

**ÜÇÜNCÜ PİŞİRİM OLARAK YALDIZ DEKORLAR
VE ÇAĞDAŞ YORUMLARI**

Beril GÖKAKIN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Seramik Anasanat Dalı

Danışman: Prof. İsmail YARDIMCI

Uşak

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Haziran, 2016

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

ÜÇÜNCÜ PİŞİRİM OLARAK YALDIZ DEKORLAR VE ÇAĞDAŞ YORUMLARI

Beril GÖKAKIN

Seramik Anasanat Dalı

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haziran 2016

Danışman: Prof. İsmail YARDIMCI

Altın, insanlık tarihinde sürekli olarak zenginliğin sembolü olmuş, binlerce yıldan beri süs eşyalarının yapımında kullanılmıştır. Yine insanlık tarihinin en önemli tanıklarından seramik malzemesi ile kaçınılmaz olarak yolları kesişmiş ve Avrupa'da endüstriyel devrimin tohumları atılırken, Çin'de kalıcılığı başarısız da olsa altın yıldız dekorların ilk denemeleri yapılmıştır.

Bu çalışmanın amacı; sırüstü uygulamalardan biri olan yıldız dekorların tarihsel gelişiminin, elde edilme ve uygulama yöntemlerinin incelenmesidir. Bu doğrultuda, yerli ve yabancı kaynaklar yoluyla seramik dekorların tarihinde sıvı yıldızların keşfi ve gelişimi araştırılmış, yıldız dekorlar kullanarak endüstriyel seramik üreten fabrikalardan kısaca bahsedilmiş ve sıvı yıldızları sanatsal çalışmalarında kullanan günümüz seramik sanatçılarının çalışmalarından örnekler verilmiştir. Son olarak, fırça dekor tekniği ile altın ve platin yıldız uygulamalarına yer verilerek çalışma sonlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Seramik Dekorlar, Sırüstü, Yıldız Dekorlar

ABSTRACT**GILDING DECORATIONS AS THIRD FIRING
AND THEIR CONTEMPORARY INTERPRETATIONS**

Beril GÖKAKIN

Department of Ceramics

Uşak University The Institute of Social Sciences, June 2016

Advisors: Prof. İsmail YARDIMCI

Gold has continuously been the symbol of wealth in the history of mankind and has been used in the production of ornaments since thousands of years. Also, its path intercepted with ceramic material that is an important evidence of mankind history and as seeds of industrial revolution were being thrown in Europe; even though permanency was unsuccessful, first experiments of gilding decoration was produced in China.

The aim of this study is; to investigate the historical evolution and application methods of gilding decoration that is an overglaze application, accordingly the invention and evolution of liquid gilds in ceramics decoration history has been researched through local and foreign references; factories producing industrial ceramics using gilding decorations were mentioned and works of contemporary artists using liquid gilds in their applications were exemplified. In conclusion, gilding applications by brush decoration technique were mentioned and the research was completed.

Keywords: Ceramics Decoration, Overglaze, Gilding Decorations

UŞAK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Seramik Ana Sanat Dalı Yüksek Lisans Programı 104010002 No'lu öğrencisi Beril GÖKAKIN' ın "Üçüncü Pişirim Olarak Yıldız Dekorlar ve Çağdaş Yorumları" adlı tezi 27 /06 / 2016 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Yüksek Lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Jüri	Adı Soyadı	İmza
Danışman	: Prof. İsmail YARDIMCI	
Üye	: Prof. Dr. Bilal SEZER	
Üye	: Prof. Dr. Sedat BAYRAKAL	
Üye	: Doç. Dr. Ensar TAÇYILDIZ	
Üye	: Yrd. Doç. N. Orçun ÖNAL	

Doç. Dr. Asım ARI
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Çok küçük yaşlarda, Sümerbank eski desinatörlerinden olan anneannem Zekavet Taş'ın hobi olarak uğraştığı seramik çalışmaları sırasında tanıştığım seramik sanatı; önceleri bir oyun, daha sonraları ise ilgi alanım, en sonunda da akademik kariyer ile mesleğime dönüştü. Mesleğimin önemli basamaklarından olan yüksek lisans tez çalışmamın hazırlanmasında gerekli yardım ve desteği esirgemeyen, beni sürekli destekleyip yol gösteren saygıdeğer danışman hocam Prof. İsmail YARDIMCI'ya sonsuz teşekkür ederim.

Ayrıca; çalışma süresince desteğini esirgemeyen eşim Efe GÖKAKIN'a, kardeşim Koral YONAR'a ve annem Lale TAŞ'a teşekkürü bir borç bilirim. Canım anneannem ve dedem; sizlerin sürekli yanımda olduğunuzu biliyorum...

Beril GÖKAKIN

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Beril GÖKAKIN
 Doğum Yeri ve Tarihi : İzmir – 05. 01. 1982
 Lisans Öğretimi : Dokuz Eylül Üniversitesi G.S.F.Seramik Bölümü
 Yüksek Lisans Öğretimi : Uşak Üniversitesi SBE Seramik Anasanat Dalı
 Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurumlar : Uşak Üniversitesi G.S.F. Seramik Bölümü Arş. Gör.

İletişim

e-posta adresi : berilgokakin@gmail.com

Özgün Sanat Eserleri, Tasarımlar ya da Yorum Çalışmalarıyla Karma, Ortak Sergiler

- 2016** 3. İstanbul Seramik Sanat Günleri, Karma Seramik Sergisi, 16 Mayıs - 06 Haziran 2016, Taksim Cumhuriyet Sanat Galerisi (MAKSEM), İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İstanbul.
- 2016** BIAMT Uluslararası Minyatür Sanatlar Bienali, Timisoara-Romanya.
- 2016** “ON” Uşak Üniversitesi Öğretim Elemanları Sergisi 2016, 22 Şubat-10 Mart 2016, Uşak Üniversitesi Çarşı Sanat Galerisi, Uşak
- 2015** Ege Üniversitesi 6. Uluslararası Egeart Sanat Günleri, “Sanatsal Çözümlere Akademik Yaklaşımlar” Sergisi, 4 – 13 Aralık 2015, E.Ü. Atatürk Kültür Merkezi, İzmir.
- 2015** SSEDD - Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi 2. Seramik Sanatı Eğitimi Konferansı “Kuşaklar” Karma Seramik Sergisi, Çanakkale.
- 2015** Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Seramik Anasanat Dalı Öğrencileri Karma Seramik Sergisi, Dumlupınar Üniversitesi G.S.F. Galerisi, Kütahya.

- 2015** Seramik ve Geleneksel Türk Sanatları Karma Sergisi, Sakarya-Dumlupınar-Uşak Üniversitesi ve Anadolu Üniversitesi Porsuk MYO, Sakarya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Galerisi, Sakarya.
- 2014** “Dumlupınar’da Ulusal Karma Sergi – II”, Dumlupınar Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Kütahya.
- 2014** I. Dumlupınar Seramik Yarışması Sergisi, Dumlupınar Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Kütahya.
- 2013** Kocatepe’de Sanat Buluşması VII Sergisi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Ahmet Necdet Kampüsü, Atatürk Kongre Merkezi Sergi Salonu, Afyon.
- 2013** Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencileri Sergisi, Uşak Üniversitesi Sanat Galerisi, Uşak.
- 2012** Kocatepe’de Sanat Buluşması VI, “90 sanatçı 90 eser”, Afyon Kocatepe Üniversitesi Atatürk Kongre Merkezi Sergi Salonu, Afyon Kocatepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Afyon (Karma Sergi).
- 2011** Ref-San “Kaftan” Karma Sergi, Ref-San Sanat Galerisi, Kütahya.
- 2011** Kentle Buluşma – III. Uluslararası Karma Sergi, Uşak Üniversitesi Sanat Galerisi, Uşak.
- 2010** D.E.Ü. İzmir Uluslararası Seramik Sempozyumu “Lüster” Sergisi, İzmir Resim Heykel Müzesi, İzmir.
- 2010** 6. Eşme Karma Resim & Heykel Sergisi.
- 2010** Kentle Buluşma Sergisi – II, Uşak Üniversitesi Sanat Galerisi, Uşak.
- 2010** Kadınlar Günü Anısına Sanat Buluşması Karma Sergi, Uşak Üniversitesi Sanat Galerisi, Uşak.
- 2009** Kentle Buluşma Sergisi, Uşak Üniversitesi Sanat Galerisi, Uşak.
- 2008** 10. Altın Testi Sergisi, İzmir Resim Heykel Müzesi, İzmir.
- 2007** III. Bienal Internacional del Mosaico Comtemporáneo, Museo Internacional de Cerámica Contemporánea.
- 2005** II. Bienal Internacional del Mosaico Comtemporáneo, Museo Internacional de Cerámica Contemporánea.
- 2004** İZOTAŞ Sanat Galerisi Karma Sergi, İZOTAŞ, İzmir.
- 2004** 8. Altın Testi Sergisi, İzmir Resim Heykel Müzesi, İzmir.
- 2003** SERAMEDİKLER Karma Sergi, D.E.Ü. Tıp Fakültesi Fuayesi, İzmir.
- 2002** Narlıdere Atatürk Kültür Merkezi Karma Sergi, Narlıdere Atatürk Kültür Merkezi, İzmir.

Kişisel Sergiler

2014 Kişisel Sergi, Kedi Kültür Sanat Merkezi, İzmir.

Ödüller

2008 10. Altın Testi Seramik Yarışması – Gençlik Ödülü.

2004 8. Altın Testi Seramik Yarışması – Özel Ödül.

Eserleriyle Katıldığı Uluslararası Sempozyum, Festival, Bienal gibi Etkinlikler

2010 D.E.Ü. İzmir Uluslararası Seramik Sempozyumu “Lüster” Atölye Çalışması.

Uluslararası Sempozyum, Kongre ve konferanslarda Sunulan ve Bildiri Kitabında (Proceedings) Basılan Bildiriler

2016 Yardımcı, İ., Gökçe, E., Görkem, Ö., Gökakın, B., Public Art: Modern Young Ceramists’ Adventure From Past to Present, IX. European Conference on Social and Behavioral Sciences, 3-6 Şubat 2016, Paris, Fransa, IASSR, (Baskıda).

2015 Yardımcı, İ., Gökçe, E., Görkem, Ö., Gökakın, B., Üçüncü Pişirim Olarak Sagar Pişiriminde, Düşük Dereceli Opak Sır Efektlerinin Araştırılması, 9. Uluslararası Pişmiş Toprak Sempozyumu, Anadolu Üniversitesi-Tepebaşı Belediyesi, ISBN: 978-605-65174-9-5, s.289-305, 2015.

Workshop/Kurs Eğitmenliği

2010 Celal Bayar Üniversitesi Turgutlu Meslek Yüksekokulu Seramik Günleri – Workshop.

2006-2007 İzmir Büyükşehir Belediyesi Meslek Edindirme ve Beceri Kursları – Seramik Eğitmeni.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
ÖZGEÇMİŞ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	ix
RESİMLER LİSTESİ.....	xii
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM: SERAMİK SANATI.....	2
1.1. SERAMİĞİN TANIMI.....	2
1.2. SERAMİĞİN TARİHÇESİ.....	3
1.3. SERAMİĞİN SINIFLANDIRILMASI.....	5
2. BÖLÜM: SERAMİK SANATINDA DEKOR.....	7
2.1. DEKORUN TANIMI.....	7
2.2. DEKORUN TARİHÇESİ.....	7
2.3. SERAMİK SANATINDA DEKOR.....	8
2.4. SERAMİK SANATINDA DEKORUN TARİHÇESİ.....	9
2.5. SERAMİK SANATINDA DEKOR YÖNTEMLERİ.....	15
2.5.1. Yaş Çamur Üzerine Dekorlar.....	15
2.5.2. Sıraltı Dekorlar.....	17
2.5.3. Sırıçi Dekorlar.....	18
2.5.4. Sırüstü Dekorlar.....	19
2.5.5. Yaş Çamur Üzerine, Sıraltı, Sırıçi ve Sırüstü Dekorlar.....	20

3. BÖLÜM: SERAMİK SANATINDA YALDIZ DEKORLAR.....	22
3.1. YALDIZ DEKORLARIN TANIMI.....	22
3.2. YALDIZ DEKORLARIN ÜRETİMİNDE KULLANILAN BAŞLICA METALLER.....	23
3.2.1. Altın.....	23
3.2.2. Gümüş.....	24
3.2.3. Platin.....	25
3.3. SERAMİK SANATINDA YALDIZ DEKORLARIN TANIMI.....	25
3.4. SERAMİK SANATINDA YALDIZ DEKORLARIN TARİHÇESİ.....	27
3.5. SERAMİK SANATINDA YALDIZ ÇEŞİTLERİ.....	36
3.6. SERAMİK SANATINDA YALDIZ DEKORLARIN ELDE EDİLME YÖNTEMLERİ.....	38
3.7. SERAMİK SANATINDA YALDIZ DEKORLARIN UYGULAMA TEKNİKLERİ.....	40
3.7.1. Fırça Dekorü.....	41
3.7.2. Sünger Baskı.....	43
3.7.3. Kauçuk Damga Baskı.....	43
3.7.4. Şablon Baskı.....	45
3.7.5. Serigrafi Baskı.....	46
3.7.6. İndirekt (Çıkartma) Baskı.....	47
3.8. SIVI YALDIZLARIN UYGULANMASINDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN DURUMLAR.....	48
3.9. SERAMİK SANATINDA YALDIZ DEKORLARIN ÇAĞDAŞ YORUMLARI.....	49
3.9.1. Seramik Sanatında Yıldız Kullanımının Endüstriyel Yorumları.....	49
3.9.1.1. Meissen Porselen Fabrikası.....	49
3.9.1.2. Sevres Porselen Fabrikası.....	54
3.9.1.3. Yıldız Çini Fabrikası.....	58
3.9.2. Seramik Sanatında Yıldız Kullanımının Sanatsal Yorumları.....	63
3.9.2.1. Sevim Çizer.....	63
3.9.2.2. S. Sibel Sevim.....	65

3.9.2.3. Zehra Çobanlı.....	67
3.9.2.4. Claire Curneen.....	69
3.9.2.5. Jeremy Hatch.....	71
3.9.2.6. Johanna DeMaine.....	75
3.9.2.7. Kim Simonsson.....	79
3.9.2.8. Yoonjee Kwak.....	81
4. BÖLÜM: KİŞİSEL YORUMLAR.....	84
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	99
KAYNAKÇA.....	101

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1.	Pişmiş Toprak Heykelcik, M.Ö. 5800, Çatalhöyük.....	3
Resim 2.	İlk Kalkolitik Çağ, Astar Dekorlu Formlar, Hacılar.....	10
Resim 3.	Kalkolitik Dekorlu Kap, İran'da Bulunmuş, 53 cm. Yüksekliğinde, M.Ö.3800-3700.....	10
Resim 4.	Dekorlu Çanak, Mısır – Hanedan Öncesi Naqada II, 30x31 cm., M.Ö. 3500 – 3300.....	11
Resim 5.	Araba Motifli Krater, Miken Uygarlığı, Y: 36,7cm., Ø27,2 cm., M.Ö. 1375 – 1350.....	13
Resim 6.	Siyah Figürlü Amfora, Arkaik Dönem, 62,2 cm., M.Ö. 530.....	15
Resim 7.	Silidir Mühür ve Uygulaması, Asurlular Dönemi, Kuzey Mezopotamya, 1,3 cm., M.Ö. 14-13. yy.....	17
Resim 8.	Periyodik Cetvelde Altın, Gümüş Ve Platin.....	23
Resim 9.	Kimyasal Buhar Biriktirme (CVD) İle Üretilmiş %99,99 Safılıkta Altın Kristali.....	24
Resim 10.	Gümüş Örneği.....	24
Resim 11.	Platin'in Doğal Külçesi.....	25
Resim 12.	Tütün Kavanozu ve Kapağı, Yumuşak Porselen, Saint-Cloud, Kabartmalı Altın (Yaprak Altın) Dekorlu, The State Hermitage Museum, St. Petersburg.....	28
Resim 13.	Dört Yönden Meissen-Böttger Porseleni Çay Fincanı, Altın (Yaprak Altın) Dekorlu, The Metropolitan Museum of Art.....	29
Resim 14.	Meissen Demlik, Sıraltı Mavi Dekor, Altın Yıldız Dekorlu, 1724-1725.	30
Resim 15.	Vicennes Porselen Fabrikası, Çay Fincanı, Yumuşak Porselen, Altın Yıldız Dekorlu, 1750-1752.....	32
Resim 16.	Jacob Petit Meyve Kasesi, Porselen, Yıldız Dekorlu, 19. yy.....	33
Resim 17.	Sıvı Altın Yıldız Üretimi İçin Altının Çözdürülmesi.....	38
Resim 18.	Laboratuvar Ortamında Sıvı Yıldızların Üretimi.....	40
Resim 19.	Fırça Dekoruyla Sıvı Altın Yıldız Uygulaması.....	42
Resim 20.	Bambu Fırça Örnekleri.....	42
Resim 21.	Sünger Baskı İle Dekor Uygulaması.....	43
Resim 22.	Silgi Oyularak Hazırlanmış Kauçuk Damga Uygulaması.....	44
Resim 23.	Seramik Tabak Üzerine Şablon Baskı Dekor Uygulaması.....	45
Resim 24.	Dekal Kağıt Üzerine Serigrafi Uygulaması.....	47
Resim 25.	Çıkartma Dekor Uygulama Aşamaları.....	48
Resim 26.	Meissen Porselen Fabrikasında Çalışan Dekor Ustaları.....	50
Resim 27.	Demlik, Böttger Porseleni, Meissen Porselen Fabrikası, 1710-1713.....	50
Resim 28.	Kase, Sert Porselen, Lüster Ve Altın Yıldız Dekorlu, Meissen Porselen Fabrikası, 1716-1720.....	51
Resim 29.	Kapaklı Şeker Kutusu, Sert Porselen, Emaye Ve Böttger Altın Yıldızı Dekorlu, Meissen Porselen Fabrikası, 1723-1724.....	51
Resim 30.	Çay Takımı, Sert Porselen, Emaye Ve Altın Yıldız Dekorlu, Meissen Porselen Fabrikası, 1790.....	52

Resim 31.	Vazolar, Sert Porselen, Emaye Ve Yıldız Dekorlu, Metal Eklemeli, Meissen Porselen Fabrikası, 1830.....	52
Resim 32.	Çay Takımı “Neuer Ausschnitt”, Porselen, Sırüstü Ve Altın Yıldız Dekorlu, Meissen Porselen Fabrikası, 2016.....	53
Resim 33.	Çay Takımı “B-Form”, Porselen, Yıldız Dekorlu, 2016.....	53
Resim 34.	Fincan Ve Tabak, Yumuşak Porselen, Emaye Ve Altın Yıldız Dekorlu, Sévres Porselen Fabrikası, 1757-1758, Victoria & Albert Museum.....	54
Resim 35.	Fincan Ve Tabak, Yumuşak Porselen, Sırüstü Ve Altın Yıldız Dekorlu, Sévres Porselen Fabrikası, 1761, Victoria & Albert Museum.....	55
Resim 36.	Tabak, Yumuşak Porselen, Sırüstü Ve Altın Yıldız Dekorlu, Sévres Porselen Fabrikası, 1787.....	55
Resim 37.	Kahvaltı Seti, Porselen, Sırüstü Ve Altın Yıldız Dekorlu, Sévres Porselen Fabrikası, 1813.....	56
Resim 38.	Tepsi Ve Kahvaltı Seti, Porselen, Sırüstü Ve Altın Yıldız Dekorlu, Sévres Porselen Fabrikası, 1836.....	56
Resim 39.	Vazo, Porselen, Sırüstü Ve Altın Yıldız Dekorlu, Sévres Porselen Fabrikası, 1844, Victoria & Albert Museum.....	57
Resim 40.	Tabak, Porselen, Sırüstü Ve Altın Yıldız Dekorlu, Sévres Porselen Fabrikası, 1880, Victoria & Albert Museum.....	57
Resim 41.	Kavuk Vazo, Yıldız Çini Ve Porselen İşletmesi, Sırüstü Ve Yıldız Dekorlu, 31x23 Ø cm.....	58
Resim 42.	Küp Vazolar, Yıldız Çini Ve Porselen İşletmesi, Sırüstü Ve Yıldız El Dekorlu.....	59
Resim 43.	Büyük Ve Küçük Karpuz Şekerlikler, Yıldız Çini Ve Porselen İşletmesi, Sırüstü Ve Yıldız El Dekorlu.....	59
Resim 44.	Kahve Takımı, Boğaziçi Desen, Yıldız Çini Ve Porselen İşletmesi, Sırüstü Ve Yıldız El Dekorlu.....	60
Resim 45.	Porselen Yemek Takımı “Çırağan”, Porland Porselen, Yıldız Dekorlu.....	60
Resim 46.	Porselen Yemek Takımı “Şehrazat”, Porland Porselen, Yıldız Dekorlu.....	61
Resim 47.	Porselen Yemek Takımı “Hare”, Porland Porselen, Yıldız Dekorlu.....	61
Resim 48.	Porselen Yemek Takımı “Sami”, Güral Porselen, (El Dekorlu)Yıldız Dekorlu.....	62
Resim 49.	Porselen Yemek Takımı “New Bone”, Güral Porselen, Yıldız Dekorlu.....	62
Resim 50.	Porselen Yemek Takımı “Prestij Bone”, Güral Porselen, Yıldız Dekorlu.....	63
Resim 51.	Sevim Çizer, Lüster Dekorlu Tabak, 2015.....	64
Resim 52.	Sevim Çizer, Lüster Dekorlu Tabak, 2015.....	64
Resim 53.	Sevim Çizer, Lüster Dekorlu Tabak, 2015.....	65
Resim 54.	Sevim Çizer, Lüster Dekorlu Tabak, 2015.....	65
Resim 55.	Sıdika Sibel Sevim, “My Birds” Serisi, Stoneware, Sırüstü Fırça Dekoru Ve Dekal Baskı, 45x21 cm., 2013.....	66
Resim 56.	Sıdika Sibel Sevim, “My Birds” Serisi, Stoneware, Sırüstü Fırça Dekoru Ve Dekal Baskı, 15x15 cm., 2013.....	66

Resim 57.	Sıdıka Sibel Sevim, “My Gods” Serisi, Stoneware, Sırüstü Firça Dekoru Ve Dekal Baskı, 15x40x10 cm., 2013.....	67
Resim 58.	Zehra Çobanlı, “Change Your Feeling”, Stoneware, Altın Yıldız Dekal Baskı, 2009.....	67
Resim 59.	Zehra Çobanlı, Stoneware, Altın Yıldız Dekal Baskı.....	68
Resim 60.	Zehra Çobanlı, Stoneware, Altın Yıldız Firça Dekoru.....	68
Resim 61.	Claire Curneen, “St. Sebastian”, Porselen, Kobalt, Altın Yıldız, 2006.....	69
Resim 62.	Claire Curneen, “Mary Magdalene” Porselen, Altın Yıldız, 22,5 inç, 2013.....	70
Resim 63.	Claire Curneen, “Blue” Porselen, Kobalt, Altın Yıldız, 24x21x6 inç, 2013.....	70
Resim 64.	Claire Curneen, “Mother And Child”, Altın Yıldızlı Kırmızı Çamur, 2010.	71
Resim 65.	Jeremy Hatch – Ricochet Studio, Accident, Altın Yıldız Dekor....	72
Resim 66.	Jeremy Hatch, “Prospect”, Porselen, Altın Yıldız Dekor.....	72
Resim 67.	Jeremy Hatch, “Urn”,Porselen, Altın Yıldız Dekor.....	73
Resim 68.	Jeremy Hatch, “Fancy Can”, Porselen, Altın Yıldız Dekor.....	73
Resim 69.	Jeremy Hatch, “Ormolu Tray”, Porselen, Altın Yıldız Dekor.....	74
Resim 70.	Jeremy Hatch Ve David Khank, “Sweet Tooth”, Porselen, Altın Yıldız Dekor, 2007.....	74
Resim 71.	Johanna De Maine, “I’ve Looked At Clouds From Both Sides Now”, Porselen, Lüster, Altın Yıldız, Kabartma Emaye Ve Kumlama Dekorlu, 11,5x29x29 cm.....	75
Resim 72.	Johanna DeMaine, “Just Passing Through” Porselen, Lüster, Altın Yıldız, Kabartma Emaye Ve Kumlama Dekorlu, 15,5x12x12 cm..	76
Resim 73.	Johanna DeMaine, “Thunder On The Mountain” Porselen, Lüster, Altın Yıldız, Kabartma Emaye Ve Kumlama Dekorlu, 20x17,5x14 cm.....	76
Resim 74.	Johanna DeMaine, “Fractured Flight” Porselen, Lüster, Altın Yıldız ,Kabartma Emaye Ve Kumlama Dekorlu, 19x16x14 cm....	77
Resim 75.	Johanna DeMaine, “Freedom” Porselen, Lüster, Altın Yıldız ,Kabartma Emaye, Dekal Baskı Ve Kumlama Dekorlu, 14,5x11,5x11,5 cm.....	77
Resim 76.	Johanna DeMaine, “Every Cloud” Porselen, Kumlama Oyma, Altın Yıldız, Kabartma Emaye Dekorlu, 10,5x10x8 cm.....	78
Resim 77.	Johanna DeMaine, “You Said Life Is A Wheel”, Kapaklı Kutu, 9x13cm., Porselen, Lüster, Altın Yıldız, Emaye Ve Kumlama Dekorlu.....	78
Resim 78.	Kim Simonsson, “Ghost II”, Seramik, Sır Ve Altın Yıldız, 2009...	79
Resim 79.	Kim Simonsson, “Ghost III”, Seramik, Sır Ve Altın Yıldız, 2009..	80
Resim 80.	Kim Simonsson, “Girl Baptized In Gold”, Seramik, Cam, Sır Ve Altın Yıldız, 2009.....	80
Resim 81.	Yoon Jee Kwak, Mapping Of Memories 1 (2. Seri), Elle Şekillendirme-Porselen, Altın Yıldız Dekor, 10x11x16 inç, 2015.	81
Resim 82.	Yoon Jee Kwak, ‘She Is Sitting In Reminiscence’, Elle Şekillendirme-Porselen, Altın Yıldız Dekor, 4x4x4,75 inç (her biri), 2015.....	82

Resim 83.	Yoon Jee Kwak, 'Bottomless Pit', Elle Şekillendirme-Porselen, Altın Yıldız Dekor, 4,5x2,5x17 inç, 2015.....	82
Resim 84.	Yoon Jee Kwak, "Gossiping; Assemblée De Quatre Jeunes Femmes 2", Elle Şekillendirme, Siyah Porselen, Altın Yıldız Dekor, 11x11x6 inç, 2015.....	82
Resim 85.	Yoonjee Kwak, "She Is Sitting On A Stool", Elle Şekillendirme, Porselen, Altın Yıldız Dekor, 4x4x4,75 inç (her biri).....	83
Resim 86.	Run Away, Döküm Yoluyla Şekillendirme ve Cam Çubuk, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 23x48x35 cm., 2015.....	85
Resim 87.	İsimsiz, Döküm Yoluyla Şekillendirme ve Paperclay, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 23x23x17 cm., 2015.....	85
Resim 88.	Run Away II, Döküm Yoluyla Şekillendirme ve Cam Çubuk, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 23x24x36 cm., 2015.....	86
Resim 89.	Drip, Döküm Yoluyla Şekillendirme, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 11x11x7,5 cm., 2016.....	86
Resim 90.	İsimsiz, Döküm Yoluyla Şekillendirme ve Cam Çubuk, Sagar Pişirimi, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 16x16x18 cm., 2016.....	87
Resim 91.	İsimsiz, Döküm Yoluyla Şekillendirme ve Cam Çubuk, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 16x16x18 cm., 2016.....	87
Resim 92.	Göç, Döküm Yoluyla Şekillendirme, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 23x23x7,5 cm., 2016.....	88
Resim 93.	Göç II, Döküm Yoluyla Şekillendirme, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 13x6,5x4,5 cm., 2016.....	88
Resim 94.	Göç III, Döküm Yoluyla Şekillendirme, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 13x6,5x4,5 cm., 2016.....	89
Resim 95.	İsimsiz, Döküm Yoluyla Şekillendirme, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 11x23x7,5 cm., 2016.....	89
Resim 96.	İsimsiz, Döküm Yolu İle Şekillendirme, Platin Yıldız Dekorlu, 700°C, 17x17x11 cm., 2016.....	90
Resim 97.	İsimsiz, Döküm Yoluyla ve Elle Şekillendirme, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 11x11x7,5 cm., 2016.....	90
Resim 98.	İsimsiz, Döküm Yoluyla ve Elle Şekillendirme, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 11x11x7,5 cm., 2016.....	91
Resim 99.	İsimsiz, Döküm Yoluyla ve Elle Şekillendirme, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 13x6,5x4,5 cm., 2016.....	91
Resim 100.	İsimsiz, Döküm Yoluyla ve Elle Şekillendirme, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 14x7x14 cm., 2016.....	92
Resim 101.	İsimsiz, Döküm Yoluyla ve Elle Şekillendirme, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 14x8x14 cm., 2016.....	92
Resim 102.	İsimsiz, Döküm Yoluyla ve Elle Şekillendirme, Altın ve Platin Yıldız Dekorlu, 700°C, 14x8x14 cm., 2016.....	93
Resim 103.	İsimsiz, Döküm Yoluyla ve Elle Şekillendirme, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 14x8x14 cm., 2016.....	93
Resim 104.	İsimsiz, Döküm Yoluyla ve Elle Şekillendirme, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 25x7x25 cm., 2016.....	94
Resim 105.	İsimsiz, Döküm Yoluyla ve Elle Şekillendirme, Altın ve Platin Yıldız Dekorlu, 700°C, 23x7x23 cm., 2016.....	94
Resim 106.	İsimsiz, Döküm Yoluyla ve Elle Şekillendirme, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 16x16x8 cm., 2016.....	95

Resim 107.	İsimsiz, Döküm Yoluyla ve Elle Şekillendirme, Mayolika, Platin Yıldız Dekorlu, 700°C, 12x13x25 cm., 2016.....	95
Resim 108.	İsimsiz, Döküm Yoluyla ve Elle Şekillendirme, Mayolika, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 13x13x26 cm., 2016.....	96
Resim 109.	İsimsiz, Döküm Yoluyla ve Elle Şekillendirme, Mayolika, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 10x9,5x20 cm., 2016.....	96
Resim 110.	İsimsiz, Döküm Yoluyla ve Elle Şekillendirme, Mayolika, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 10x9,5x17 cm., 2016.....	97
Resim 111.	İsimsiz, Döküm Yoluyla Şekillendirme, Platin Yıldız Dekorlu, 700°C, 15x15x10 cm., 2016.....	97
Resim 112.	İsimsiz, Döküm Yoluyla ve Elle Şekillendirme Cam, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 16x16x7 cm., 2016.....	98
Resim 113.	İsimsiz, Füzyon Cam, Platin Yıldız Dekorlu, 700°C, 25x15x1,5 cm., 2016.....	98

GİRİŞ

İnsanoğlunun ateşi keşfetmesi ve yerleşik hayata geçmesiyle, seramik insan hayatının bir parçası olmuştur. Kalkolitik çağdan itibaren insanoğlunun gelişimine tanıklık eden bu malzeme, gerek ilkel gerekse modern insanın hayatında bir şekilde hep varolmuştur. İlkel insanın günlük kullanımdan, süs eşyası ve törenlere kadar türlü ihtiyaçları için kullandığı seramiklerin dekorlanarak süslenmesi yine tarih öncesi çağlara uzanmaktadır.

Seramik sanatındaki dekor teknikleri, insanoğlunun el becerileri ve teknolojiye gelişmeler sayesinde, basit geometrik şekillerden karmaşık kimyasal işlem gerektiren dekor malzemelerine kadar geniş bir yelpaze çizmektedir.

Avrupa'da Rönesans döneminde temelleri atılmaya başlanan Aydınlanma Çağının Endüstriyel Devrime yol açması sayesinde kimya bilimi de gelişmiş ve kaçınılmaz olarak bu gelişmeler seramik sanatına da yansımıştır. İnsanoğlunun altına olan merakı yüzünden, maddeleri altına çevirmek hevesiyle uğraşlar veren simyacılar, Aydınlanma Çağında yerlerini kimyacılar bırakmıştı. O dönemin prens ve krallarına hizmet eden, piyasanın hakimi durumundaki seramik-porselen fabrikalarında çalışan bir avuç meraklı kimyacı ve ustanın çabası nihayet sonuç vererek 1800'lü yıllarda sıvı yıldızların başarılı bir şekilde kalıcı uygulamaları gerçekleşmişti. Keşiflerinden itibaren, ülkelerinin prestij konusu olan bu dekor teknik malzemesinin üretim sırları; bir yandan üreticileri tarafından gizlilikle korunmaya çalışılırken, diğer yandan rakipler tarafından da ele geçirilmeye çalışılmıştı. Sonunda, fabrikadan fabrikaya dolaşan ustaların gizli reçeteleri yeni işyerlerine taşınmalarıyla sırlar ortadan kalkmış ve sıvı yıldız üretimleri küçük fabrikalara kadar yaygınlaşmıştır.

Bu çalışmada ilk olarak; sıvı yıldızların üretimine kadar olan süreçte seramik sanatından ve tarihi gelişiminden birinci bölümde bahsedilmiştir. İkinci bölümde, dekor kavramı ve seramik sanatta dekor teknikleri kısaca anlatılmıştır. Çalışmanın üçüncü bölümünde; yıldız dekorların tanımı, tarihçesi, uygulama yöntemleri, uygulamada dikkat edilmesi gereken durumlardan bahsedilerek güncel endüstriyel ve sanatsal uygulamalardan örnekler verilmiştir. Kişisel yorumların yer aldığı dördüncü bölüm ile çalışma sonlandırılmıştır.

1. BÖLÜM: SERAMİK SANATI

1.1. SERAMİĞİN TANIMI

Seramik türü ürünlere verilen ismin kökeni Yunanca'dan gelmektedir. Eski Yunan'da içki içilmesi gelenekselleşmiş tören ve şöenlerde kullanılan şekillendirilmiş ve "keramos" adı verilen boynuz kaplar yerini seramik kaplara bıraktıktan sonra da aynı adla anılmaya devam edilmiş; böylece seramik üreten çömlekçilere "kerameus", eski Atina'da bulunan ve bu çömlekçilerin toplu olarak oturdukları bölgeye de "Keramikos" adı verilmiştir. Çeşitli batı dillerine de aktarılırken benzer şekilde İngilizce'de "Ceramic", Fransızca'da "C ramique", Rusça'da "Keramika" olarak adlandırılmıştır¹.

Seramik basitçe, genel olarak fırınlanmış kilden yapılmış nesnelere olarak tanımlanabilirken; teknik olarak, nesnenin biçimlendirilmesinde yoğurulabilirliğini sağlayan kil ile parçanın fırınlama sırasında çatlamasını ya da kırılmasını önleyen kuvars ve her ikisini bağlayan ergitici feldispat karışımından oluşan hamurla yapılan nesnelere nitelendirilmektedir².

Hammaddesi kil olup porselenden pişmiş toprak malzemeye dek her tür obje bu sözcüğün tanımına girse de³, Türkçe'de uzmanlar arasında genellikle yüzeyi sırsız kaplar "çanak-çömlek", düşük ısıda fırınlanmış, yüzeyi sırlı nesnelere "seramik", yüksek ısıda fırınlanmış, yüzeyi sırlı ya da sırsız nesnelere de "porselen" olarak tanımlanmıştır⁴.

Geleneksel bir anlatım dili ile; seramik, organik olmayan malzemelerin oluşturduğu bileşimlerin, çeşitli yöntemler ile şekillendirilmesinden sonra, sırlanarak ya da sırlanmadan sertleşene kadar pişirilerek dayanıklılık kazandırılması bilim ve teknolojisidir. Hatta; metal ve alaşımları dışında kalan, inorganik sayılan tüm mühendislik malzemeleri ve bunların ürünlerinden olan her şey seramiktir⁵.

¹ Ateş Arcasoy, **Seramik Teknolojisi** (İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayın No: 457, 1983), s.2.

² Beril Anılanmert ve Zeynep Rona, "Seramik", **Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi**, Geliştirilmiş 2. Basım, Cilt : 3 (İstanbul: YEM Yayın, 2008), s. 1386.

³ Metin Sözen ve Uğur Tanyeli, **Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü** (On ikinci Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi A.Ş., 2012), s. 273.

⁴ Beril Anılanmert ve Zeynep Rona, **Ön. ver.**, s. 1386.

⁵ Ateş Arcasoy, **Ön. ver.**, s. 1.

1.2. SERAMİĞİN TARİHÇESİ

İnsanoğlunun ateşle olan serüveninin başlangıcı 500.000 yıl öncesine dayanmaktadır. Ateş yakılan toprağın, diğer topraklara göre daha dayanıklı ve sert bir hal aldığı fark edilmesi pişirme işlemini doğurmuştur. Pişirme işleminin ilk kez nerede ve ne zaman başladığı bilinmese de, gelişen teknolojik olanaklarla geliştirilen yeni arkeometri metotları bize günümüzden 20.000 yıl önce topraktan yapılan küçük figürlerin pişirildiğini göstermiştir. Japonya’da Fukui-Höhle bölgesinde bulunan ilk pişmiş çanak çömlek kalıntıları ise pişmiş figürlerden 10.000 yıl sonrasına tarihlenmektedir⁶. En önemli buluntular ise; M.Ö. 8000’e tarihlenen Türkistan’ın Aşkava bölgesi, M.Ö. 7000’e tarihlenen Filistin Jericho bölgesi, M.Ö. 6000 civarı Anadolu’nun çeşitli höyükleri ve Mezopotamya olarak anılan bölgeye aittir⁷.

Resim 1: Pişmiş Toprak Heykelcik, M.Ö. 5800, Çatalhöyük.

Kaynak : Halil Yoleri, **Pişmiş Kil İle İletişim**, (İzmir: Tibyan Yayıncılık Basım Yayım Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti., 2008), s. 22.

Seramiğin ilk hammaddesi, balçık adı verilen çok ince taneli ve koyuca kıvamlı çamur birikintileri iken, ilk seramik kaplar da balçık ile sıvanmış sepetlerdi. Balçık sıvalı sepetlerin ateş ile sertlik kazanmaları sonucu oluşan seramik kaplar

⁶ Halil Yoleri, **Pişmiş Kil İle İletişim** (İzmir: Tibyan Yayıncılık Basım Yayım Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti., 2008), s. 21.

⁷ Ateş Arcasoy, **Ön. ver.**, s. 1.

kullanışlı kap kacakları oluşturmuştur. Seramik çamurunun balçığa karıştırılan daha az özlü toprak ve nehir kumları ile özszleştirilmesi ateşle olan sınavın daha başarılı geçmesini sağlamıştı. İlk çamur hazırlama teknikleri yoğurma, çiğneme ve dövme iken, çamurun kurutulması açık havada doğal olarak yapılmaktaydı. Çamurun ilk şekillendirme yöntemi de el ile serbest şekillendirmeydi. Daha sonra el ile çevrilen torna, zamanla da ayak tornası devreye girmişti. Kutu formundaki tuğla kalıpları diğer bir şekillendirme yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır. İlk seramik dekor tekniğinin uygulanmasında kullanılan yardımcı araç insan eli olup çanakları parmak bastırarak, kazıyarak süslemeye yaramıştı. Sonradan doğadaki renkli toprakların kullanılması ve giderek astar tekniğine ulaşan dekor yöntemleri gelişirken, M.Ö. 5000-6000 yılları arasında odun ve benzeri organik maddelerin küllerinin seramik çamuru üzerindeki etkilerinin gözlenmesi sonucu sırn bulunması ile renkli sırlar önemli dekor araçları olmuşlardır⁸.

Pişirmenin başlangıçta açık ve düz alanlarda ya da sığ çukurlarda; bitki, ağaç dalları, kurutulmuş hayvan gübreleri kullanılarak yakılmış ateşte yapıldığı tahmin edilmektedir. Günümüzde kullanılan fırınlara benzer, ısının kontrol altına alındığı sabit fırınların ilk kez M.Ö. 4000'lerde Mezopotamya'da kullanıldığı düşünülmektedir. Yapılan kazılarda; Mısır, Akdeniz ve Anadolu'daki ilk fırınların kum veya kilden şekillendirilen tuğlalar ile örüldüğü görülmüştür. Filistin'in Tel Far'ah bölgesinde M.Ö. 2800'lere ulaşan fırın kalıntıları bulunmuştur⁹.

Antik Çin ve Japonya'da, çömlekçiler çamura ölümsüzlük getiren daha yüksek derecelerde pişirim yapmaya başlamışlardı. M.Ö. 2000'lerde yüzeye renk ve doku katan ve çamurun doğasında olan özellikleri güçlendiren vitrifiye sırlar ortaya çıkmıştı¹⁰. Çin'de 3000 yıl önce porselen bünye ve sırn geliştirildi, bu Uzak Doğu porselenleri 13. Yüzyılda Marco Polo tarafından Avrupa'ya getirilecek ve Avrupalılar buldukları beyaz killerle porselenin yoğun ve saydam bünyesini ivedilikle araştırmaya ve üzerinde mavi fırça dekorlarını denemeye girişeceklerdi. İranlılar topraklarındaki değerli kobalt cevherinin varlığını keşfederek düşük dereceli bünyeler üzerinde sır altında mavi dekorlar yapmaya başlamışlardı ki sonradan bu tekniği Delft işleri olarak önce Hollandalılar sonra İngilizler kendilerine göre dönüştürüp sahiplendiler. Yine İran'da geliştirilen lüster dekoru İtalyanlar tarafından

⁸ Ateş Arcasoy, **Aym.**, s. 1.

⁹ Halil Yoleri, **Ön. ver.**, s. 21-24.

¹⁰ Steve Mattison, **The Complete Potter: The Complete Reference To Tools, Materials And Techniques For All Potters And Ceramicists** (Apple Press, 2003), s. 6.

mayolika dekoru ile birleştirilerek seramiğe yepyeni bir görünüm kazandırılmıştı. 1710 civarında Almanya’da J.F. Böttiger ilk porselen bünye üretimini, J. Wedgwood da İngiliz kaolini ve kemik külü ile kemik porseleni adı verilen bünyeyi yaparak bu bünyeyi gözeneksiz pişirebilmeyi başarmıştı¹¹. Seramik sanatı binlerce yıllık birikimi ile endüstriyel devrime katılıyordu.

1.3. SERAMİĞİN SINIFLANDIRILMASI

Antik Döneme kadar kilden yapılan ürünlerin şekillendirilmesinde el ve basit yardımcı aletler kullanılırken, bu dönemde çarkın geliştirilmesi ve yaygınlaşması şekillendirme işlemini kolaylaştırmış ve ürünlerin daha seri üretilmesini sağlamıştır. 17. yüzyılın başlarından itibaren bilimsel buluşların artışı ve endüstri devrimi ile birlikte geliştirilen yeni makineler kilden yapılan ürünlerde de bir çok değişikliğe neden olmuştur. Neolitik çağdan endüstri çağına dek ağırlıklı olarak fonksiyonel ve süslemeci tarzda üretilen seramikler; Bauhaus olarak bilinen ve amaca yönelik daha ekonomik ve estetik ürünler tasarlama amacı güden okulun getirdiği yeni estetik kurallar altında, 20. yüzyıl başlarından itibaren süsten arındırılarak işleve önem veren ve yalınlık içeren yeni bir tarzda üretilmeye başlanmıştır. Gereksinimler sonucu yaşanan bu değişimler seramikleri yeniden şekillendirirken, bir önceki dönemden kalma taş, metal, deniz kabukları gibi doğada var olan farklı malzemelerin izleri görülmeye devam etmiştir. Endüstriyel üretim yanında, bu amaç için planlanmayan ve yaratıcı gücün kurallarına uyarak özgürce oluşturulan sanat seramikleri de üretilirken; kil, farklı disiplindeki tanınmış sanatçıların farklı malzeme arayışları ile birlikte sanat alanında daha fazla kullanılır olmuştur¹².

Bu noktalardan hareketle; seramik bir yaratma süreci olarak, ihtiyaçtan doğan gereksinimleri yerine getirecek ürünlerin yapımına yönelik olarak endüstriyel anlamda ve salt estetik değerleri ifade eden sanatsal anlamda olmak üzere karşımıza iki temel başlıkta çıkmaktadır¹³:

- **Endüstriyel Seramik:** Endüstriyel yöntemlerle seri üretebilen, üretilen ürünleri kullanıcı veya kullanıcı gruplarının fiziksel ve psikolojik

¹¹ Susan Peterson ve Jan Peterson, **Seramik Yapıyoruz**, Çeviren: Sevim Çizer, (İzmir: Karakalem Kitabevi Yayınları, 2009), s. 14-15.

¹² Halil Yoleri, **Ön. ver.**, s. 17-20.

¹³ İsmail Yardımcı, “Anadolu’da Başlangıcından Günümüze Seramik Metal Teknik Ve Biçim Etkileşimleri”, (Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, 1993), s. 4.

gereksinmelerine uyum sağlayacak biçimde işlevsel olan ve aynı zamanda ürünlerin estetik değerlerinin de dengede tutulduğu ve bu ürünlerin tasarlandığı bir sanattır.

- **Sanatsal Seramik:** Endüstriyel yöntemlerle seri üretilmeyen, işlevsel de olabilen; toplumların duyarlılığını, kültürel düzeylerini, inanç ve davranışlarını, toplum içi ilişkileri yansıtmının ötesinde seramik malzemenin tüm olanaklarıyla değerlendirilmesiyle salt estetik ve özgün yaratıcılığı ifade etme biçimidir.

Hiç kuşkusuz, her iki alan içinde; alanlarını mutlak temsil eden ürünler olsa da, bazen sınırları kesin olarak belirlemek kolay olmamaktadır.

2. BÖLÜM: SERAMİK SANATINDA DEKOR

2.1. DEKORUN TANIMI

Bir yüzeyi estetik açıdan daha etkileyici kılmak amacıyla üzerinde yapılan her türlü çalışma olarak adlandırılan süsleme; genelde bu anlamda her çeşit çalışmayı kapsadığı halde, daha çok, taşınabilir nesnelere üzerindeki estetik etkinlikleri anlatmak için kullanılır¹⁴. İngilizce’de “decoration”, Almanca’da “dekoration”, Fransızca’da “décoration” olarak yapılan adlandırma, Türkçe kullanımında karşılığını bezeme, süsleme, dekor olarak bulmuştur.

Süsleme, bir sanat üretiminin bileşkeni olup temel amacı o sanat eserini güzelleştirmektir. Bu nedenle süsleme tabiri daha çok sanat eseri üzerine işlenen motif ve konulara yönelik kullanılsa da, kelimenin Fransızca “ornament, decoration, enjolivement” kelimelerine karşılık verdiğini; ancak, içerik olarak eksik kaldığını belirten Celal Esat Arseven “süsleme yerine bezeme” kelimesini önermektedir. Arseven’e göre bezeme, bir şeyi süslemek için onun yüzeyine yapılan düz veya kabartma, boyalı veya boyasız güzel şekillerin bir araya gelmesinden oluşan terkiptir¹⁵.

2.2. DEKORUN TARİHÇESİ

İnsan en erken çağlardan başlayarak yaşadığı çevreyi güzelleştirmek amacıyla görsel olarak katkıda bulunmuş, belirli bir işlev ve amaç için yaratılmış herhangi bir biçimi göze hoş gelecek biçimde yoğurmuş ya da çeşitli eklemelerle bezemiştir. Bezemede kullanılan en yaygın örgeler bitkisel, insan ya da hayvan figürleri, geometrik, yapısal, doğal ve eşya, giysi ya da takı örgeleridir. Kültürler arasında etkileşim sonucunda örgeler bir kültürden ötekine aktarılarak varlığını sürdürürken, çoğu kez biçim ve içerik olarak değişime uğramışlardır. Bundandır ki, her üslubun

¹⁴ Metin Sözen ve Uğur Tanyeli, **Ön. ver.**, s. 287.

¹⁵ Yıldırım Özbek, **Osmanlı Beyliği Mimarisinde Taş Süsleme (1300-1453)** (Ankara: Kültür Bakanlığı, 2002), s. 1.

kendi bezeme ilkeleri doğrultusunda ve kullanıldığı yere göre değerlendirilmesi gerekir¹⁶.

Tarih öncesi dönemlere ait çanak-çömlek gibi buluntularda, düz ve eğri çizgilerin birbirine paralel ya da çapraşık olarak çizildikleri; ayrıca daire, nokta ve sarmal çizgiler kullanıldığı görülmüştür. Neolitik çağda ise, hayvan biçimlerinin kullanıldığı; hatta doğal hayvan biçimlerinin zaman içinde soyut bir niteliğe büründüğü dikkat çekmektedir. Mısırlılar bezemede ilk kez geometrik ilkelere dayalı damalı, baklava, zikzak düzenlemeler geliştirmişler, Mezopotamya sanatında geometrik bezemenin yanı sıra betimlemeye yönelen bir bezeme üslubuyla karşılaşmıştır. Yunan sanatında bezeme; Yunan mimarlığındaki yalın ve ağırbaşlı Dor, zarif ve çizgisel İon, heykelsi Korinth düzenleriyle ilişkili olarak biçimlenmiş ve Yunan bezemesi Roma bezemesine kaynak olmuştur.

Bezeme örgelerinin bir araya getirilmesinde üsluplara göre farklılıklar olmakla birlikte denge, oran, ölçü, simetri, uyum, ritim, yineleme, almaşık dizme gibi belirli kurallar vardır. Bezemenin eğitsel bir nitelik kazanması, örneğin dinin bezeme aracılığıyla yandaşlara anlatılması ortaçağ Gotik dönemde karşımıza çıkmaktadır. Antik Yunan ve Roma bezemesi Rönesans'la birlikte yeniden hatırlanmış, Rönesans bezemesinin abartılması ve heykelsileşmesi Barok bezemesini doğurmuştur. İlerleyen dönemde Rokoko, Ampir, Yeni-Klasikçilik, Art Nouveau gibi bezeme üslupları yeni biçimler yaratırken, çağdaş sanat anlayışı ile bezeme kural ve biçim seçimine sonsuz özgürlük gelmiştir¹⁷.

2.3. SERAMİK SANATINDA DEKOR

Dekor terimi; başka anlamlar da çağrıştırdığı için, seramik formların yüzeylerine yapılan uygulamaları tanımlamaya gelince yetersizdir. Kelime olarak dekor, normalde kendine ait bir kişiliği olan anlamı taşımaktadır. Bu aslında, bazı durumlarda doğru bir tanım olabilir; çünkü, bazen uygulanan motifler alttaki formdan tamamen ilgisiz olabilmektedirler. Bu gibi durumlarda; özellikle endüstriyel sofrta takımlarında, görevleri sadece göze hoş göstermektir. Ancak; daha uygun bir

¹⁶ Ayla Ödekan, "Bezeme", **Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi**, Geliştirilmiş 2. Basım, Cilt: 1, (İstanbul: YEM Yayın, 2008), s. 217.

¹⁷ Ayla Ödekan, **Aynı.**, s. 217-218.

kelime olmadığından “dekor”; form, desen, renk ve doku arasındaki derin birliktelik anlamına da karşılık gelmektedir¹⁸.

Seramik formlar üzerine dekor yapılmasındaki en temel amaç, ürüne görünüm açısından estetik bir artı değer kazandırmak; diğer yandan, biçim-dekor ilişkisi içinde biçim etkisinin güçlendirilmesi, formlara kendi renk ve biçimleri ötesinde farklı anlatımlar yüklenmesi, ticari kaygılar gözetilerek ekonomik anlamda değerinin yükseltilmesidir. Çağlar boyunca seramiğin üretimi sırasında dekor formdan ayrılmaz bir parça olarak gelişme göstermiştir. Yapılan dekorlar uygarlıkları tanımada çok belirleyici birer etken olmuşlar; zaman zaman onları uygulayan toplumların tarihi olayları, dönemleri, stilleri, dinsel inanışları hakkında bilgi edinmemizi sağlamışlardır¹⁹.

2.4. SERAMİK SANATINDA DEKORUN TARİHÇESİ

Neolitik Çağın (M.Ö.8000-5500) önemli merkezlerinden Çatalhöyük’te (M.Ö. 6800-5700 arasına tarihlenen) elde yapılan çanak çömleklerde daha çok oval formların egemenliğinde genelde kahverengi, kırmızı, siyah renk tonları kullanılmış; çağın geç döneminde seramikler basit geometrik motiflerle bezenmeye başlamıştır. Geç Neolitik döneme ait M.Ö. 5700-5600 civarına tarihlenen Hacılar’da iyi pişirilmiş, perdahlı çanak çömlekleri kırmızı, kahverengi, kırmızımsı sarı renklerde dir. Kalkolitik Çağda (M.Ö. 5500-3000) Hacılar yerleşiminde en belirgin özellik el yapımı, boyalı çanak çömleğin kullanılmış olmasıdır. Hacılar’ın M.Ö. 5400-4750 arasına tarihlenen döneminde, teknik ve form açısından ileri düzeye erişmiş parlak perdahlı, tek renkli çanak çömlek yanı sıra zengin bezeklere sahip boyalı çanak çömleklerin de giderek artış gösterdiği görülmüştür; boyalı olanlar da krem ya da pembemsi sarı renkte zemin üzerine kırmızımsı kahverengi ile yapılmış geometrik motiflerle bezenmiştir. M.Ö. 4000-3000 arasına tarihlenen Beycesultan’da Geç kalkolitik çağ seramiği gri, siyah, kahverengi zeminli ya da bu renkler üzerine beyaz geometrik boyalı, bazıları çizi bezelidir²⁰. Canhasan’da bulunan seramik kaplar, kırmızı veya deve tüyü renkli çamurdan genel olarak yuvarlak biçimli

¹⁸ Peter Lane, **Ceramic Form Design and Decoration** (New Edititon. London: A & C Black, 1998), s. 120.

¹⁹ Sıdika Sibel Sevim, **Seramik Dekorlar Ve Uygulama Teknikleri** (İstanbul: Yorum Sanat, 2007), s. 29.

²⁰ Anadolu Medeniyetleri Müzesi, **Anadolu Medeniyetleri Müzesi** (Ankara: Dönmez Offset), s. 25-50.

formlarda olup formların bazıları düz dipli tepsi gibidir. Küçük formlarda astar mevcutken, büyük kaplar boyasızdır. Az sayıda dekorlu kaptaki kalın fırça ile yapılan desenler görülür. Zikzaklar, eşkenar dörtgen taraması, dalgalı çizgiler ve noktalar gibi geometrik motifler ve dokuma desenleri, merdiven motifi en çok sevilen ve kullanılan desenlerdir²¹.

Resim 2: İlk Kalkolitik Çağ, Astar Dekorlu Formlar, Hacılar.

Kaynak : Halil Yoleri, **Pişmiş Kil İle İletişim**, (İzmir: Tibyan Yayıncılık Basım Yayım Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti., 2008), s. 59.

Resim 3: Kalkolitik Dekorlu Kap, İran'da Bulunmuş, 53 cm. Yüksekliğinde, M.Ö.3800-3700.

Kaynak: <http://www.metmuseum.org/toah/ht/02/wai.html>, 17.05.2016.

²¹ Sıdıka Sibel Sevim, **Ön. ver.**, s. 13-14.

Mısır'da M.Ö. 4000 civarında üzerlerinde stilize hayvanlar, bitkiler ve soyut çizgili desenler olan küçük taneli çamurlu, kırmızı renkli, perdeli ve beyaz motiflerle dekorlanmış seramiklere rastlanmıştır. M.Ö. 3600'de Mısır'ın kuzeyinde siyah, beyaz, kahverengi ile dekorlanmış insan, hayvan figürleri, ince uzun gemi motiflerinden oluşan desenlere sahip seramikler göze çarpmaktadır. M.Ö. 3000 civarı seramik çarkının bulunmasıyla dekorlu vazo çeşitleri ile seramik yapımında yüksek noktalara ulaşılmış ve sırlı seramikler yapılmaya başlanmıştır²².

Resim 4: Dekorlu Çanak, Mısır – Hanedan Öncesi Naqada II, 30x31 cm., M.Ö. 3500 – 3300.
Kaynak: <http://www.metmuseum.org/toah/ht/02/afe.html>, 17.05.2016.

Eski Tunç Çağı (M.Ö. 3000-2000) döneminde madeni kapların artışıyla pişmiş topraktan kap şekilleri basit kalmıştır; ancak, dönemin sonlarına doğru madeni kapların taklit edilmesiyle gaga ağızlı testilerin, sepet kulplu çaydanlıkların, keskin köşeli fincanların ve vazoların sayıları çok artmıştır. Tek renkli, elde yapılmış bu kapların pek azı boyalıdır. Boyalı kapların süslemeleri daha çok kırmızı ve açık renk zemin üzerine koyu renklerle yapılmıştır. Gerek kazıma gerekse boya ile süslü kaplarda motifler daima geometriktir²³.

²² Sıdka Sibel Sevim, **Aynı.**, s. 15.

²³ Anadolu Medeniyetleri Müzesi, **Ön. ver.**, s. 61.

Form açısından Mısır ve Anadolu ile yakınlık gösteren Girit Dönemi'nde (M.Ö. 2700-1000) seramik formlar geniş kaideli, kısa ve geniş karınlı, gaga ağızlı; tek renk üzerine çizgisel dekorlar hakimdir. Bazı örneklerde siyah zemin üzerine beyaz, kırmızı basit geometrik desenler yapılmış; hatta, stilize edilmiş çiçek motiflerine de rastlanmıştır. Girit uygarlığının Orta Minos (M.Ö. 1570-1150) döneminin en ünlü seramik kapları Kamiros üslubu denilen siyah zemin üzerine beyaz, kırmızı ve sarı renkler ile dekorlanmış ve neredeyse yumurta inceliğindeki kaplardır. Dekorların desenlerinde kıvrımlar, helezonlar, dal ve yapraklar, çiçekler, deniz hayvanları uygulanmış ve desenlerle ana form arasında büyük bir uyum gözlenmiştir. Yaklaşık aynı dönemlerde Miken Kültürü'nde de (M.Ö. 1600-1200) çeşitli formlardaki vazoların üstünde doğadan alınmış, özellikle deniz hayvanları motiflerini dekorlarda sıklıkla kullanmışlardır.

Asur Ticaret Kolonileri Çağında (M.Ö. 1950-1750) gelişen seramik çarkının etkisiyle çağı simgeleyen çaydanlıklar, çok iri kulplu meyvelikler gibi formlarda zengin çeşitliliğe ulaşılmıştır. Seramiklerde parlak astar ve perdah yöntemleri kullanılmış, dekorlu seramiklerde krem zemin üzerine kırmızı, kahverengi, siyah renkler kullanılarak su kuşu, dalgalı hatlar gibi desenlerle geometrik bezemeler yapılmıştır. Hitit Çağı (M.Ö. 1750-1200), Asur Ticaret Kolonileri Çağının devamı niteliğinde olup bu çağda törensel içki kaplarının (riton) daha büyük boyda ve boğa başı, aslan, geyik gibi hayvanların soyut ifadeleri biçiminde yapıldıkları; ayrıca, kabartmalı vazo yapma geleneğinin sürdüğü görülür. Frig döneminde (M.Ö. 1200-700) ev ve tapınakların dış yüzeyleri bile seramik elemanlarla süslenmiştir. Lidyalılar döneminde seramikler üzerine yapılan dekorlar, genellikle astar üzerine fırça ile mermer görünümü verilecek şekilde yapılmıştır ki Lidya seramiklerinin en belirgin özelliği bu mermer görünümlü dekorlardır²⁴.

²⁴ Sıdika Sibel Sevim, **Ön. ver.**, s. 14-15.

Resim 5: Araba Motifli Krater, Miken Uygarlığı, Y: 36,7cm., Ø27,2 cm., M.Ö. 1375 – 1350.
Kaynak: <http://www.metmuseum.org/toah/ht/03/wae.html>, 17.05.2016.

Antik dönem (M.Ö. 800'ler) terimi, Yunan ve Roma sanatları ile bu dönemden kalan sanat ve mimari yapıtlarını nitelemede kullanılan bir tanım olup bu dönemde Yunan sömürgeciliği ile birlikte ticaret Akdeniz, Ege, Karadeniz kıyılarına yayılmış ve seramik sanatı Mısır, Suriye, Mezopotamya ve Hindistan'ın etkisiyle büyük bir kültürel zenginliğe ulaşmıştır. Antik dönemde ticaret ürünlerinin nakliyesinde topraktan yapılmış kap kakac önemli bir yer tutmakta olup bu ürünleri taşımak için farklı formlarda amforalar üretilmişti. M.Ö. 5. ve 6. yüzyıllar Akdeniz'de bezemeli seramik formların en parlak dönemidir. Dönemin dekorlu seramiklerin üretildiği en önemli merkezi "Attik" yani Atina'dır. Lüks seramik olarak kabul edilen kraterler, hydriyalar, kyathos, pyxis, askos, rython, lekythos, alabastron gibi dekorlu seramikler Akdeniz pazarının aranılan ürünleridir. Antik dönemin bir başka gelişmesi çömlekçi çarkının daha da geliştirilerek seri üretimde büyük bir artış sağlanmasıdır. Üretilen ürünlerin su geçirgenliği ve dayanıklılıklarını arttırmak için sadece perdahlama değil bunun yanında pekişen (zinter) astarlar da kullanılmaya başlanmış; metalin pahalı olması nedeniyle, metal kaplara benzeyen, siyah renkli, indirgen atmosferlerde pişirilmiş, dış yüzeyleri parlak seramikler üretilmiştir. Roma döneminde (M.Ö. 753- M.S. 476) M.Ö. 4. yüzyılın ikinci yarısından başlayarak İtalya'da ihtişamlı bir tarz gelişmiştir. Bu örnekler arasında M.Ö. 400-300 arasında görülen Apuliy vazonları, M.Ö. 350-250 arasında görülen

Gnathia vazoları bulunmaktadır. M.Ö. 250 civarında ismini Yunanistandaki Megara kentinden alan “Megara kaseleri” Roma seramiğinin de öncüsü olmuş; pişmiş toprak kalıplarda şekillendirilen rölyefli, parlak siyah veya gri renkli, metalik görümlü kaselerdir. İlk kez Roma döneminde dekorlu pişmiş topraktan yapılmış kalıplarla üretilen rölyefli seramikler görülmeye başlanmıştır. Pekişmiş parlak astarlarla kaplanmış olan bu kaplar, üretimleri M.Ö. 1. yüzyıldan M.S. 3. yüzyıla kadar devam eden pişirim tekniğine göre parlak kırmızı veya siyah renk alan “Terra Sigillata”lardır²⁵. Yine bu dönemde İtalya’nın bazı merkezlerinde ve Anadolu’da üretilen seramiklerde kurşunlu sır içerisinde madeni oksitler katılarak yeşil ve sarı renkli kaplar elde edilmiştir. Bizans seramikleri (M.S. 9-15.yy.) İslam ve Avrupa seramikleri arasında köprü durumundadır. Dekorların birbirleriyle benzerlik göstermelerine karşın formların birbirlerinden farklılık ve çeşitlilik göstermesi, Bizans seramiklerinin en önemli özelliğidir. Yapılan formlarda teknik olarak; tek ve çok renkli boyama, akıtma, astar boyama, 11. yüzyılda sgraffito, 12.-13. yüzyıllarda kazıma, 13.-14. yüzyıllarda geniş oyma teknikleri, 13.-14.-15. yüzyıllarda karışık teknik uygulamıştır; ayrıca, kırmızı bünyeli, kurşun karışımı, parlak zeytin yeşili sırlı, çok iyi fırınlanmış ince cidarlı Zeuxippos grubu seramikler sgraffito, champlevé tekniklerinde yapılmıştır. Avrupa’da seramik sanatı ve dekorları Uzak Doğu’dan gelen porselenlerin taklit edilmesiyle gelişmeye başlamıştır. Beyaz opak sırlı porselen taklidi seramikler, 13. yüzyılda Arabistan’dan İspanya’ya yayılmış daha sonraları 15. yüzyılda İtalya’da altın çağını yaşamıştır. Mayolika olarak adlandırılan ve zeminin beyaz olması nedeniyle üzerine yapılan dekorların resim inceliğinde olmasına imkan veren bu seramikler; çeşitli formlar ve karolar üzerine yapılan dekorlarda bitkisel dallar, meşe, eğrelti ve iris dalları, kuş ve aslan gibi hayvan figürleri, hanedan armaları gibi motiflerin uygulanmasına imkan vermiştir. Genel olarak bütününde mavi ve tonları, yardımcı olarak yeşil, sarı, turuncu, leylak ve mor renkleri kullanılmıştır²⁶.

²⁵ Halil Yoleri, **Ön. ver.**, s. 62-65.

²⁶ Sıdika Sibel Sevim, **Ön. ver.**, s. 18-21.

Resim 6: Siyah Figürlü Amfora, Arkaik Dönem, 62,2 cm., M.Ö. 530.
Kaynak: <http://www.metmuseum.org/toah/ht/04/eusb.html>, 17.05.2016.

2.5. SERAMİK SANATINDA DEKOR YÖNTEMLERİ

Seramik sanatında binlerce yıldır uygulanan temel tekniklerin yanında gelişen teknoloji ile geniş bir yelpazede kullanılabilecek farklı teknik ve materyaller de geliştirilmiştir. Seramik dekorları dört ana grupta toplanır: yaş çamur üzerine dekorlar, sıraltı dekorlar, sıriçi dekorlar, sırüstü dekorlar. Bazı teknikler için bu ayrımlar kesin olmayıp söz konusu teknikler bir kaç grup içinde karşımıza çıkabilir²⁷.

2.5.1. Yaş Çamur Üzerine Dekorlar

M.Ö. 7500-7000 arasına tarihlenen dönemde gelişmeye başlayan bu tarz dekor teknikleri, ürünlerin daha güzel gösterilmesi ve üretenin kendini daha iyi ifade etme isteği ile biçimlendirdikleri seramik çamuruna dekor yapma isteği ile başlamıştır. Ürünler yaş iken basit bir şekilde yaş çamur üzerine yapılan dekorlar, teknolojinin gelişmesi ile çeşitlenerek sıriçi, sıraltı ve sırüstü dekorların temelini oluşturmuştur. Yaş çamurlar üzerine dekor yapımına geçmeden önce ürün isteğe göre serbest yöntemle, çamur tornasında, döküm ya da mekanik yollarla biçimlendirilmiş

²⁷ Sıdıka Sibel Sevim, **Aynı.**, s. 35.

olması ve deri sertliğine gelinceye kadar kurutulması gerekir. Kurutma işleminden sonra oyma, ajur, mishima, champlevé, akıtma ile ajur, selvi (macho), parça ekleme tekniklerinden biri ile tasarım tamamlanır. Yaş çamur üzerine dekorlar kısaca şu şekilde açıklanabilir²⁸:

- Oyma Dekorları: Seramik tarihindeki en eski dekor tekniklerinden olup deri sertliğindeki ilk şekillendirilmesi yapılmış olan seramik formlarda dekorlanacak olan kısımların tasarımın kurgusuna göre derin bir şekilde oyulmasıdır.
- Ajur Dekorları: Seramik formların şekillendirme işleminden sonra desenlerin yan yana ve ritmik uyumla çamur yaş iken yüzey üzerinde kesilerek açılan deliklerden ya da kafes gibi düzenli boşluklardan oluşturulması ile gerçekleştirilen dekorlama yöntemidir.
- Akıtma İle Yapılan Ajur Dekorları: Döküm yöntemi ile üretilen ve henüz alçı kalıp içinden alınan çalışmalar üzerine ayrı bir alçı plaka üzerinde akıtma ile ajurların yapılarak deri sertliğindeki çalışmaların üzerine aplikasyon ile veya tek başına akıtma ile yapılmış ajurlardan oluşmuş birimlerin kullanılması ile uygulanan bir dekor tekniğidir.
- Dekorlu Kalıplar: Genellikle seramik endüstrisinde ve toplu üretimlerde kullanılan; model üzerine önceden oyulan ya da rölyef şeklinde yapılan dekorların önce kalıba aktarılması veya kalıba kazınmasından sonra kalıp içinde oluşturulan dekorların dökümle, şablonla veya presle şekillendirme yoluyla ürünler üzerine seri ve hatasız olarak aktarılmasına dayanan yöntemdir.
- Mishima (Dolgu Bezek) Dekorları: Şekillendirilmiş ürün deri sertliğinde iken, ürün için tasarlanmış olan desenin yüzeye hafifçe çizilerek aktarılmasından sonra, desenin aletler ya da mühürler yardımıyla kazınması ve kazınan yüzeylere bünyenin renginden farklı renklerle hazırlanan astarların doldurularak ardından fazlalıklarının temizlenmesine dayanır.
- Macho (Selvi) Dekorları: Astarlanmış ürünlerin üzerine macho çayı olarak adlandırılan reaktif bir karışımın fırça ile damlatılması ile ağaç görünümüne benzeyen desenlerin elde edildiği bir dekor yöntemidir.

²⁸ Sıdika Sibel Sevim, **Aynı.**, s. 61-85.

- Parça Ekleme ve Aplikasyon İle Yapılan Dekorlar: Çeşitli yöntemlerle elde edilmiş, ince şeritler, madalyonlar veya belirli detaylı şekillerin; deri sertliğine getirilmiş formların üzerine dekor amaçlı olarak eklenmesiyle elde edilen dekorlardır.
- Alçı Kalıp İçine Resimleme İle Yapılan Dekorlar: Alçı kalıplar içine astar, renkli çamur veya boyalar kullanılarak fırça, puar ve benzeri aletler yardımı ile dekorlama yapıldıktan sonra döküm alınması tekniğidir.
- Renklendirilmiş Çamurlar İle Yapılan Dekorlar: Deri sertliğindeki farklı renkli çamurların biraraya getirilerek istenen motifler elde edildikten sonra kalıplara yerleştirilerek dekorlu form elde edilme tekniğidir.

Resim 7: Silidir Mühür ve Uygulaması, Asurlular Dönemi, Kuzey Mezopotamya, 1,3 cm., M.Ö. 14-13. yy.

Kaynak: <http://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/1999.325.89/>, 17.05.2016.

2.5.2. Sıraltı Dekorlar

Çini, seramik ve porselenlerde kapların sırlanıp fırınlanmadan önce yüksek ısıya dayanıklı boya ile bezenmesi işlemi “sıraltı tekniği” olarak adlandırılır²⁹. Bir başka tanımla, çığ ve bisküvi yüzeylerde fırça, baskı, püskürtme, çıkartma gibi yöntemlerle elde edilen bir dekorlama tarzıdır³⁰.

Sıraltı dekorları sırlanmamış, bisküvi pişirimi yapılmış ya da yaş çamur üzerine sıraltı boya ile, oksitlerle veya astarlarla yapılan ve pişirim sıcaklığı

²⁹ **Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi**, Geliştirilmiş 2. Basım, Cilt: 3 (İstanbul: YEM Yayın, 2008), s. 1405.

³⁰ Tülin Ayta, “Toprak Sanatlarında Teknik Terimler Sözlüğü”, http://www.tulinayta.com/pdf/ToprakSanatlarındaTeknikTerimlerSozlugu_.pdf, [01.08.2015], s.77.

bünyeye, kullanılan sıra ve boyalara göre 950° C - 1380° C arasında değişen dekorlardır. Bisküvi pişirimi yapılmış ürünlerin sıraltı uygulamasına geçmeden önce uygulanacak dekorların daha hassas, renklerin de daha canlı çıkması ve dekorlama işleminde pürüzsüz bir yüzey elde edilebilmesi için ürün yaş haldeyken üzerine astarlama işlemi yapılır ki bu işlemin bir başka nedeni de alttaki çamurun rengini gizlemektir. Ayrıca tasarlanmış desenin dekorlanacak yüzeye geçirilmeden önce ürünün toz, pislik ve çapaklarından arındırılma işleminin yapılması önemlidir³¹.

2.5.3. Sırıçi Dekorlar

Çiğ sırlı yüzeyler üzerinde, sıırıçi boyalarının baskı ya da çıkartma yöntemleriyle uygulanması suretiyle elde edilen bir yüksek ısı dekor tarzıdır³².

Sırıçi dekorları bisküvi pişirimi yapılmış, sırlanmış fakat sır pişirimi yapılmamış ürün üzerine sırlın pişirilme sıcaklığına uygun dekor boyaları kullanılarak yapılır, ki bu noktada amaç ürünün dekorlanmasında sırlın pişirim sıcaklığına uygun boya kullanılarak pişirim süresince sır erime noktasına geldiğinde boyayı sırlın içine gömmektir. Sırıçi dekorlarının pişirim sıcaklığı kırmızı çamur, şamotlu çamur, fayans veya porselen ve kullanılan sıra göre 950° C - 1380° C arasında değişebilir; burada önemli olan bünye değil bünye üzerine kullanılan sırlardır³³.

- Mayolika Dekorları: Müslümanların İspanya'ya geçişi sırasında tanınmış ve İtalya'nın Faence şehrinde gelişerek kökleşmiş, beyaz örtücü sırla kaplanmış fakat pişirimi yapılmamış seramikler üzerine renkli sırlarla yapılan ve fırınlanarak oluşan seramik süsleme tekniğidir³⁴. Çiğ sır üzerinde yüksek pişirim dekorlu bu fayans çeşidinin, daldırma ya da akıtma suretiyle sırlanmasından sonra; kuruyan sır tabakasının tozumsu, emici, son derece gevrek ve kolay zedelenen bir yüzey oluşturması nedeniyle böyle bir yüzeyde çalışma sırasında ortaya çıkan hataları düzeltmek çok zor hatta olanak dışı olmakta, başarılı bir çalışma üstün yetenekli ve becerilikli uygulayıcılara ihtiyaç duymaktadır³⁵.

³¹ Sıdıka Sibel Sevim, **Ön. ver.**, s. 35-37.

³² Tülin Ayta, "Toprak Sanatlarında Teknik Terimler Sözlüğü",

http://www.tulinayta.com/pdf/ToprakSanatlarındaTeknikTerimlerSozlugu_.pdf, [01.08.2015], s.78.

³³ Sıdıka Sibel Sevim, **Ön. ver.**, s. 39.

³⁴ Faruk Şahin, **Seramik Sözlüğü** (İstanbul: Anadolu Sanat Yayıncılık, 1983), s. 23.

³⁵ Tülin Ayta, "Rönesans Dönemi Mayolikalari",

<http://www.tulinayta.com/pdf/RonansansDonemiMayolikalari.pdf>, [01.08.2015], s. 9.

2.5.4. Sırüstü Dekorlar

Çini, seramik ve porselenlerde kapların sırlanıp fırınlanmasından sonra bezenip yeniden fırınlanmasıyla yapılan bezeme. 7. yüzyılda Mısır'da cam üstüne, 9. yüzyılda Basra ve Bağdat'ta seramik üstüne uygulanan lüster tekniğinde ve 12. yüzyılda İran'da ortaya çıkan minai tekniğinde, Anadolu Selçuklu sanatında ve Çin'de Cizhou seramiklerinde yapılmış; yüksek ısıya dayanıklı boyaaların yanında düşük ısıya dayanıklı boyaaların da kullanılabildiği bir tekniktir³⁶. Pişmiş sırlı yüzeyler üzerine fırça, baskı, püskürtme, çıkartma gibi yöntemlerin uygulanması suretiyle elde edilen bir dekorlama tarzıdır³⁷.

Genellikle sırlı yüzeylere sırüstü boyaalarla yapılan dekorların kalıcılığını sağlamak için 600 – 800° C derecede dekor pişirimi yapılır. Dekor pişiriminde fırın içindeki atmosferin temiz olması sağlanmalıdır. Dekor işleminde kullanılan medyum ve transfer baskılar pişirim sırasında yanarak kirli hava oluşumuna neden olacağından ortamda temiz hava dolaşımı sağlamak gerekmektedir.³⁸

- Minai Dekorları: 12. ve 13. yüzyıllarda İran'ın Rey, Keşan, Rakka gibi seramik merkezlerinde görülen ve lacivert, firuze, mor, yeşil renklerin sıraltına, daha alçak ısıda fırınlanmak üzere sarı, kırmızı, altın yıldızların sırüstüne tatbik edilmesiyle oluşturulan dekor çeşididir³⁹.
- Lajvardina Dekorları: 13. ve 14. yüzyıllarda İran'ın Keşan ve Sultanabad merkezlerinde görülen, yalancı minai de denilen, lacivert çok nadiren de turkuaz renkli sırla sırlanıp sır pişiriminden sonra fırça ile dekor uygulaması yapılan dekor çeşididir⁴⁰.
- Lüster Dekorları: İlk önce cam nesnelere üstünde rastlanan ve pırıltı, ışıltı anlamını taşıyan lüster; seramiğe bir hareket boyutu getiren pırıltılı renkli bir yüzey efekti olarak tanımlanabilir. Seramik yüzeylerde lüsterin elde edilmesi pişirim sırasında lüsteri oluşturacak renk pigmentlerinin metale indirgenmesine bağlıdır. Bu noktada; lüster kompozisyonunda bulunan metal tuzlarının, oksijeni tüketilmiş bir ortamda karbon monoksit tarafından oksijeni çalınarak metale indirgenmesiyle indirgen ortam lüsterleri; çoğunlukla

³⁶ Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, **Ön. ver.**, s. 1405.

³⁷ Tülin Ayta, "Toprak Sanatlarında Teknik Terimler Sözlüğü",

http://www.tulinayta.com/pdf/ToprakSanatlarındaTeknikTerimlerSozlugu_.pdf, [01.08.2015], s.78.

³⁸ Emel Şölenay, **Seramik Sanat Eğitiminde Sırlama ve Pişirme Yöntemleri El Kitabı**, (Ankara: Murat Kitabevi Yayınları, 2011), s. 60.

³⁹ Faruk Şahin, **Ön. ver.**, s. 24.

⁴⁰ Sıdıka Sibel Sevim, **Ön. ver.**, s. 53.

oksijence zengin olan doğal fırın ortamı da yükseltgen ortam lüsterleri olarak iki ana sınıfa ayrılır⁴¹.

- Yıldız Dekorları: Çağdaş seramik endüstrisindeki gelişmelere paralel olarak kullanılması genellikle toplu üretim mamüllerinde yaygınlaşan; altın, gümüş, platin ve paladyum gibi değerli maden çözeltilerinin 500° C - 800° C arasında pişirilmesiyle, madensel çözeltilerin içindeki yağ ve diğer çeşit katkı maddelerinin yanarak kaybolmasının ardından geriye kalan metal tabakasının oluşturduğu dekor yöntemidir⁴².

2.5.5. Yaş Çamur Üzerine, Sıraltı, Sırıçi ve Sırüstü Dekorlar

Dört ana grupta toplanan seramik dekor çeşitlerinden her biri, içinde yer aldığı dekorlama grubunun gerektirdiği şartlara uygunken, bazı dekorlama çeşitleri bir kaç farklı dekorlama grubu içinde de yer alabilmektedir. Farklı gruplar içinde yer alan dekorlar aşağıda açıklanmıştır⁴³:

- Sgraffito Dekorları: Genellikle pişirim yapılmamış ürünlere astar kullanılarak uygulanan dekor yöntemi olarak biliniyorsa da, pişirim yapılmış ürünler üzerine de boya ve sır kullanılarak uygulanabilen; özel olarak metal ve ahşaptan yapılan keskin ve sivri uçlu aletler yardımıyla oyma şeklinde ince kazımlarla uygulanan bir dekor yöntemidir.
- Mühür (Istampa) Dekorları: Seramiğin tarihi kadar eski, uygulanması en kolay ve en hızlı üreyen; şekillendirme işlemi tamamlanmış deri sertliğindeki veya pişirim işlemi yapılmış ürünlerin yüzeyleri üzerine çeşitli biçim ve büyüklüklerdeki nesnelerin bastırılıp iz bırakılmasıyla yapılan bir dekor uygulamasıdır.
- Parafin Dekorları: Şekillendirilmiş ürün üzerine ince şeritler halinde dekor yapmak için geleneksel anlamda parafin, günümüzde ise latex, tutkal, emülsiyon, silikon veya çeşitli yapıştırıcılar gibi malzemeleri fırça, puar ve benzeri araçlar yardımıyla akıtılarak dekor oluşturma yöntemidir.
- Akıtma Dekorları: Deri sertliğindeki yaş çamurlar üzerine astarla veya sır pişirimi yapılmış ürünler üzerine çeşitli astar, sır veya boyaların akıtıcı aletler yardımı ile akıtılarak yapılan dekor tekniğidir.

⁴¹ Sevim Çizer, **Lüster** (2. Baskı. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, 2010), s. 11-17.

⁴² Tülin Ayta, "Toprak Sanatlarında Dekoratif Uygulama Yöntemleri", <http://www.tulinayta.com/pdf/ToprakSanatlarındaUygulamaYontemleri.pdf>, [01.08.2015], s. 112-113.

⁴³ Sıdika Sibel Sevim, **Ön. ver.**, s. 85-104.

- Kabartma Rölyefli Dekorlar: Şekillendirme işlemi yapılmış deri sertliğinde veya pişmiş ürünler üzerine, geniş rölyefler biçiminde veya biçim dekor ilişkisine bağlı olarak desenlerin kenarına kontür biçiminde ve çeşitli şeritler halinde rölyef tarzında yapılan uygulamalardır.
- Ebru ve Mermer Görünümlü Dekorlar: Deri sertliğindeki veya pişirim yapılmış ürünler üzerine astar veya boyalarla akıtma ile yapılan, sonuçları önceden tasarlanmadan rastlantısal olarak ortaya çıkan, ebru ve mermer görünümlü dekorlardır.
- Bölmeli Dekorlar: Genellikle dekorların renklendirilmesinde kullanılan sırların birbirinin içine akmaması için sırların sınırları arasına iplik bazen de parafin çekerek kontur oluşturulmasıyla yapılan dekorlardır.

3. BÖLÜM: SERAMİK SANATINDA YALDIZ DEKORLAR

3.1. YALDIZ DEKORLARIN TANIMI

Yaldızlama; yüzeyi, sanatsal veya işlevsel sebepler doğrultusunda altınla kaplama işlemidir⁴⁴. Varaklama olarak da bilinen; ağaç, metal, alçı, cam ya da başka malzemelerden yapılmış nesnelerin tümünü ya da bazı yerlerini varak ya da toz halindeki altınla bezeme sanatıdır. Yaldızlama terimi ayrıca gümüş, paladyum, alüminyum ve bakır alaşımlarıyla yapılan uygulamaları da kapsamaktadır⁴⁵. Altının dövülerek ince plakalar ve yapraklar haline getirilebildiği ve çeşitli materyallerin yüzeylerini kaplamada kullanılabilineceği Antik dönem uygarlıkları tarafından keşfedilmiştir⁴⁶. Eski Mısırlılar firavunlara ait mumya mahfazaları ve mobilyalardaki ince varak katmanlarından anlaşıldığına göre yaldızlamada ustaydılar. Çinliler, eski çağlardan bu yana ağaç, seramik ve dokuma ürünlerini altından desenlerle bezemişlerdi. Eski Yunanlılar ağaç işlerini, duvarları ve mermer heykelleri yaldızlarken, bu sanatı Eski Yunanlılardan öğrenen Romalılar saray ve tapınaklarını göz alıcı hale getirmek için görkemli yaldızlama işleri yapmışlardır. Osmanlılar da metal eşyada ve tezhip sanatında yaldızlamayı çok kullanmışlardır⁴⁷.

Ana malzemesinin altın olması nedeniyle, Arapça altınlamak anlamına gelen zehep kelimesinden gelen tezhip; sade bir tanımla ifade etmek gerekirse, özellikle küçük ebatlarda hassas bir şekilde uygulanan bir kitap süsleme sanatıdır. İnce fırça tekniğinin önem kazandığı bu sanat, yazma eserlerde yazının bezenmesi, en güzel biçimde giydirilmesi olarak hayata geçmiştir. Başlangıçta kûfi Mushaflarda görülen bu sanat zamanla çok gelişerek incelmış, Kur'anlardan başka diğer yazma eserlere de intikal eden süslemeler, tarihi boyutta akıl almaz derecede çeşitlilik kazanarak zenginleşmiştir. Yazma eserlerde tezhibin yanında hâlkâr adı verilen, daha iri

⁴⁴ T. Jefferson Warren, "Gilding", Encyclopedia International, Vol.:8 (New York: Grolier Incorporated, 1976), s. 15.

⁴⁵ **AnaBritannica Genel Kültür Ansiklopedisi**, 15. Basım, Cilt: 22 (İstanbul: Ana Yayıncılık, 1990), s. 269.

⁴⁶ T. Jefferson Warren, **Ön. ver.**, s. 15.

⁴⁷ **AnaBritannica Genel Kültür Ansiklopedisi**, **Ön. ver.**, s. 269.

formdaki çiçek ve motiflerle düzenlenip sadece altınla işlenen daha sade bir süsleme tarzı da yaygın olarak görülmektedir⁴⁸.

3.2. YALDIZ DEKORLARIN ÜRETİMİNDE KULLANILAN BAŞLICA METALLER

Çeşitli metal karışımları ile sonsuz renk tonları elde etmenin olası olduğu sıvı yıldızlar; başta altın olmak üzere gümüş, platin, rodyum, paladyum ve iridyum gibi değerli ve soy metallere elde edilmektedir⁴⁹. Yıldız üretiminde en çok kullanılan metaller altın, gümüş ve platin aşağıda kısaca açıklanmıştır.

The image shows a standard periodic table of elements. The elements Gold (Au), Silver (Ag), and Platinum (Pt) are highlighted in a darker shade. Gold (Au) is located in the 11th period, 11th group. Silver (Ag) is in the 5th period, 11th group. Platinum (Pt) is in the 6th period, 10th group. The table includes element symbols, names, and atomic numbers.

Resim 8: Periyodik Cetvelde Altın, Gümüş Ve Platin.
Kaynak: <http://sciencenotes.org/kids-periodic-table/>, 04.06.2016.

3.2.1. Altın

Altın, elementler periyodik tablosunda Ib grubunda yer alan, Au simgesi ile gösterilen; yoğun, parlak sarı renkte, ışıltılı ve değerli bir metal olup havadan ve sudan etkilenmediği için kararlı paslanmayan, iyi bir ısı ve elektrik iletkenidir.

⁴⁸ İlhan Özkeçeci ve Şule Bilge Özkeçeci, **Türk Sanatında Tezhip** (1. Baskı, İstanbul: Yazgen Yayıncılık, 2014), s. 25.

⁴⁹ Sevim Çizer, **Ön. ver.**, s. 145.

Yumuşak ve sünek olması nedeniyle dövülmeye ve haddelenmeye elverişli metaller arasında ilk sırada olan altının yaklaşık 10 gr.'ı 11 m² kadar bir alanı kaplayacak büyüklükte levha haline gelinceye kadar dövülebilir. Atom numarası 79, erime noktası 1063°C, kaynama noktası 2966°C'dir⁵⁰.

Resim 9: Kimyasal Buhar Biriktirme (CVD) İle Üretilmiş %99,99 Saflıkta Altın Kristali.
Kaynak: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Gold-crystals.jpg>, 04.06.2016.

3.2.2. Gümüş

Gümüş, elementler periyodik tablosunda Ib grubunda yer alan, Ag simgesi ile gösterilen; beyaz renkte, parlak, son derece sünek değerli bir metaldir. Kolayca biçimlendirilebilir ve oksitlenmeye karşı oldukça dirençlidir. Atom numarası 47, erime noktası 960,8°C, kaynama noktası 2212°C'dir⁵¹.

Resim 10: Gümüş Örneği.
Kaynak: https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Silver_crystal.jpg, 04.06.2016.

⁵⁰ **AnaBritannica Genel Kültür Ansiklopedisi**, 15. Basım, Cilt: 1 (İstanbul: Ana Yayıncılık, 1990), s. 485-486.

⁵¹ **AnaBritannica Genel Kültür Ansiklopedisi**, 15. Basım, Cilt: 10 (İstanbul: Ana Yayıncılık, 1990), s. 152-153.

3.2.3. Platin

Platin, elementler periyodik tablosunun VIII. grubunda yer alan ve simgesi Pt olan kimyasal bir elementtir. Çok ağır, değerli, gümüş beyazı renginde, yumuşak ve sünek bir metal olup erime noktası oldukça yüksek ve kimyasal etkilere karşı çok dayanıklıdır. Atom numarası 78, erime noktası 1769°C, kaynama noktası 3827°C'dir⁵².

Resim 11: Platin'in Doğal Külçesi.

Kaynak: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Platinum-nugget.jpg>, 04.06.2016.

3.3. SERAMİK SANATINDA YALDIZ DEKORLARIN TANIMI

Üçüncü pişirim olarak yıldız dekorlar, sıvı yıldızların sırlı bünyelere uygulanıp düşük dereceli pişirimle geliştirilmesiyle elde edilmektedir. Altının yaprak veya toz hali zaten uzun zamandır seramik dekorlarında kullanılmakta olup dekor ustaları için uygulanması daha kolay ve daha ekonomik olan sıvı altın yıldızların gelişimi 1830'larda gerçekleşmiştir. Bu teknolojik gelişme sayesinde; seramik ve cam dekorlarında kullanımının yaygınlaşmasının yanı sıra, elektronik ve uzay endüstrisi gibi değişik alanlarda kullanılmaya da başlanmıştır⁵³.

Yıldız boyalar koyu kahverengi görünümde ve yapışkandırlar, gerçek renkleri ancak pişirimden sonra oluşmaktadır. Bu nedenle renklerinden emin olmadan yıldızları kullanmak karışıklıklara yol açabilmektedir⁵⁴.

⁵² **AnaBritannica Genel Kültür Ansiklopedisi**, 15. Basım, Cilt: 18 (İstanbul: Ana Yayıncılık, 1990), s. 152-153.

⁵³ Aram N. Papazian, "Liquid Golds The Products And Their Applications", **Gold Bulletin**, 1982, 15 (3), p. 81.

⁵⁴ Steve Mattison, **Ön. ver.**, s. 147.

Sıvı altın yaldız; sırlı seramik veya cam gibi düzgün parlak yüzeylere uygulanan ve pişirim yapıldığında organik bileşiklerin yanarak, ayna benzeri altın film tabakası oluşturan preparattır. Oluşan film tabakası en az 22 ayar altın ve genellikle 125 nm (nanometre) kalınlığındadır. Altın yaldız üretiminde kullanılan teknolojiyi kullanarak üretilen diğer ürünler, lüsterlerdir. Sıvı altın yaldızların daha seyreltilmiş reçeteleriyle yine seramik ve cam yüzeylere uygulanan etkileyici kırmızı, mor, mavi, yakut kırmızısı, pembe ve yeşil tonları üretilmektedir. Temelde, sülfür veya oksijen atomuna bağlı karbon atomunun altın atomuna bağlanmış olduğu bileşiğin, organik çözücülerle hazırlandığı çözeltilerdir. Az miktarda rodyum ve bizmut, krom, vanadyum, silikon, kalay gibi metal bileşikleri eklenmesi gerekmektedir. Rodyum, oluşan altın tabakasının parlak olmasını sağlamaktadır. Diğer metaller ise tepkimeye girerek altın film tabakasının tabana tutunmasını sağlamaktadır⁵⁵.

Yaldız dekor uygulamalarında genellikle el dekorunda fırça ile uygulama tercih edilmekte, desenlerin kontürlerinde, file ve bant yapımında kullanılmaktadır. Genellikle % 6-12 arasında altın içeren parlak altın, pişirildikten sonra parlak bir görünüm verir. Çok ince öğütülmüş altın tozlarının, katkı maddesi olarak terebentin ve diğer yağlarla karıştırılıp birleştirilerek uygulamaya hazır hale getirilmesi ile oluşturulmasından dolayı dekor pişiriminden önce altınla boyalı yerler siyah renkte görünmekte, üçüncü pişiriminden sonra organikler yanarak normal parlak altın görünümü ortaya çıkarmaktadır. Parlak altına göre bileşiminde daha yüksek oranda saf altın bulunan mat altının maliyeti daha yüksek olmasından dolayı ancak değerli parçaların dekorlanmasında kullanılmaktadır. Yaldızların pişirimi 750-780°C civarında olduğundan, sırüstü boyalardan ayrı olarak yapılmaktadır. Yaldızlar, dekorsuz düz yüzeylere uygulanabildiği gibi, önceden dekorlanmış file-bant yüzeylere de uygulanabilmektedir. Pahalı olması nedeniyle yaldızların, büyük yüzeylerde kullanılmaması tercih edilmektedir⁵⁶.

⁵⁵ Aram N. Papazian, **Ön. ver.**, s. 81.

⁵⁶ Sıdka Sibel Sevim, "Türkiye'de Başlangıcından Günümüze Porselen Dekorları", (Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi, Anadolu Üniversitesi, 1994), s. 27.

3.4. SERAMİK SANATINDA YALDIZ DEKORLARIN TARİHÇESİ

Altının kalıcılığı ve parlaklığı, porselen üzerine altın yaldız uygulamalarının ilk günlerinden itibaren tasarımcı ve üreticiler için cazip gelmiştir. Günümüzde her yıl yaklaşık beş ton altın, porselen ve seramik dekoru için kullanılmakta; mekanik üretimin artmasına rağmen, hala usta dekorcuların el yapımı eserleri daha fazla kıymet görmektedir. Porselen ve seramik dekorlarında yaldız dekorlar, ister tabak kenarlarında basit bordür, ister zengin süslemelerle özenle dekorlanmış vazo olsun, her zaman öne çıkan bir özellik olmuştur. Çin’de kullanılan, basitçe altın yaprakların yüzeye sürülen beziryağı ve mürdeseng ya da yumurta akı veya gomalak tabakası üzerine uygulanması olan eski yöntem yerine; kimyasal yöntemlerle toz halinde hazırlanan altının tanıtılmasının üzerinden 250 yıldan fazla zaman geçmiştir. Seramik endüstrisinde çok daha geniş kullanılma imkanları olan ve çok daha ekonomik ilk sıvı altın preparatları ise günümüzden 150 yıl kadar önce geliştirilmiştir. Kıskançlıkla korunan bu gizli reçetelerden birinin, bir fabrikadan diğerine geçen vasıflı ustaların gizli kalması gereken reçeteyi yaymasıyla gelişme başlamıştır. Bunun yanında bir - iki seçkin bilim adamının da büyük katkıları olmuştur. Bu preparatlar halen günümüzde üç temel grupta kullanılmaktadır. Modern sıvı altınlar, altın sülfö-rezinat ya da altın tiyolat gibi sülfür bağı içeren organik altın bileşimi olarak formüle edilirler. Bizmut, krom, vanadyum ve rodyum gibi diğer metallerin ve ayrıca bu metallerin sülfür rezinatları ve benzer bileşikleri küçük oranlarda eklenerek, fırınlama işlemi sırasında da altının film tabakası halinde sırtın üzerine sabitlenmesi için doğal veya sentetik malzemeler içeren çözücüler - uçucu yağlar, klorlu halkalı hidrokarbonlar veya glikol esterleri, gliseril abiyat gibi reçineler ile yapışması sağlanır. Basit organik altın bileşikleri son derece karmaşık ve molekül ağırlıkları çok yüksektir. İkinci olarak, toz haliyle hazırlanan eski yöntem hala daha ağır, daha pahalı yaldız dekorlama için güvenilir uygulamayken; sıvı cila altın veya mat altın olarak adlandırılan altın solüsyonu içeren üçüncü grup yaldızlar, toz altın ilavesiyle yapılmaktadırlar⁵⁷.

⁵⁷ L. B. Hunt, “Gold In The Pottery Industry The History And Technology Of Gilding Processes”, *Gold Bulletin*, 1979, 12 (3), s. 116-117.

Resim 12: Tütün Kavanozu ve Kapağı, Yumuşak Porselen, Saint-Cloud, Kabartmalı Altın (Yaprak Altın) Dekorlu, The State Hermitage Museum, St. Petersburg.
Kaynak: Errol Manners, “Gold Decoration on French, German and Oriental Porcelain in the Early 18th Century”, **The French Porcelain Society Journal**, 2011, Volume IV, p. 33.

Johann Friedrich Böttger, 1709'da porselen için doğru maddeleri bulmakla beraber porselen bünyeyi pişirecek yüksek dereceli fırını da yapabilmiş ve artık porseleni nasıl dekorlayacağına kafa yormaya başlamıştı. İlk yıllarda altın yıldız, altın yaprakları lak ile pişirilmeden uygulandığı için, kolay aşınıyordu dolayısıyla çok az örneği günümüze ulaşabilmiştir. 1685'te Saksonya Schleiss'de doğan Böttger, 12 yaşındayken Zorn isimli bir eczacının yanında çıraklık yaparken geceleri de eczanenin laboratuvarında simya tutkusunu doyuruyordu. Zorn ailesinin sık görüştüğü bir aile dostu olan yaşça çok daha ileri Johann Kunckel, onu deneyleri için cesaretlendiriyordu. Kunckel, simyacı olarak bilinmesinin yanında 17. yüzyılın en üretken yazarlarından biriydi. Kunckel'in 1679'da yayınladığı “Ars Vitraria Experimentalis oder Vollkommene Glasmacher-Kunst” isimli kitabı; Almanca'ya daha önceden çevrilmiş iki çalışmanın etkisinde olup bunlardan biri, çalışmasını takip eden daha ayrıntılı bölümü oluşturmakta, ikincisi de hakkında isminin kısaltması olan H.I.S. dışında bir şey bilinmeyen “iyi bir cam ustasının” yazdığı camın yıldızlanması ve emaye dekorları ile ilgili bölümü oluşturmaktadır⁵⁸.

⁵⁸ L. B. Hunt, **Aynı.**, s. 117.

Resim 13: Dört Yönden Meissen-Böttger Porseleni Çay Fincanı, Altın (Yaprak Altın) Dekorlu, The Metropolitan Museum of Art.

Kaynak: Errol Manners, "Gold Decoration on French, German and Oriental Porcelain in the Early 18th Century", **The French Porcelain Society Journal**, 2011, Volume IV, p. 37.

Zaman zaman Avrupa porselen dekorunun babası olarak anılan Johann Gregorius Höroldt, 1696'da Jena'da bir terzinin oğlu olarak dünyaya gelmiştir. 1718'de Viyana'da, yeni kurulan bir porselen fabrikasına giren ve iki yıl sonra Meissen'den sırlarıyla beraber ayrılan; fakat, tekrar geri dönen ve onu 'iyi eğitilmiş ve tecrübeli bir dekor ustası' olarak tavsiye eden Samuel Stöltzel ile beraber Meissen'e girmiştir. Dikkat çeken yeteneği, emaye dekorları konusunda tam bir renk paleti hazırlamasını ve yıllarca kullanılan güvenilir bir yaldızlama tekniği geliştirmesini sağlamıştır. Böttger, diğer dekor ustaları cam yaldızlama tekniklerini kullanırken, düşük dereceli pişirile porseleni yaldız dekorlamayı başarmış olsa da 1719'da ölmeden önce porselenlerine sağlam altın uygulaması görememiştir. 1723'den itibaren Meissen'in özelliği olarak bilinen iyi yaldız dekoru, 1720'de genç dekor ustası olarak çalışmaya başlayan Johann Gregorius Höroldt'a borçludur. Görünüşe göre Höroldt, Böttger'in altı yaldız dekorlarıyla ilgili girişimlerine ait notlarını bulmuş, kulaktan dolma kimya bilgisiyle geliştirdiği altın yaldız dekorlama tekniği Avrupa porseleninin sanatsal gelişimine yardım etmiştir⁵⁹.

⁵⁹ L. B. Hunt, **Aym.**, s. 118-119.

Resim 14: Meissen Demlik, Sıralı Mavi Dekor, Altın Yıldız Dekorlu, 1724-1725.
Kaynak: <http://art.thewalters.org/detail/1797>, 17.05.2016.

1731 yılında Meissen fabrikası yöneticileri Höroldt ve meslekdaşlarına reçeteleri arşivlemek üzere küçük bir parşömen deftere kaydetmelerini istemiştir. 24 Aralık 1731 tarihli defter şu cümleyle başlar: “*Yerel bir porselen fabrikasında kullanılan ve Tanrının yardımıyla icat ettiğim emaye ve vitrifiye renklerin gerçek ve doğru tarifleri ayrıca altın ve gümüş dekorların nasıl uygulanması gerektiği*”. Yıldızın anlatıldığı XII. Bölüm “Altın Nasıl Çözdürülür Ve Çökeltilir” başlığıyla on sayfa devam etmektedir. Hörold bu bölüme de şu cümleyle başlamıştır: “*Biri iki duka altın alır, Hollanda’nunkiler en iyisidir, bölmesi daha kolaydır ve kral suyu daha iyi etki eder*”. Hollanda dukası, Avrupa’da $23\frac{7}{8}$ karat veya %98,6 oranıyla en yüksek altın içeriğine sahiptir. Filtre edilmiş ve seyreltilmiş demir sülfat solüsyonuna yavaşça dökülen duka solüsyonu temiz bir kamaş ile altının topaklanmasını önlemek için karıştırılmaktadır. Çözelti sıcak su ile süzülerek ayrılıp kurutulmakta ve ince öğütülmüş eritici kurşun silikat ile iyice karıştırılarak uygulanmaktaydı. Altın dekoru renkler uygulanmadan önce pişirilmekte ve son olarak çakmak taşı parçasıyla perdahlama işlemi yapılmaktaydı. Renklerle dekorlama bitince altın doğal olarak matlaşıp tekrar perdahlanması gerekmekteydi, burada Höroldt daha güzel görünüm için cilalamanın gerekli olduğunu vurgulamıştır. 1740’lı yıllarda daha çok gelişen

altın dekorlarının bu göz kamaştırıcı yıldızlama biçimi, Meissen porseleninin ilk örneklerinin temel karakteristik özelliği olmuştur. Ancak; yedi yıllık savaş döneminde Prusya hükümdarı Büyük Fredrick Dresden’i işgal etmiş, çalışan ustalarla birlikte kalıpları ve modelleri alarak kendisi için aldığı Berlin Porselen fabrikasına götürmüştür. Böylece aynı yıldız dekorlama tekniği, tıpkı Viyana fabrikasında Meissen’den gizlice kaçarak gelen iki çalışanın yardımıyla uygulandığı gibi Berlin’de ve Almanya’daki küçük fabrikalarda uygulanmaya başlamıştır⁶⁰.

Çözelti yönteminin Saksonya’da başarılı bir şekilde uygulandığından haberdar olmayan Fransa’da, porselen üretiminin ilk yıllarında çok farklı bir yol benimsenmişti. 1690’lı yıllarda yıldız uygulama tekniği; alışılmadık şekilde, altın yaprakların, ciltcilerin kullandığı demir bir alet yardımıyla ayva çekirdeklerinden yapılan bir yapıştırıcıyı kullanarak tekrar pişirime sokulmasından ibaretti. Fransa’daki ikinci fabrika Condé Prensi Bourbon Dükü Louis Henri idaresinde 1725 yılında Chantilly’de açılmıştır. Burada da yıllarca başarıyla yapılan yıldız dekorlama, Fransız yıldız dekorlama tekniğinin temelini oluşturmuştur. Bu yöntemde yıldız; altın yaprağının toz haline getirilerek nişasta ve çok az yumurta beyazıyla ezilmesi ve birkaç kez suyla yıkanarak kurutulması ile elde edilip sabitleyici bir yapıştırıcı veya ince kum-mürdesenk karışımıyla porselen üzerine uygulanmaktaydı. 1745’te başarılı porselen bünyenin üretiminin sağlanmasının ardından, Meissen tarzından sonra gelen porselen üretimindeki tekelleşme eğilimi XV. Louis sayesinde Vicennes’te de porselen ve yıldız dekorları üretimine sınırlar getirmiştir. Finansal sıkıntılar içinde olan fabrika; porselene büyük merakı ve ilgisi olan kralın metresi Madame de Pompadour’un yönetime geçmesiyle “The Manufacture Royale De Porcelaine” adıyla kraliyet porselen fabrikasına dönüşmüştür⁶¹.

⁶⁰ L. B. Hunt, *Aym.*, s. 119.

⁶¹ L. B. Hunt, *Aym.*, s. 119-120.

Resim 15: Vincennes Porselen Fabrikası, Çay Fincanı, Yumuşak Porselen, Altın Yıldız Dekorlu, 1750-1752.

Kaynak: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Vincennes_soft_porcelain_cup_1750_1752.jpg, 17.05.2016.

Altın yıldız tekniğindeki sonraki büyük gelişme yine Meissen'de gerçekleşmiştir. 1814 yılında metalürji eğitimi almış olduğu Freiburg Madencilik Akademisine atanan Heinrich Gottlob Kühn, kötüye giden ekonomik şartlar yüzünden daha ucuz altın yıldız üretebilme çalışmalarına girişmişti. Nihayet 1827 yılında üreticilerin Meissen fabrikasına büyük değer katan günümüzde halen kullanılan tekniğin temelini oluşturan yeni bir metod geliştirmiştir. O zamana dek kullanılan yıldızların aksine, bu yeni preparat sıvıydı ve fırçalarla uygulanabiliyordu. Bu, içine altın klorürün eklendiği terebentinin sülfürle tepkimesinden oluşan yağlı madde olan sülfür balsamından oluşan bir preparattır. Söz konusu medyum, yıllardır bilinen ve birçok kaynakta yer almış kararsız bir kimyasal bileşiktir. Spode ve Wedgwood'un da dahil olduğu Staffordshire seramikçileri tarafından 1812'de lüster bazı olarak ta denenmiştir; ancak, tam reçete, Thomas Lakin'in dul eşinin 1824'te Lakin'e ait reçeteleri kitaplaştırıp bastıktan sonra ortaya çıkmıştır. Bu reçetelerden birinde, altın lüster hazırlanırken kral suyunda seyreltilmiş altın ve sülfür balsamının düşük oranlı altın derişiminin pembe veya eflatun renk ortaya çıkardığını anlatmıştır. Birkaç yıl sonra Nürnberg'de seramik dekorları ile ilgili çıkan bir kitapta Lakin'e ait reçete yeniden basılmıştır. Yazarı bilinmese de, Sebastian Leibl tarafından yazıldığı

düşünülmekte ve 1829 yılında basılan genişletilmiş basımı günümüze ulaşabilen tek baskı olduğu için ilkinin izini sürmek veya kesin tarihi belirlemek olanaksızdır. Meissen’de çalışan Kühn, büyük olasılıkla bu kitabı biliyordu ve Lakin’in formülünü altın içeriğini arttırarak gerçek metalik tabaka elde etmişti. Eninde sonunda düşük derecede pişirilen, perdahlama veya cilalama olmaksızın parlayan ilk başarılı sıvı altın yaldız preparatını elde etmeyi başarmıştı. Altın oldukça ince ve beklendiği gibi sabitlenmişti. 1836 yılında sonunda Kühn bu bileşiği geliştirmiş ve Meissen en iyi, en kalıcı ve pişirilen altın dekorlu üretimi yapmış oldu. Almanca’da ‘Glanzgold’, İngilizce’de ‘liquid bright gold’ olarak isimlendirilen sıvı yaldızlar, günümüzde büyük gelişme göstererek hala kullanılmaktadır. Bu gizli yöntem Meissen’de sır gibi saklanmış olsa da, kaçınılmaz bir şekilde sızdırıldı ve Paris’te Dutertre soyadlı iki kardeş 1850’de No.5336 olarak yöntemin Fransız patentini almayı başarmıştır. 1861’de dekorlama yöntemlerini de katarak bunu genişletmiştir⁶².

Resim 16: Jacob Petit Meyve Kasesi, Porselen, Yıldız Dekorlu, 19. yy.,
Kaynak: <http://www.onlinegalleries.com/art-and-antiques/detail/19th-century-jacob-petit-porcelain-fruit-comport/244212>, 17.05.2016.

Sıvı altın yaldızların ticari üretimi başlamış; Almanya, Hollanda, İngiltere ve Fransa’daki altın rafinerileri benzer denemelere girişmiştir. Sıvı parlak altın

⁶² L. B. Hunt, *Aym.*, s. 124.

yaldızları, altın tozu içeren daha kalın tabaka ortaya çıkaran; fakat, mat olduğu için cila gerektiren karışımlar takip etmiştir. Sıvı altının temel formülü artık yayınlanmış; ancak, ciddi araştırmalar ve gelişmeler yıllar boyunca devam etmiştir. Üreticiler, inceltmiş ve gelişmiş sıvı altın yaldız preparatlarını bireysel kullanıcıların ihtiyaçlarına karşılık verecek duruma getirmişlerdir. Çok çeşitli ürünler olsa da değişken altın içeriği; renk, kalınlık, akışkanlık ve kalıcılık bakımından uygulamaya uygun olması gerekiyordu. Gelişen teknoloji sayesinde daha kaliteli ve kontrollü üretim; altın tozu, uçucu yağlar ve diğer organik malzemelerle, pişirilebilir ve kalıcı altın dekorlamayı mümkün kılmıştır⁶³.

1879'da Almanya Frankfurt'ta Degussa sıvı altın yaldız üretimine başlamış, hemen akabinde firma teknolojisini Büyük Britanya, Çin ve Japonya'da kullanılmak üzere Johnson Matthey'e devretmiştir. Amerika'da ilk sıvı altın yaldız Roessler and Hasslacher Kimya Fabrikası tarafından 1882'de üretilmiş; kısa zaman sonra, 1970'lerin başlarında fabrika üretimini durdurana kadar yüksek kaliteli sıvı altın yaldız üreten E.I. du Pont de Nemours tarafından devralınmıştır. O zamanlarda; başlıca altın üreticisi, dünya çapında değerli metal işleyen firma olan Hanovia Liquid Gold Department of Engel Industries, 1905'te Charles W. Engelhard tarafından Amerika pazarına seramik ve cam ürünlerin dekorlanmasında kullanılmak üzere sıvı altın yaldız ve diğer preparatları hazırlamak için kurulmuştur. Günümüzde Engelhard Corporation's Hanovia; İtalya, İngiltere ve Japonya'da da bulunan üretim tesisleriyle Amerika'nın lider sıvı altın yaldız üreticisidir⁶⁴.

İlk başlarda, sadece seramik malzeme için üretilen sıvı altın yaldızların cam üzerine de uygulanabilir hale getirilmesi ayrıca bir çalışma gerektirmiştir. İlk sıvı altın yaldız preparatları, daha düşük derece gerektiren cam üzerine dekor pişirimine uygun değildi. Amerika'daki son 40 yılda dekorlanmış cam ürünlere olan ısrarcı talep, cama uygun preparatlar geliştirilmesini teşvik etmiştir. Pişirim yapılan sıvı altın yaldızın yüzeye tutunabilirliği işlevselliğini doğrudan etkilemiş cazibesini arttırmıştır. Güçlü deterjan kullanılan bulaşık makinesinin bulunup yaygınlaşması, bu özelliğini daha önemli hale getirmiş ayrıca kozmetik, içki veya diğer ticari ürünlerin etiketlerinde göz önüne çıkmaktadır⁶⁵.

⁶³ L. B. Hunt, *Aynı.*, s. 126.

⁶⁴ Aram N. Papazian, *Ön. ver.*, s. 81-82.

⁶⁵ Aram N. Papazian, *Aynı.*, s. 82.

Günümüzde sıvı altın yıldızların çeşitliliği ve kalitesi, üreticilerin son otuz yıllık gelişmesi ve tecrübesinin ürünüdür. 1940'lara kadar sıvı altın yıldızlar boyalarla aynı kategorideyken, dekor yapan otomatik makinelerin gelişmesiyle çok ince sıvılardan koyu kıvamlı macunlara kadar her kullanıcıya uyacak çeşitleri üretilmeye başlanmıştır. Tipik bir sıvı altın yıldız preparatı 40 kadar bileşen içermektedir. Yakın zamana kadar da, lavanta yağı gibi doğal uçucu yağlar, doğal reçineler, zift ve terebentin içermekteydi. Bu doğal malzemelerin bazıları hala kullanılırken, sentetik malzemelerin de kullanılmaya başlanması yeni sıvı altın yıldızların yapılabilmesini sağlamıştır. Teknolojinin giderek ilerlemesi ve akışkanlığı ölçen yeni ölçüm cihazlarının kullanılmasıyla, sıvı altın yıldızların fiziksel özelliklerini değerlendirebilmek mümkün olmuş; bu da, yeni sıvı altın yıldız preparatlarının geliştirilebilmesine yardımcı olmuştur. Dekorlanacak bünyeler çeşitlendikçe, sıvı altın yıldız preparatlarının da uyum sağlaması gerekmiş, üreticiler 500°C'de oluşan sıvı altın yıldızların; kurşun-borosilikat cam ürünler için 650°C, sodalı standart pencere camı için 600°C, seramik bünyeler içinse 700-900°C'ye kadar dayanabilen çeşitlerini üretmek zorunda kalmışlardır. En önemli gelişme, evlerde bulaşık makinesinde yıkanan cam ve seramik sofrta eşyalarında kullanılan sıvı altın yıldızların kalıcılığını koruyabilmesi olmuştur. Altın fiyatlarındaki artış sıvı altın yıldızların da fiyatlarında etkilidir. Neyse ki, üreticiler daha az altına karşılık daha fazla metal kullanmayı başarabilmişlerdir. Ortalama bir sıvı altın yıldız preparatı, %10-11 oranında altın içermesine rağmen kaliteli sonuçlar vermektedir. Hatta, %6-8 oranında altın içeren preparatlarla bile başarılı uygulamalar yapılabilmektedir. Sıvı altın yıldızla ilgili son yenilik, değişen pazarın ihtiyacına cevap veren termoplastik formda üretilenlerdir. Yüksek hızlı ve çok renkli desenler gerektiren cihazlar için yeni ve farklı bir sıvı altın yıldız preparatı yaratılmıştır. Oda sıcaklığında katı halde olan bu mumsu yeni preparat, ısıtılan metal şablonlarla uygulanmakta ve altın içeren kuru bir tabaka oluşturarak pişirime kadar bozulmasını engellemektedir. Günümüzde çok gelişmiş çözümleyici cihazlar ve teknikler geliştirildiğinden, artık çok zor olsa da sektördeki gizlilik, formülü sır gibi saklama alışkanlığı devam etmektedir⁶⁶.

⁶⁶ Aram N. Papazian, *Aynı.*, s. 82-83.

3.5. SERAMİK SANATINDA YALDIZ ÇEŞİTLERİ

Günümüzde sofraya ve süs eşyası dekorlarında kullanılmak üzere üretilen yıldızlar; parlak yıldızlar, mat yıldızlar, sable (toz) yıldızlar ve stampa kullanımı için hazırlanmış macun yıldızlardır. Bunların yanında altın yıldızlar kadar yaygın olmasa da platin yıldızlarda mat ve parlak olmak üzere iki tip üretilmektedirler⁶⁷. Seramik sanatında kullanılan yıldız çeşitleri aşağıda kısaca açıklanmıştır⁶⁸:

- **Parlak Altın:** Parlak sıvı altın yıldızlar, diğer altın çeşitlerine göre daha düşük fiyatlı olmalarından dolayı, endüstride kullanım oranı %90 civarındadır. Pişirildiğinde parlak görünüm kazanan bu preparatlar çözeltinin yapımında kullanılan altının incelik oranına bağlı olarak parlaklık kazanmaktadır. Parlak sıvı altın yıldızlar %9-12 oranında saf altın içeren, çok az ya da hiç çöküntü bırakmayan, renkleri açık kahverengiden siyah kahverengiye kadar değişebilen, laka benzeyen, eter kokusu olan kıvamlı sıvı preparatlardır.
- **Mat Altın:** Mat altın kendi içinde sıvı perdah altını ve toz altın olarak incelenebilir:
 - **Sıvı Perdah Altını:** Sıvı perdah altını da parlak sıvı altın yıldızlar gibi kullanıma hazır halde satılmaktadır. Resim altını veya parlatma altını olarak ta bilinen mat sıvı altın yıldızların bileşiklerinde değişik oranlarda bulunan parlak altın olduğundan daha örtücüdürler. Genellikle %16-24 oranında saf altın içeren bu preparatlar, kahverengiden siyaha kadar değişen renklerde ve sıvıdan yağlıya kadar değişik kalınlıklarda bulunmaktadır. Çok daha özel, değerli parçalar için bu oran %40'a kadar çıkabilmektedir.
 - **Toz (Pudra) Altın:** Toz altın; geçmiş dönemlerde yaprak altın olarak bilinen, ince altın yaprakların dövülmesiyle elde edilen, özel yapıştırıcılar yardımıyla uygulanan altın türüdür. Ancak bu altınlar pişirime tabi tutulmadığı için kolay bozulup aşındığından seramik eşya üretiminde kullanımı günümüzde tamamen terk edilmiştir.

⁶⁷ Sevim Çizer, **Ön. ver.**, s. 146.

⁶⁸ Tülin Ayta, "Toprak Sanatlarında Dekoratif Uygulama Yöntemleri", <http://www.tulinayta.com/pdf/ToprakSanatlarindaUygulamaYontemleri.pdf>, [01.08.2015], s. 115-128.

- **Resim Altını (Baskı altını, Masif Altın):** Resim altını olarak bilinen, kimyasal altından elde edilmiş toz altınla hazırlanan bu altın türü; yumuşak Avrupa porselenlerinin ilk zamanlarından beri kullanılmaktadır. Pişirildiğinde sarıdan kahverengiye kadar değişen tonlar veren resim altını, birçok altın preparatlarına özellikle toz altın maliyetlerine göre daha ucuzdur. Bu nedenle zengin dekorların serigrafî baskıyla çıkartma dekorların yapılmasında daha çok kullanılmaktadır.
- **Parlak Limon Altını:** Almanya’da yaygın olarak kullanılan, bileşiminde yüksek oranda gümüş içeren parlak limon altını, 17-18 ayar altından üretilmektedir. 770-780 °C’de pişirilen bu preparat gümüş içeriği nedeniyle endüstri çevrelerinde kolayca kararabilmektedir.
- **Çin Altını:** Sarı renkli pudra halindeki çin altını, çok miktarda terebentin ile karıştırılarak kullanıma hazır hale getirilmiş, yoğunlaştırılmış kükürt buharını andıran bir preparattır. Kullanım şeklide farklı olan çin altını, pişirildiğinde tek tonlu renk veren diğer preparatlardan farklı olarak çeşitli uygulama şekillerine göre değişik renk tonları verebilmektedir. Çin altınıyla dekorlanan yüzeyler, pişirildiğinde çok güzel bronz görünümü ortaya çıkarmaktadır.
- **Parlak Gümüş ve Platin Yıldızlar:** Çoğunlukla yüksek oranda altın içeren gümüş, platin ya da paladyum preparatları genellikle içeriğinde saf gümüş içermemekte ya da eser miktarda gümüş izleri görülmektedir. Gümüş beyazından açık griye kadar değişen renk tonları oluşturan preparatlardır.
- **Gümüş-Karbonat:** Perdahlandıktan sonra güzel bir görünüm veren gümüş-karbonat, toz altınlarla aynı şekilde kullanılmaktadır. Çok kısa zamanda oksitlenmeye uğrayarak rengi siyahlaşarak grimsi siyaha dönüşmektedir, bu nedenle ara ara pudra haline getirilmiş kumla ovularak parlatılması gerekmektedir. Oksitlenmeyi engellemek ve dayanıklılığını arttırmak amacıyla gümüş karbonat preparatına %10-20 oranları arasında altın katılmaktadır. Saf gümüş karbonat preparatlarıyla yapılan dekorları sonradan ince ve şeffaf bir cila tabakası yardımıyla renk değişimine maruz kalması engellenebilmektedir.
- **Mat Perdah Gümüşü:** Bir gümüş karbonat ile cıvalı çökelti altını ve bizmut subnitrat karışımı olan mat perdah gümüşü saf olmayan atmosfer koşullarında

renk değişimine uğrayıp donuklaştığından, daha çok elektro-endüstri ürünlerinde kullanılmaktadır.

3.6. SERAMİK SANATINDA YALDIZ DEKORLARIN ELDE EDİLME YÖNTEMLERİ

İlk kez Almanya’da 1830 yılında Meissen porselen fabrikasında üretilen ve yirmi yıl boyunca sır olarak saklanan sıvı altın yaldız reçetesi, 1850 yılında Dutertre kardeşler tarafından hazırlanan sıvı altın yaldız preparatıyla sır olmaktan çıkmıştır. Günümüzde de Dutertre yöntemi ve benzer yöntemler sıvı altın yaldız hazırlamakta kullanılmaktadır. Seramik endüstrisinde yaygın olarak kullanılan, uygulamaları ve pişirim yöntemleri rezinat lüsterleri gibi kolay olan sıvı altın yaldızlar, hem gözenekli ürünlerin hem de porselen ve diğer pekişmiş parçaların dekorlanmasında kullanılabilirler. Halen sıvı altın yaldızların hazırlanmasında küçük değişiklikler olsa da aynı yöntem uygulanmaktadır; kral suyunda çözdürülen altın tuzunun bizmut oksitle birlikte eritilmesiyle oluşan bileşik terebentin veya lavanta yağıyla inceltilmektedir⁶⁹.

Resim 17: Sıvı Altın Yaldız Üretimi İçin Altının Çözdürülmesi.

Kaynak : Aram N. Papazian, “Liquid Golds The Products And Their Applications”, **Gold Bulletin**, 1982, 15 (3), p. 81.

⁶⁹ Sevim Çizer, **Ön. ver.**, s.145.

M. Dutertre Yöntemi:

Saf Altın	32 gr.
Nitrik Asit	128 gr.
Hidroklorik Asit	128 gr.

Hafifçe ısıtılmış bir kaba koyularak metal çözündüğünde;

Metalik Kalay	0,12 gr.
Antimuan Klorür	0,12 gr.

eklenmektedir. Çözünmenin tamamlanmasıyla 500gr. su ilave edilmektedir. Diğer yandan ikinci bir kaptaki;

Kükürt	16 gr.
Venedik Terebentini	16 gr.
Terebentin Yağı	80 gr.

eklendikten sonra 50 gr. lavanta yağı konmakta ve tümü bileşene kadar ısıtılmaktadır. Bu işlemle gerçek bir terebentinleşmiş kükürt reçinesi elde edilmektedir. Her iki çözelti de hazır olduğunda altın çözeltisi kükürt reçinesinin üzerine dökülerek ısıtılmaktadır. Sonrasında altın yağın içinde kaybolana kadar çırpılmakta, asitlerle doyurulmuş su altından ayrılana kadar uçurulmaktadır. Çözelti sıcak su ile yıkandıktan ve nem tamamen uzaklaştırıldıktan sonra 65 gr. lavanta yağı ve 100 gr. normal terebentin karıştırılarak iyi bir karışım elde edilinceye kadar ısıtılmaktadır. Şeffaf kısmı bir süreliğine bir kap içinde dinlenmeye bırakılmaktadır. Aynı bir kaptaki 5 gr. kadar bizmut çözeltisine eklenen 100 gr. terebentin yağı, 85 gr. lavanta yağıyla iyice inceltirilerek sıvı altın yıldız kullanıma hazır hale getirilmektedir⁷⁰.

1824 yılında basılmış olan Lakin'e ait kitapta sıvı altın yıldız reçetesi;

30 Kısım	Hidroklorik Asit
10 Kısım	Nitrik Asit
5 Kısım	Toz Altın

Kral suyuna eklenen altın, çözünmesi için iki saat bekletilmektedir. Altın ile birlikte altın miktarının %5'i oranında kalay eklenmesi tavsiye edilmiştir. Aynı bir yerde 30 kısım kükürt ve 20 kısım terebentin homojen olarak karışana kadar su banyosunda ısıtılmaktadır. Asitli altın solüsyonu seyreltilmiş yağa eklenmektedir⁷¹.

⁷⁰ Sevim Çizer, **Aynı.**, s. 146.

⁷¹ Neville Wynn. "Platinum in the Decoration of Ceramic Wares", **Platinum Metals Rev.**, 1959, 3 (2), s. 61-62.

Resim 18: Laboratuvar Ortamında Sıvı Yıldızların Üretimi.

Kaynak : Sevim Çizer, **Lüster** (2. Baskı. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, 2010), s. 173.

3.7. SERAMİK SANATINDA YALDIZ DEKORLARIN UYGULAMA TEKNİKLERİ

Çok çeşitli preparatları geliştirilen sıvı altın yaldızlar, hemen her uygulama tekniğine uygundur. Esas uygulama tekniği olan fırça dekorları hala birçok sanatçı tarafından tercih edilmektedir. Fırça dekoruyla uygulanan dekorlar, dekorlanacak alana, şekle göre değişebilir ve tabii ki ustasının el becerisine göre değişiklik göstermektedir. Bu teknik, yavaş ve uygulayanın becerisiyle sınırlı olduğundan daha modern başka tekniklerle risk en aza indirilmeye çalışılmıştır. 1950'lerden beri özellikle cam sofraya eşyalarında Amerika'da serigrafî yaygın olarak kullanılmış ve gelişmiştir. Yüksek hızlı makinelerle basılabilmesi, düz, yuvarlak, konik her yüzeye uygulanabilmesi tercih sebebi olmuştur. Formun tamamı veya geniş yüzeylere spreyle uygulama için çok daha ince sıvı altın yaldız preparatları kullanılmaktadır. Stampa dekorlarına uygun preparatlar da bulunmakta, otomatik makinelerde keskin bıçaklar yardımıyla işlenen detaylı desenler uygulanabilmektedir. Bu teknik için daha yüksek altın içeriği olan yeni bir preparat türü geliştirilmiştir. 22 ayar altın film tabakasını oluşturan sıvı altın yaldızların çok pahalı olduğu düşünülmekte; ancak,

100 gr. sıvı altın yaldızın içinde 10 gr. altın bulunduğu ve 100 gr. sıvı altın yaldızın 5 m²'lik yüzeyi boyayabildiği düşünüldüğünde fiyatları biraz daha makul gelmektedir. Zaten altın dekoru, endüstride genellikle başka renklerle kombine edilerek kullanılmaktadır. Cazibesi, zengin göstermesi sebebiyle seramik - cam sofraya eşyaları, hediyelik eşyalar, parfüm şişesi gibi kozmetik kapları, içki şişeleri, fayanslar, mobilyalarda kullanılan seramik - cam öğeler gibi çok çeşitli alanlarda sıvı altın yaldız kullanılmakta, lüksün sembolü olmaktadır. Sıvı altın yaldızın kullanım alanı sadece sanatsal veya endüstriyel dekorlarla sınırlı olmayıp yüksek derecelere dayanıklılığı, kızılötesi ışınmayı yansıtma özelliği, esnekliği ve kolay uygulanabilir olması sayesinde uzay, havacılık ve elektronik mühendisliği alanlarında da kullanılmaktadır⁷².

3.7.1. Fırça Dekor

Fırça dekorlarının seramik ürünlerin dekorlanmasında önemli bir yeri vardır. Nitelikli el işçiliği gerektiren fırça dekorları, pişmemiş çamur üzerine uygulanabildiği gibi bisküvi bünye üzerine sıraltı, sıriçi veya sırlı bünyelere sırustü dekorların uygulanabildiği bir tekniktir. Seramik dekorlarındaki teknolojik gelişmelere rağmen, başarılı fırça dekoru örneklerinde görülen ürünün özelliğine göre incelik, duyarlık ve uygulayan kişinin becerisini yansıtan birer eser olma özelliği sayesinde çekiciliğini ve değerini hiçbir zaman kaybetmemiştir. Dekor uygulayanların el alışkanlıkları, ustalık dereceleri ve kullanılan araç-gereçler üzerindeki etkinliklerinin birbirinden farklı olmasından dolayı fırça dekorlarında estetik görünüm açısından her zaman eş değer sonuçlar alınması mümkün olmamaktadır. Fırça dekorlarında bütünlüğü sağlamak için arka arkaya konulan fırça vurguları kullanılmakta, bu vurgular düzeltme gerektirmeyecek kadar temiz, titiz ve ustalıkla uygulanmalıdır. Özellikle sıriçi uygulamalar olmak üzere, sıraltı fırça dekorlarındaki düzeltmeler çok iyi sonuç vermemektedir. Sırustü boyalarla yapılan düzeltmeler çok fazla soruna yol açmasa da tiner veya terebentinle inceltilen boyalarda dikkatli olunması gerekmektedir. Sıvı altın yaldız ve lüsterlerde beyaz sır üzerinde açık mor renk lekelerin olmaması için çok dikkatli ve özenli çalışılmalıdır⁷³.

⁷² Aram N. Papazian, **Ön. ver.**, s. 83-88.

⁷³ Tülin Ayta, "Toprak Sanatlarında Dekoratif Uygulama Yöntemleri", <http://www.tulinayta.com/pdf/ToprakSanatlarındaUygulamaYontemleri.pdf>, [01.08.2015], s. 104-106.

Resim 19: Fırça Dekoruyla Sıvı Altın Yıldız Uygulaması.
Fotoğraf : Beril Gökakın.

Fırça dekorları uygulamalarında kullanılacak malzemelere özel olarak üretilen farklı şekil ve boyutlarda fırçalar kullanılmaktadır. Örneğin “fude” olarak adlandırılan bambu saplı ve sivri uçlu Japonların kaligrafi fırçası olarak kullandığı fırçaların; geniş vuruşlar, ince ve hassas kontur çizgileri yapmak için farklı biçim ve boylarda çeşitleri bulunmaktadır. Geniş, köşeli, kısa kıllı olan “hake” fırçaları ve kaba pirinç saplarından yapmış oldukları “hakeme” dedikleri fırçalar Japonların kullandıkları fırçalara örnektir. Fırça yapımında genellikle kedi, köpek, kaz, geyik, domuz ve at gibi hayvanların en az sürtülen bölgeler olan boyun arkası ve kuyruklarının üzerinde bulunan kıllar tercih edilmektedir. Daha uzun ve dayanıklı olan domuz kılları iç kısımlarda, fırçaya esneklik ve hassas çalışma kolaylığı sağlayan yumuşak ve kaliteli kıllar ise fırçanın dış kısmında kullanılmaktadır. Günümüzde sentetik malzemelerden de çok kaliteli fırçalar üretilmektedir⁷⁴.

Resim 20: Bambu Fırça Örnekleri.
Kaynak: <http://www.theceramicshop.com/store/category/54/299/Bamboo/>, 05.06.2016.

⁷⁴ Sıdıka Sibel Sevim, **Seramik Dekorları** (Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2003), s. 151.

3.7.2. Sünger Baskı

Sünger baskı tekniği, uzun zamandır kullanılan bir seramik geleneğidir. Kauçuk damgaların aksine daha büyük desenler için kullanılabilir. Emici özelliği sayesinde birden fazla arka arkaya baskı yapılabilir. Ancak kauçuk damga baskısı kadar net sonuçlar vermemektedir. Günümüzde modern endüstriyle sünger baskıda da kullanılacak çok çeşitli yapay süngerler üretilmektedir. Sünger damgalar genellikle su bazlı boya ile fayans veya cam tabak üzerinde hazırlanmasıyla uygulanmaktadır. Bütün sünger çeşitleri keskin neşter tipi bıçaklar kullanılarak ya da sıcak kesme işlemiyle oyulabilmektedir. Bazı üreticiler geleneksel sünger baskı tekniğini değerli metal lüsterleriyle uygulamaya adapte etmiştir. Sonuçlar; forma sünger baskı dekorlu fikrinden biraz farklı karakterli olmuştur. Değerli metal lüsterler, değerli metallerin sırlı yüzeylere ince tabakalar halinde uygulanmasıdır. Kullanılan metaller değerli ve pahalı olduğundan daha ekonomik ve küçük alanlarda kullanılmaktadır. Hazır satılan lüsterler, fayansın üzerinde uygulamaya hazır hale getirilerek bir süre açıkta bekletilmekte, yağların ve incelticinin uçması sağlanarak baskıya uygun daha kalın lüster oluşturulmaktadır⁷⁵.

Resim 21: Sünger Baskı İle Dekor Uygulaması.

Kaynak: http://www.bunzlau-scheune.de/wissenswertes_eng.html, 17.05.2016.

3.7.3. Kauçuk Damga Baskı

Kauçuk damgaların tanıtılması, 1890 yılı civarında olmuştur. Kullanım prensibi sünger damgalarla aynı olsa da kauçuğun emici özelliğinin olmaması her seferinde sadece tek bir iyi baskı alınmasına neden olmaktadır. 20. yüzyıl'da altın

⁷⁵ Paul Scott, **Ceramics and Print** (2. Baskı. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1995), s. 42-52.

yaldız bordürler kullanılmaya başlanınca porselen ve “bone china” üzerine baskı yapılmaya başlanmıştır. Endüstrideki otomatikleşmeye bağlı olarak kullanımları giderek azalsa da sünger baskılarda olduğu gibi “el yapımı” olma özelliği ile varlığını günümüze kadar koruyabilmiştir⁷⁶.

Uygulanacak desenler karmaşık ya da basit desenler olabilmektedir. Ancak genellikle çok büyük desenler tercih edilmemektedir, 6 cm².’den büyük desenlerde kaliteli baskı almak zorlaşmaktadır. Kauçuk damgalar, sipariş üzerine yaptırılabilen ya da kauçuk silgi gibi malzemeler kullanılarak kolayca yapılabilir. İstenilen desen silgi üzerine çizildikten sonra neşter tipi keskin bir bıçak kullanılarak kolayca uyulabilmektedir. Detaylı desenler için birkaç basit alet kullanılabilir. Bunun için ince dikiş iğneleri, biley taşıyla keskinleştirilmiş kalın örgü iğnelerini eski fırça sapları ya da küçük çubuklara yerleştirerek basit aletler yapılabilir. Ancak, oyma işlemi yapılırken deseni yüzeyden alçak kalmamasına dikkat edilmesi gerekmektedir. Desenin yüzeyi baskı uygulamacak alana tam olarak temas etmez ise zayıf, silik baskılar oluşmaktadır. Seramik için üretilen yaldızlar, yağ bazlı olduğu için jelatin veya cam yüzey üzerine hazırlanmalı, kauçuk damga basılarak yaldızı alması sağlanarak dekorlanacak yüzeye baskı uygulanmalıdır. Bu teknik, su bazlı dekor boyalarında yağ bazlı dekor boyalarında uygulandığı kadar başarılı uygulanamamaktadır⁷⁷.

Resim 22: Silgi Oyularak Hazırlanmış Kauçuk Damga Uygulaması.
Fotoğraf : Beril Gökakın.

⁷⁶ Paul Scott, **Aynı.**, s. 23.

⁷⁷ Paul Scott, **Aynı.**, s. 40-41.

Genellikle ince ve zarif desenlerden oluşan altın, gümüş, platin gibi metal dekorlarda kullanılmakta, düz beyaz zemine uygulanabildiği gibi önceden pişirimi yapılmış renkli desenler üzerine de uygulama yapılabilmektedir⁷⁸.

3.7.4. Şablon Baskı

Şablon baskılar istenilene göre basit veya karmaşık tasarlanabilmektedir. En basit şekliyle kağıt üzerine desen çizilerek keskin uçlu bıçak ile oyularak boya kağıt üzerinden uygulanmaktadır⁷⁹.

Suya dayanıklı, esnek ve sert her türlü malzeme şablon yapmak için uygundur. Mukavva çabuk bozulduğu ve zor temizlendiği için tekniğe uygun olmasına rağmen çok tercih edilmemektedir. Asetat kağıdı, parafinli kağıtlar veya şablon kağıtları en uygun malzemelerdir. Uygulanmak istenen desen, oyulacak malzemeye sabit bir kalemle veya karbon kağıdıyla aktarılmakta, dijital tasarımlar için yazıcı yardımıyla çıktı da alınabilmektedir. Kullanılan malzemeye göre makas, maket bıçağı veya ısı tabancasıyla desen oyulabilmektedir. Şablon baskılar çok parçalı, çok renkli desenler içinde uygun, sadece basit resim veya silüetlerle sınırlı değildir. Parçalar bütün halde kalabildiği sürece labirent oluşturmaya benzemektedir⁸⁰.

Resim 23: Seramik Tabak Üzerine Şablon Baskı Dekor Uygulaması.

Kaynak: <http://dancingclay.blogspot.com.tr/2014/04/using-paper-stencils-to-create-pattern.html>, 17.05.2016.

⁷⁸ S. Sibel Sevim, 1994, **Ön. ver.**, s. 17.

⁷⁹ Steve Mattison, **Ön. ver.**, s. 159.

⁸⁰ Paul Andrew Wandless, **Image Transfer On Clay: Screen, Relief, Decal & Monoprint Techniques** (New York: Lark Books, 2006), s. 77.

Seçilen desen, kullanılacak şablona aktarılır veya şeffaf malzeme kullanılıyorsa altına yerleştirilip, keskin uçlu bir kesici ya da ısı tabancası yardımıyla oyulur. Şablonlar sırüstü olarak uygulanabildiği gibi bisküvi veya ham seramik üzerine de uygulanabilmektedir. Sırlı yüzeylerde kaymaması için yapıştırıcı yardımıyla şablon yüzeye sabitlenebilir. Kullanılacak boya malzemesine göre uygulama fırça, sünger veya sprey yardımıyla yapılabilir. Uygulanmak istenen sır, sıraltı veya sırüstü boyalar kendi özelliklerine göre hazırlanır ve şablonun üzerinden uygulandıktan sonra şablon dikkatlice yüzeyden ayrılır. Hazırlanan şablonlar suya dayanıklı malzemeden ise, tekrar tekrar kullanılabilir⁸¹.

3.7.5. Serigrafi Baskı

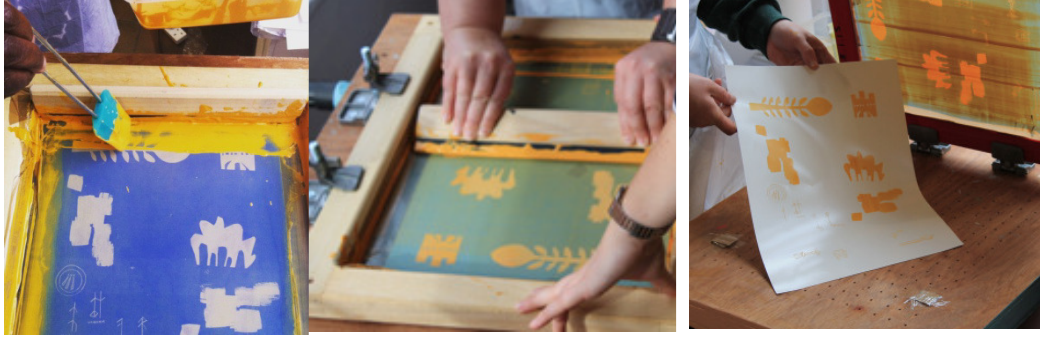
Serigrafi baskı, hemen hemen her yüzeye desen aktarmak için kullanılan yaygın bir tekniktir. Kolay ulaşılabilen güvenilirliği sayesinde seramik sanatçıların da sıkça başvurduğu bir tekniktir. Dekal kağıda, alçı kalıba hatta doğrudan seramik yüzeye uygulanabilmektedir⁸². Ahşap veya metal çerçeveye ince naylon, ipek veya polyester kumaşın gerilmesiyle oluşturulan desenin detayına göre 100 – 250 meşlik elekler seramik için idealdir⁸³. Serigrafi için seçilen desen gölgeler ve tonlamalar çalışması çok zor olduğundan kontrast ve düzgün, keskin hatlara sahip olmalıdır. Çalışılacak desen asetat kağıdına yazıcıdan ya da fotokopi makinesinden çıkartılmalı, istenilen desen ışığı geçirmeyecek şekilde tamamen siyah olmalıdır. Hazırlanan eleği kaplayacak şekilde sıvı halde ışığa duyarlı bir emülsiyon sürülmektedir. Pozlama makinesine önce asetat kağıdına basılan desen, sonra elek yerleştirilerek karanlık odada pozlama işlemi gerçekleştirilir. Işığa duyarlı bu sıvı emülsiyon, ışığa maruz kaldığında eleğe sabitlenmekte; desenin arkasında kalan ışık görmeyen yerler ise, olduğu gibi kalarak yıkandığında boş kalmaktadır. Serigrafi baskının uygulanacağı yüzeye uygun malzeme seçilerek kendi özelliğine göre hazırlanır. Elekten geçebilmesi için inceltilecek yeterli miktarda malzeme eleğin üzerine koyularak kauçuk rakle ile eşit miktarda düzgünce yayılarak elekten geçmesi sağlanmaktadır. Çok renkli desenler için her renge ayrı ayrı elekler hazırlanması gerekmektedir⁸⁴.

⁸¹ Paul Andrew Wandless, *Aynı.*, s. 78-79.

⁸² Paul Andrew Wandless, *Aynı.*, s. 12.

⁸³ Steve Mattison, *Ön. ver.*, s. 166.

⁸⁴ Paul Andrew Wandless, *Ön. ver.*, s. 19-33.

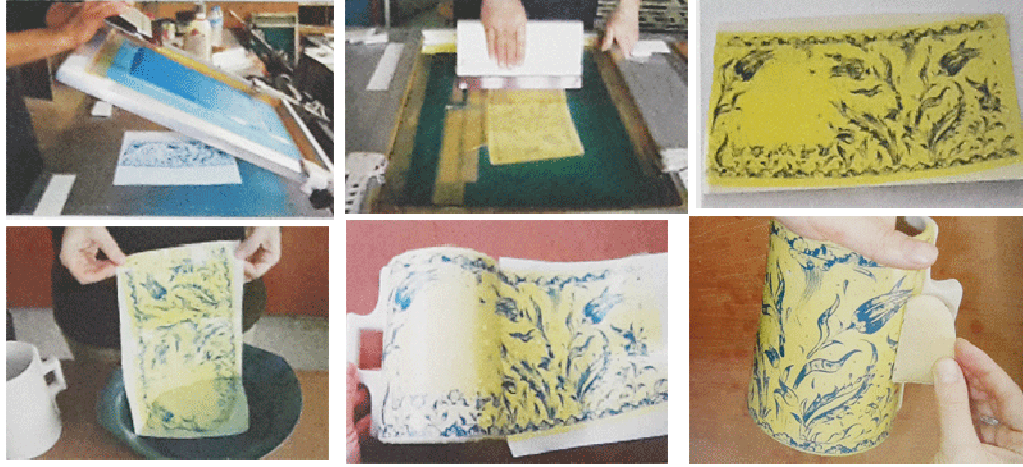

Resim 24: Dekal Kağıt Üzerine Serigrafi Uygulaması.
Kaynak: <http://thedesignermakerproject.tumblr.com/>, 17.05.2016.

3.7.6. İndirekt (Çıkartma) Baskı

Dolaylı baskı, transfer printing veya dekal komani de denilen indirekt baskı (çıkartma) yöntemi sırasıyla seramik dekorlarında yuvarlak, üç boyutlu veya grift yüzeyler üzerine uygulanmaktadır. Çıkartma dekorlarında boyalar, serigrafi baskıda olduğu gibi hazırlanmakta; fakat, transfer işlemi sırasında su dolu kabın içine konulduğu zaman boyaların çözülmesini engellemek için tiner bazlı medyumlarla hazırlanmaktadır. Serigrafi baskıda olduğu gibi tozlandırma yapıldıktan sonra hazırlanan boyalar eleklerle çıkartma kağıtları üzerine basılmaktadır. Çıkartma kağıtları direkt baskılar için özel hazırlanmış kağıtlardır. Kağıtların baskı esnasında kaymaması için alttan vakumlu özel olarak hazırlanmış baskı masalarında basılması önerilmektedir. Bu özel kağıtlar üzerine basılan desenin kurutma işlemi bittikten sonra, lak adı verilen taşıyıcı bir film tabakası ile kaplanmaktadır. Lak, transfer işleminde taşıyıcı görevi yaparak, desenlerin ürünler üzerine aktarılmasını sağlar. Lak tabakası iyice kurutulduktan sonra desenler bütün olarak veya istenilen ölçülere göre kesilerek su dolu bir kabın içersinde bir iki dakika bekletilerek desenlerin çıkartma kağıdından çözülüp lak tabakasına geçmesi sağlanmaktadır. Suda ayrılan lak tabakası, dikkatli bir şekilde çıkartma kağıdından kaydırılarak yüzeye yerleştirilip yumuşak bir bez veya fil kulağı yardımıyla arada su ve hava kabarcıkları kalmayacak şekilde yerleştirilmektedir. Pişirim, medyum bileşimindeki reçinelerin kaynarak boyaya zarar vermesini engellemek için 350-450°C'ye kadar uygun aralıklarla yavaşça yükseltilerek organik atıkların yanarak kaybolması sağlanmaktadır⁸⁵.

⁸⁵ Sıdika Sibel Sevim, 2003, **Ön. ver.**, s. 218-223.

Resim 25: Çıkartma Dekorü Uygulama Aşamaları.

Kaynak: Sıdıka Sibel Sevim, **Seramik Dekorlar Ve Uygulama Teknikleri** (İstanbul: Yorum Sanat, 2007), s. 140.

3.8. SIVI YALDIZLARIN UYGULANMASINDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN DURUMLAR

Sıvı altın yıldız preparatları, piyasada kullanıma hazır olarak bulunmaktadır. Uygulanacağı zaman temiz palet üzerine ihtiyaç duyulduğu kadar alınarak kullanılır. Açıkta bırakılan veya uzun süre bekletilen sıvı altın yıldızlar, zamanla kalınlaşmakta hatta kurumaktadır. Koyulaşan preparatın bir miktar terebentin ile erimesi sağlanarak tekrar kullanılacak kıvama getirilebilir⁸⁶.

Sıvı yıldızların kullanımında yoğunluğa dikkat edilmelidir, çözeltildeki metal yoğunluğu yeterli ise pişirim yapıldığında sırlı yüzeyde kusursuz, örtücü bir yıldız tabakası oluşurken; yağlarla aşırı inceltilmiş sıvı altından pişirim sonrasında “burgos lüsteri” olarak bilinen mor ya da pembe renkli, şeffaf yanardöner lüster görünümü ortaya çıkmaktadır. Sıvı altınlar da tıpkı lüsterler gibi kalın uygulandığında ise kavlanmalar görülmektedir. Bunun yanında; kullanılacak aletler çok temiz olmalı, özellikle fırçalar benzolle yıkanarak bir önceki kullanımdan kalan artıklar iyice temizlenmelidir. Dekorlanacak yüzeyin, kuru pamuklu bir bez yardımıyla tozdan arındırılıp biraz alkol kullanarak ter ve cilt yağı gibi yüzey kirlerinden temizlenmesi gerekmektedir. Çok soğuk mevsimlerde dekorlanacak seramik parçalar oda sıcaklığına alıştırmalı, ısı farkıyla dekor yapan kişinin nefesiyle oluşacak su buharı ancak pişirim sonrasında fark edilen minik beyaz lekeler oluşmasına neden

⁸⁶ Tülin Ayta, “Toprak Sanatlarında Dekoratif Uygulama Yöntemleri”, <http://www.tulinayta.com/pdf/ToprakSanatlarındaUygulamaYontemleri.pdf>, [01.08.2015], s. 116.

olabilmektedir. Dekorlanmış ürünler, pişirim yapılmasını beklemek üzere tozsuz ve sıcak bir ortamda bekletilmeli, bekleme süresi iyi sonuçlar alabilmek için birkaç saati geçmemelidir⁸⁷.

3.9. SERAMİK SANATINDA YALDIZ DEKORLARIN ÇAĞDAŞ YORUMLARI

Seramik sanatta yıldız dekorlar, hem endüstriyel alanda hem de sanatsal alanda karşımıza çok çeşitli örneklerle çıkmaktadır.

3.9.1. Seramik Sanatında Yıldız Kullanımının Endüstriyel Yorumları

İlk başarılı denemeleri Meissen Porselen Fabrikasında yapılan sıvı altın yıldız dekorlar, seramik – porselen endüstrisinde önemli bir yer tutmaktadır. İlk başlarda Meissen Porselen Fabrikasının tekelinde olan yıldız dekorlar, daha sonra dekor ustalarının diğer fabrikalara geçmesiyle Sevres Porselen Fabrikası, Saint Cloud Porselen Fabrikası gibi fabrikalara ve küçük işletmelere yayılmıştır. Sofra eşyaları, süs eşyaları, çeşitli hediyelik eşyalara bambaşka bir değer ve estetik katan yıldız dekorlar, endüstrideki ilk günlerinden itibaren günümüze kadar gelmiş ve halen beğenilerek kullanılmaya devam etmektedir.

3.9.1.1. Meissen Porselen Fabrikası

Avrupa'nın ilk porselen fabrikası olarak 1710 yılında kurulan Meissen, birçok denemeler ve yeniliklerle porselenin gelişmesine yardımcı olmuştur⁸⁸. 13. yüzyıldan beri ithal edilen, hayranlık uyandıran Çin Porselenlerinin sırrını çözmeyi hedefleyen Meissen ustaları, 18. yüzyılın başlarında araştırmalarına başlamış ve başarılı olmuşlardır⁸⁹.

⁸⁷ Sevim Çizer, **Ön. ver.**, s. 145-152.

⁸⁸ <http://www.meissen.com/en/about-meissen%20%AE/identifying-marks/history-meissen%E2%80%99s-identifying-marks>, 13.08.2013.

⁸⁹ <http://www.meissen.com/en/about-meissen%20%AE/our-tradition>, 13.08.2013.

Resim 26: Meissen Porselen Fabrikasında Çalışan Dekor Ustaları.
Kaynak: <http://www.meissen.com/en/about-meissen%C2%AE/our-tradition>, 13.08.2013.

Resim 27: Demlik, Böttger Porseleni, Meissen Porselen Fabrikası, 1710-1713.
Kaynak : <http://collections.vam.ac.uk/item/O153354/coffee-pot-meissen-porcelain-factory/>,
17.05.2016.

Resim 28: Kase, Sert Porselen, Lüster Ve Altın Yıldız Dekorlu, Meissen Porselen Fabrikası, 1716-1720.

Kaynak: <http://collections.vam.ac.uk/item/O190089/tea-bowl-and-meissen-porcelain-factory/>, 17.05.2016.

Resim 29: Kapaklı Şeker Kutusu, Sert Porselen, Emaye Ve Böttger Altın Yıldızı Dekorlu, Meissen Porselen Fabrikası, 1723-1724.

Kaynak: <http://collections.vam.ac.uk/item/O192954/sugar-box-and-horoldt-johann-gregorius/>, 17.05.2016.

Resim 30: ay Takımı, Sert Porselen, Emaye Ve Altın Yıldız Dekorlu, Meissen Porselen Fabrikası, 1790.

Kaynak: <http://collections.vam.ac.uk/item/O97844/die-leiden-des-jungen-werther-cup-schubert-johann-david/>, 17.05.2016.

Resim 31: Vazolar, Sert Porselen, Emaye Ve Yıldız Dekorlu, Metal Eklemeli, Meissen Porselen Fabrikası, 1830.

Kaynak: <http://collections.vam.ac.uk/item/O124575/vase-meissen-porcelain-factory/>, 17.05.2016.

Resim 32: ay Takımı “Neuer Ausschnitt”, Porselen, Sırüstü Ve Altın Yıldız Dekorlu, Meissen Porselen Fabrikası, 2016.

Kaynak: <http://www.meissen.com/en/products/tea-arrangement-shape-neuer-ausschnitt-ming-dragon-elements-light-red-gold-rim>, 29.04.2016.

Resim 33: ay Takımı “B-Form”, Porselen, Yıldız Dekorlu, 2016.

Kaynak: <http://www.meissen.com/en/products/tea-set-b-form-shape-b-form-gold-bronze-coloured-light>, 29.04.2016.

3.9.1.2. Sevres Porselen Fabrikası

Fransa'da Vincennes'de kurulan Sevres Porselen Fabrikası, Kraliyet Porselen Fabrikası olarak da bilinmektedir. Meissen Porselen Fabrikasının düşüşüyle 1756 yılından sonra Avrupa'nın lider porselen fabrikası olmuştur⁹⁰. Günümüzde üretimi genellikle çağdaş objeler üzerine olan Sevres Porselen Fabrikası, 2010 yılında Musée National de Céramique-Sevres'in (Sevr Ulusal Seramik Müzesi) olarak Cite de la Céramique – Seramik Şehrinin bir parçası olmuş; 2012 yılında ise, Limoges'teki Musée National Adrien Dubouché (Adrien Dubouché Ulusal Müzesi) ile birleşmiştir⁹¹.

Resim 34: Fincan Ve Tabağı, Yumuşak Porselen, Emaye Ve Altın Yıldız Dekorlu, Sévres Porselen Fabrikası, 1757-1758, Victoria & Albert Museum.

Kaynak: <http://collections.vam.ac.uk/item/O99866/soucoupe-saucer-sevres-porcelain-factory/>, 17.05.2016.

⁹⁰ <http://global.britannica.com/art/Sevres-porcelain>, 17.05.2016.

⁹¹ https://en.wikipedia.org/wiki/Manufacture_nationale_de_S%C3%A8vres, 17.05.2016.

Resim 35: Fincan Ve Tabak, Yumuşak Porselen, Sırüstü Ve Altın Yıldız Dekorlu, Sévres Porselen Fabrikası, 1761, Victoria & Albert Museum.
Kaynak: <http://collections.vam.ac.uk/item/O99837/tasse-gobelet-hebert-cup-viellard-andre-vincent/>, 17.05.2016.

Resim 36: Tabak, Yumuşak Porselen, Sırüstü Ve Altın Yıldız Dekorlu, Sévres Porselen Fabrikası, 1787.
Kaynak: <http://global.britannica.com/media/full/536854/142550>, 17.05.2016.

Resim 37: Kahvaltı Seti, Porselen, Sırüstü Ve Altın Yıldız Dekorlu, Sévres Porselen Fabrikası, 1813.
Kaynak: <http://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/56.29.1-8/>, 17.05.2016.

Resim 38: Tepsi Ve Kahvaltı Seti, Porselen, Sırüstü Ve Altın Yıldız Dekorlu, Sévres Porselen Fabrikası, 1836.
Kaynak: <http://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/1986.281.1ab-4/>, 17.05.2016.

Resim 39: Vazo, Porselen, Sırüstü Ve Altın Yıldız Dekorlu, Sévres Porselen Fabrikası, 1844, Victoria & Albert Museum.

Kaynak: <http://collections.vam.ac.uk/item/O99275/vase-adelaide-vase-leloy-m/>, 17.05.2016.

Resim 40: Tabak, Porselen, Sırüstü Ve Altın Yıldız Dekorlu, Sévres Porselen Fabrikası, 1880, Victoria & Albert Museum.

Kaynak: <http://collections.vam.ac.uk/item/O280580/plate-sevres-porcelain-factory/>, 17.05.2016.

3.9.1.3. Yıldız Çini Fabrikası

18. yüzyılın sonlarında kurulmuş olan Yıldız Çini Fabrikası, hem Osmanlı Sarayına özel porselen ürünlerin kendi imkanlarıyla üretilmesi, hem Fransa'nın teknik yardım önerisi hem de gerçekten değerli porselen ürünlerin elde edilme isteğiyle Yıldız Sarayının bahçesinde yer almıştır⁹². 1959 yılında Sümerbank'a devredilerek adı Yıldız Porselen Sanayii Müessesesi olarak değiştirilmiş⁹³, bir süre Sümerbank çatısı altında üretimini sürdürmüş, 1994 yılında Milli Saraylar Daire Başkanlığı'na bağlanmıştır⁹⁴.

Resim 41: Kavuk Vazo, Yıldız Çini Ve Porselen İşletmesi, Sırüstü Ve Yıldız Dekorlu, 31x23 Ø cm.
Kaynak: T.B.M.M. Milli Saraylar Daire Başkanlığı, **Yıldız Çini ve Porselen İşletmesi**, İstanbul, 2011, s. 37.

⁹² Önder Küçükerman, **Dünya Saraylarının Prestij Teknolojisi Porselen Sanatı ve Yıldız Çini Fabrikası** (1.Basım, Ankara: Sümerbank Genel Müdürlüğü Yayını, 1987), s. 62.

⁹³ Önder Küçükerman, **Aynı.**, s. 75.

⁹⁴ <http://www.millisaraylar.gov.tr/portalmain/Factories.aspx?FabrikaId=9>, 17.05.2016.

Resim 42: Küp Vazolar, Yıldız Çini Ve Porselen İşletmesi, Sırüstü Ve Yıldız El Dekorlu.
Kaynak: T.B.M.M. Milli Saraylar Daire Başkanlığı, **Yıldız Çini ve Porselen İşletmesi**, İstanbul, 2011, s: 51.

Resim 43: Büyük Ve Küçük Karpuz Şekerlikler, Yıldız Çini Ve Porselen İşletmesi, Sırüstü Ve Yıldız El Dekorlu.
Kaynak: T.B.M.M. Milli Saraylar Daire Başkanlığı, **Yıldız Çini ve Porselen İşletmesi**, İstanbul, 2011, s. 55.

Resim 44: Kahve Takımı, Boğaziçi Desen, Yıldız Çini Ve Porselen İşletmesi, Sırüstü Ve Yıldız El Dekorlu.

Kaynak: T.B.M.M. Milli Saraylar Daire Başkanlığı, **Yıldız Çini ve Porselen İşletmesi**, İstanbul, 2011, s. 69.

Türkiye’de üretim yapmakta olan seramik ve porselen fabrikaları da dekorlarında altın yıldız dekorlarına yer vermektedir. Güral Porselen, Porland Porselen sofa ve süs eşyalarında yıldız dekoru kullanan fabrikalardan bazılarıdır.

Resim 45: Porselen Yemek Takımı ‘Çırağan’, Porland Porselen, Yıldız Dekorlu.

Kaynak: https://www.porland.com.tr/ciragan-85-parca-12-kisilik-yemek-takimi_81560?d=8700, 17.05.2016.

Resim 46: Porselen Yemek Takımı “Şehrazat”, Porland Porselen, Yıldız Dekorlu.
Kaynak: https://www.porland.com.tr/sehrazat-86-parca-12-kisilik-yemek-takimi_84283?d=9230,
17.05.2016.

Resim 47: Porselen Yemek Takımı “Hare”, Porland Porselen, Yıldız Dekorlu.
Kaynak: https://www.porland.com.tr/hare-86-parca-12-kisilik-yemek-takimi_84303?d=9229,
17.05.2016.

Resim 48: Porselen Yemek Takımı "Sami", Gral Porselen, (El Dekorlu)Yaldız Dekorlu.
Kaynak: <http://www.gural.com.tr/urun/sami-84-prcymktk-eldaltfile-15.html>, 17.05.2016.

Resim 49: Porselen Yemek Takımı "New Bone", Gral Porselen, Yaldız Dekorlu.
Kaynak: <http://www.gural.com.tr/urun/new-bone-yemek-takimi-437396.html>, 17.05.2016.

Resim 50: Porselen Yemek Takımı “Prestij Bone”, Gural Porselen, Yıldız Dekorlu.
Kaynak: <http://www.gural.com.tr/urun/gural-prestij-86-parca-yemek-takimi.html>, 17.05.2016.

3.9.2. Seramik Sanatında Yıldız Kullanımının Sanatsal Yorumları

Endüstriyel alanda olduğu gibi sanatsal çalışmalarda da, sanatçılar tarafından işlerine görsel çekicilik katmak, yani anlamlar yüklemek, çarpıcı vurgular yapmak amacıyla yıldız dekorlar kullanılmaktadır.

3.9.2.1. Sevim Çizer

1951 yılında Muğla’da doğan Sevim Çizer, İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Dekoratif Sanatlar Bölümü Seramik Dalından mezun olmuş, çeşitli kuruluşlarda tasarımcılık, yöneticilik ve danışmanlık yaptıktan sonar, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinde araştırma görevlisi olarak çalışmaya başlamıştır. 1987 yılında halen başkanı olduğu Seramik Bölümünü kurmuş, 1996 yılında profesör olmuştur. Terra Sigillata zinter astarı ve son dönem çalışmalarında hakim olan Lüster konularında yayınları bulunmaktadır⁹⁵.

⁹⁵ <http://www.deu.edu.tr/DEUWeb/Icerik/Icerik.php?KOD=14279>, 29.04.2016.

Resim 51: Sevim Çizer, Lüster Dekorlu Tabak, 2015.

Kaynak: D'Art Galeri Sergi Kataloğu, Sevim Çizer "Aranan Işık" 17 Mart – 09 Nisan 2016.

Arayışçı kişiliğiyle tanınmış seramikçimiz, çeşitli etkinlikler için gittiği Uzakdoğu ülkelerinin seramik teknikleri üzerinde araştırmalar yaparak birikimlerini kendi eserlerine uygulamıştır⁹⁶.

Sanatçı Çizer, son dönem çalışmalarında ustalıkla kullandığı resinat lüster dekorlarına yer vermektedir.

Resim 52: Sevim Çizer, Lüster Dekorlu Tabak, 2015.

Kaynak: D'Art Galeri Sergi Kataloğu, Sevim Çizer "Aranan Işık" 17 Mart – 09 Nisan 2016.

⁹⁶ Erdiñç Bakla, **İstanbul'un Yüzleri – 19 - İstanbul'un 100 Çini ve Seramik Sanatçısı** (İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları, 2010), s. 49.

Resim 53: Sevim Çizer, Lüster Dekorlu Tabak, 2015.
Kaynak: D' Art Galeri Sergi Kataloğu, Sevim Çizer "Aranan Işık" 17 Mart – 09 Nisan 2016.

Resim 54: Sevim Çizer, Lüster Dekorlu Tabak, 2015.
Kaynak : D' Art Galeri Sergi Kataloğu, Sevim Çizer "Aranan Işık" 17 Mart – 09 Nisan 2016.

3.9.2.2. S. Sibel Sevim

Prof. S. Sibel Sevim, 1964 yılında Mudanya'da doğmuş, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümünden mezun olmuştur. 2005 yılında profesör olan sanatçı, 1990 yılından beri seramik dekorları ve uygulamaları

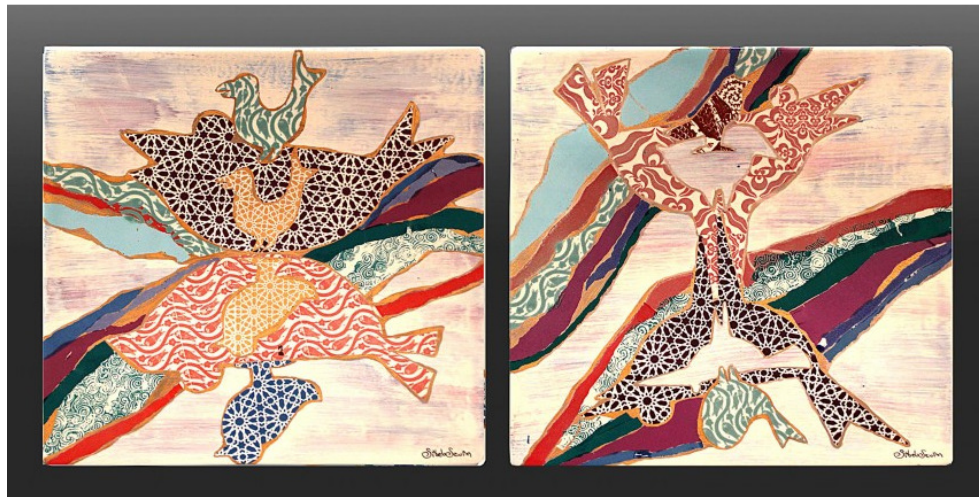
derslerini lisans ve yüksek lisans düzeyinde yürütmektedir ve seramik dekorları ile ilgili pek çok yazılı eserler vermiştir⁹⁷.

Sibel Sevim, formlarında yıldız dekorlarını da sıkça kullandığı çeşitli dekor tekniklerini uygulayarak kendine ait karakteristik eserler üretmektedir.

Resim 55: Sıdika Sibel Sevim, “My Birds” Serisi, Stoneware, Sırüstü Fırça Dekor ve Dekal Baskı, 45x21 cm., 2013.

Kaynak: <http://www.aic-iac.org/en/member/sidika-sibel-sevim/>, 02.05.2016.

Resim 56: Sıdika Sibel Sevim, “My Birds” Serisi, Stoneware, Sırüstü Fırça Dekor ve Dekal Baskı, 15x15 cm., 2013.

Kaynak: <http://www.aic-iac.org/en/member/sidika-sibel-sevim/>, 02.05.2016.

⁹⁷ <http://academy.anadolu.edu.tr/xdisplayx.asp?kod=0&acc=sssevim>, 29.04.2016.

Resim 57: Sıdıka Sibel Sevim, “My Gods” Serisi, Stoneware, Sırüstü Fırça Dekorü Ve Dekal Baskı, 15x40x10 cm., 2013.

Kaynak: <http://www.aic-iac.org/en/member/sidika-sibel-sevim/>, 02.05.2016.

3.9.2.3. Zehra Çobanlı

Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinde lisans eğitimini tamamlayan Zehra Çobanlı, 1958 Bandırma doğumludur. 1989 yılında Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinde öğretim üyesi olan sanatçı, Seramik Bölümü lisansüstü programlarının kurulmasına öncülük etmiştir⁹⁸.

Resim 58: Zehra Çobanlı, “Change Your Feeling”, Stoneware, Altın Yıldız Dekal Baskı, 2009.
Kaynak: <http://www.aic-iac.org/en/member/association-of-ceramic-art-education-and-exchange/>, 02.05.2016.

⁹⁸ <http://www.zehracobanli.com/>, 29.04.2016.

1987’de Avustralya’da renkli astarlar üzerine çalışmalar yapmış olan Çobanlı, 1999 yılından itibaren geleneksel seramikler ve Osmanlı kültür dünyasıyla ilgili çalışmalarında padişah tuğraları, Osmanlı kaligrafisi, Anadolu’da 40 rakamı ve kırklı terimler konularını ele almıştır. Ele aldığı konuları uzun boylu çeşitlemeler yapmak yerine sık sık değiştirerek yeni arayışlar içine giren sanatçı, bu değişkenlikle çalışmalarını başarıyla devam ettirmektedir⁹⁹.

Sanatçı, yıldız dekorlarına özellikle “Beyaz Dönem” olarak adlandırdığı eserlerinde yer vermiştir.

Resim 59: Zehra Çobanlı, Stoneware, Altın Yıldız Dekal Baskı.

Kaynak:

<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1932109869597&set=a.1932069908598.2096011.1447781423&type=3&theater>, 02.05.2016.

Resim 60: Zehra Çobanlı, Stoneware, Altın Yıldız Fırça Dekorü.

Kaynak:

<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1932076628766&set=a.1932069908598.2096011.1447781423&type=3&theater>, 02.05.2016.

⁹⁹ Erdinç Bakla, **Ön. ver.**, s. 56.

3.9.2.4. Claire Curneen

1968 İrlanda doğumlu Curneen, 1990 yılında Cork Crawford College of Art & Design'da lisans eğitimini tamamlamış, 1990-1991 yılları arasında Belfast, University of Ulster'de uygulamalı sanatlar üzerine yüksek lisansını, 1991-1992 yılları arasında ise Cardiff University of Wales Institute'da sanatta yeterliliğini tamamlamıştır¹⁰⁰. Cardiff'te sanatta yeterliliğini yaptığı sırada hocası Mike Hose sayesinde figürlerinin semi-otobiyografik olduğunu fark ederek, formlarını daha evrensel ve dalgın ruh halini yansıtan beyaz porselen nü figürler olarak yeniden ele almaya başlamıştır. Çamuru elle şekillendirirken eklemeler yaparak oluşturduğu formlar ten dokusunun hassasiyetini ortaya çıkarmaktadır. İrlanda ve Roma Katolik mirasından etkilenmiş eserleri aynı zamanda ilk İtalyan Rönesans resimlerinden de esinlenmektedir. Bütün eserlerinde melankonik bir hava ve kırılgnlık vardır. Figürlerinde mat, sırsız yüzeyde kullandığı altın yıldız dokunuşları kanı temsil etmektedir¹⁰¹. İnsana has duygular olan aşk, kayıp, acı ve şefkati kullanarak her zaman umudu anlatmaktadır. Başka hiçbir malzemede olmayan incelik, saydamlığa sahip ve ışıkla oynayabilmeyi sağlayan porseleni kullanan Claire Curneen, sırn damlama izleriyle oluşan dokulu yüzeyleri altın yıldızlarla zenginleştirmektedir¹⁰².

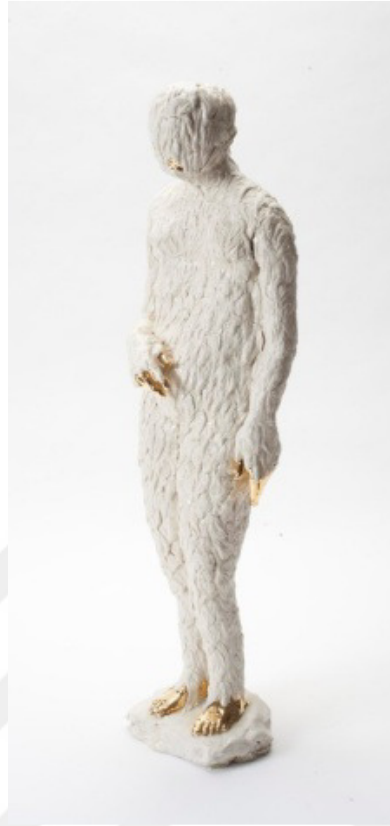
Resim 61: Claire Curneen, "St. Sebastian", Porselen, Kobalt, Altın Yıldız, 2006.

Kaynak: <http://maaklondon.irostrum.com/BiddingProcess/BiddingScreen/164?pageNumber=15>, 06.05.2016.

¹⁰⁰ <http://www.adriansassoon.com/contemporary/ceramics.html?view=artist&id=39>, 06.05.2016.

¹⁰¹ <http://www.ceramics-aberystwyth.com/curneen-claire.html>, 06.05.2016.

¹⁰² <http://www.adriansassoon.com/contemporary/ceramics.html?view=artist&id=39>, 06.05.2016.

Resim 62: Claire Curneen, "Mary Magdalene" Porselen, Altın Yıldız, 22,5 inç, 2013.
Kaynak: <http://ferrincontemporary.com/portfolio-items/claire-curneen/#jp-carousel-4332>, 06.05.2016.

Resim 63: Claire Curneen, "Blue" Porselen, Kobalt, Altın Yıldız, 24x21x6 inç, 2013.
Kaynak: <http://ferrincontemporary.com/portfolio-items/claire-curneen/#jp-carousel-368>, 06.05.2016.

Resim 64: Claire Curneen, "Mother And Child", Altın Yıldızlı Kırmızı Çamur, 2010.
Kaynak: http://www.ceramics-aberystwyth.com/ClaireCurneen_c1664, 06.05.2016.

3.9.2.5. Jeremy Hatch

Jeremy Hatch, 2000 yılında Emily Carr University’de lisans eğitimini, 2003 yılında da New York’ta Alfred University College of Ceramics’te yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır. 2000 yılından bu yana kişisel sergiler, ortak projeler ve çok sayıda grup etkinliklerinde yer almıştır. Montana State University’de öğretim üyesi olarak görev yapan Hatch, kendini iyi tasarlanmış ve iyi üretilmiş; fonksiyonelden dekoratife, deneyelden geleneksele geniş bir spektrumda ürünler yaratmaya adanmış Ricochet Studio’nun kurucusudur. Ricochet Studio; değişik disiplinlerden sanatçılarla ortak projelerde sınırlı üretilen seramik işler üretmektedir¹⁰³. Hatch, atölyesinde vazo çıkışlı torna heykellerden büyük ölçekli kalıpla şekillendirilen porselen enstelasyonlara kadar birçok seramik tekniği ve konseptini kullanmaktadır. Japonya’da Takumi Studio, Hollanda’da European Ceramic Work Center, Kohler’s

¹⁰³ <http://www.jeremyhatch.ca/read-me/>, 03.04.2016.

Art/Industry program ve Bemis Center for Contemporary Art'ta sergilere ve çalışmalarına katılmaya devam etmektedir¹⁰⁴.

Resim 65: Jeremy Hatch – Ricochet Studio, Accident, Altın Yıldız Dekor.
Kaynak: <http://www.ricochetstudio.com/accident/>, 03.05.2016.

Resim 66: Jeremy Hatch, "Prospect", Porselen, Altın Yıldız Dekor.
Kaynak: <http://www.ricochetstudio.com/prospect/>, 06.05.2016.

¹⁰⁴ <http://art.montana.edu/faculty/jeremy-hatch.html>, 03.05.2016.

Resim 67: Jeremy Hatch, "Urn", Porselen, Altın Yıldız Dekor.
Kaynak: <http://www.ricochetstudio.com/products/>, 06.05.2016.

Resim 68: Jeremy Hatch, "Fancy Can", Porselen, Altın Yıldız Dekor.
Kaynak: <http://www.ricochetstudio.com/fancy-can/>, 06.05.2016.

Resim 69: Jeremy Hatch, "Ormolu Tray", Porselen, Altın Yıldız Dekor.
Kaynak: <http://www.ricochetstudio.com/ormolu-tray/>, 06.05.2016.

Resim 70: Jeremy Hatch Ve David Khank, "Sweet Tooth", Porselen, Altın Yıldız Dekor, 2007.
Kaynak: <http://www.ricochetstudio.com/http://davidkhangcom/>, 06.05.2016.

3.9.2.6. Johanna DeMaine

Seramiğe 1971’de başlayan Johanna DeMaine, Birleşik Krallık’ta eğitimini tamamlayıp uzun bir Asya seyahatinden sonra, eşiyle birlikte 1975’te Avustralya’da “DeMaine Pottery Studio Gallery” adını verdikleri atölyelerini kurmuştur. Eşi Ted ile birlikte atölyelerinde kaliteli el yapımı sofraya eşyaları üretmektedirler. 1979’da ilk kişisel sergisini açmış, o günden itibaren 25 kişisel ve 60’ın üzerinde grup sergisine katılmıştır¹⁰⁵.

Son 20 yıldır Avusturyalı sanatçı Gustav Klimt’in eserlerini inceleyen DeMaine, Klimt’in renkleri kullanışı, zengin desenlerle stilize ettiği resimlerinde değerli metal ve mücevherlerle yalın kadın formlarına değer katma kaygısını, düzgün porselen formlarına lüsterler ve yıldızlarla aktarmaya çalışmaktadır. Üç boyutlu yalın formlarını dekoratif elemanlarla zenginleştirmektedir. İzleyicinin de hayal gücüyle, vazoların üzerindeki dekorlar değerli metallerin kullanımıyla günlük formları seremonik diyalara, ritüellere dönüşmektedir. Çalışmalarında, dağların gemiler gibi uzay ve zamanda yüzerek iki kültür arasında köprü oluşturması ve benzersiz Avusturya kültürünü yansıtması için çabalamaktadır¹⁰⁶.

Resim 71: Johanna De Maine, “I’ve Looked At Clouds From Both Sides Now”, Porselen, Lüster, Altın Yıldız, Kabartma Emaye Ve Kumlama Dekorlu, 11,5x29x29 cm.
Kaynak: http://johanna.demaine.org/blog/?page_id=781, 05.05.2016.

¹⁰⁵ <http://johanna.demaine.org/blog/>, 05.05.2016.

¹⁰⁶ http://johanna.demaine.org/blog/?page_id=93, 05.05.2016.

Resim 72: Johanna DeMaine, "Just Passing Through" Porselen, Lüster, Altın Yıldız, Kabartma
Emaye Ve Kuşlama Dekorlu, 15,5x12x12 cm.
Kaynak: http://johanna.demaine.org/blog/?page_id=781, 05.05.2016.

Resim 73: Johanna DeMaine, "Thunder On The Mountain" Porselen, Lüster, Altın Yıldız, Kabartma
Emaye Ve Kuşlama Dekorlu, 20x17,5x14 cm.
Kaynak: http://johanna.demaine.org/blog/?page_id=781, 05.05.2016.

Resim 74: Johanna DeMaine, "Fractured Flight" Porselen, Lüster, Altın Yıldız ,Kabartma Emaye Ve Kumlama Dekorlu, 19x16x14 cm.
Kaynak: http://johanna.demaine.org/blog/?page_id=319, 05.05.2016.

Resim 75: Johanna DeMaine, "Freedom" Porselen, Lüster, Altın Yıldız ,Kabartma Emaye, Dekal Baskı Ve Kumlama Dekorlu, 14,5x11,5x11,5 cm.
Kaynak: http://johanna.demaine.org/blog/?page_id=319, 05.05.2016.

Resim 76: Johanna DeMaine, "Every Cloud" Porselen, Kumlama Oyma, Altın Yıldız, Kabartma Emaye Dekorlu, 10,5x10x8 cm.
Kaynak: http://johanna.demaine.org/blog/?page_id=319, 05.05.2016.

Resim 77: Johanna DeMaine, "You Said Life Is A Wheel", Kapaklı Kutu, 9x13cm., Porselen, Lüster, Altın Yıldız, Emaye Ve Kumlama Dekorlu.
Kaynak: http://johanna.demaine.org/blog/?page_id=176, 05.05.2016.

3.9.2.7. Kim Simonsson

Kim Simonsson, 1995-2000 yılları arasında Helsinki University of Arts and Design’da sanat eğitimi almıştır¹⁰⁷. Küçük bir çocukken arka bahçede karla oynarken heykel yapabildiğini fark eden Kim Simonsson, yaşlıları kardan adamı yuvarladıkları karla yaparken o “Donald Duck” heykeli yapmıştır. Eski malzemeler Simonsson’ın elinde gerçek boyutlu hayvan ve çocuk heykellerine dönüşmektedir. Masumiyeti gündelik tuhaflıklarla birleştiren sanatçının kullandığı teknik geleneksel olsa da, materyallere kattığı ruh benzersizdir¹⁰⁸. Finlandiya’lı heykeltıraş Simonsson malzeme olarak seramik kullanmaktadır. Helsinki’de sanat eğitimini tamamlayıp birkaç yıl Toronto’da kaldıktan sonra tekrar Finlandiya’ya dönmüştür. Benzersiz ve heyecan verici bulduğu Takashi Murakami’nin heykellerini ve Yoshitomo Nara’nın resimlerini gördükten sonra popüler Japon kültürü, Manga ve Anime’yle ilgilenmeye başlamıştır. Eserlerinde Finlandiya’lı olmasına bağladığı üzüntülü ve melankolik yanlar bulunmaktadır¹⁰⁹.

Resim 78: Kim Simonsson, “Ghost II”, Seramik, Sır Ve Altın Yıldız, 2009.

Kaynak: <http://www.kimsimonsson.com/portfolio-of-sculptor-kim-simonsson.html>, 06.05.2016.

¹⁰⁷ <http://www.kimsimonsson.com/cv.html>, 06.05.2016.

¹⁰⁸ <http://www.kimsimonsson.com/history.html>, 06.05.2016.

¹⁰⁹ <https://www.we-heart.com/2013/07/19/kim-simonsson/>, 09.05.2016.

Resim 79: Kim Simonsson, "Ghost III", Seramik, Sır Ve Altın Yıldız, 2009.
Kaynak: <http://www.kimsimonsson.com/portfolio-of-sculptor-kim-simonsson.html>, 06.05.2016.

Resim 80: Kim Simonsson, "Girl Baptized In Gold", Seramik, Cam, Sır Ve Altın Yıldız, 2009.
Kaynak: <http://www.kimsimonsson.com/portfolio-of-sculptor-kim-simonsson.html>, 06.05.2016.

3.9.2.8. Yoonjee Kwak

Aslen Kuzey Koreli olan Yoonjee Kwak, lisans eğitimini Seul’de Honk-ik Üniversitesinde, yüksek lisans eğitimini ise New York Rochester Teknoloji Enstitüsünde tamamlamıştır¹¹⁰. Çamurla geçmiş ilişkilerinden kalan hatıralarını ve kendini anlatabildiğini söyleyen Kwak, nazik ve kırılğan formlarla anılarını ifade etmekte, zayıflık ve güç ikilemini incelemektedir. Heykelsi vazoların gövdesini oluşturduğu eserleri Kore kültürünün sembolleri olarak insanları temsil etmektedir. Kore’de insanların kişiliğini anlatırken kullanılan “vazo” tabirinden yola çıkarak insan ilişkilerini formlarına yansıtmış, minimalizm, doğa ve geometriyi kullanarak eserlerini yaratmaktadır. Genellikle elle şekillendirme yöntemlerini tercih eden sanatçı, formu oluştururken bıraktığı izlerin duygularının etkileşimleri olduğunu düşünmektedir¹¹¹.

Resim 81: Yoon Jee Kwak, Mapping Of Memories 1 (2. Seri), Elle Şekillendirme-Porselen, Altın Yıldız Dekor, 10x11x16 inç, 2015.

Kaynak: <http://www.yoonjeekwak.com/mapping-of-memories-1-series2.html>, 04.05.2016.

¹¹⁰ <http://www.yoonjeekwak.com/>, 04.05.2016.

¹¹¹ <http://www.yoonjeekwak.com/work-of-art.html>, 04.05.2016.

Resim 82: Yoon Jee Kwak, 'She Is Sitting In Reminiscence', Elle Şekillendirme-Porselen, Altın Yıldız Dekor, 4x4x4,75 inç (her biri), 2015.

Kaynak: <http://www.yoonjeekwak.com/she-is-sitting-in-a-reminiscence.html>, 04.05.2016.

Resim 83: Yoon Jee Kwak, 'Bottomless Pit', Elle Şekillendirme-Porselen, Altın Yıldız Dekor, 4,5x2,5x17 inç, 2015.

Kaynak: <http://www.yoonjeekwak.com/bottomless-pit.html>, 04.05.2016.

Resim 84: Yoon Jee Kwak, "Gossiping: Assemblée De Quatre Jeunes Femmes 2", Elle Şekillendirme, Siyah Porselen, Altın Yıldız Dekor, 11x11x6 inç, 2015.

Kaynak: <http://www.yoonjeekwak.com/gossiping-assemble769e-de-quatres-jeunes-femmes-2.html>, 04.05.2016.

Resim 85: Yoonjee Kwak, "She Is Sitting On A Stool", Elle Şekillendirme, Porselen, Altın Yıldız Dekor, 4x4x4,75 inç (her biri).

Kaynak: <http://www.yoonjeekwak.com/she-is-sitting-on-a-stool.html>, 05.05.2016.

4. BÖLÜM: KİŞİSEL YORUMLAR

Sıvı yıldız dekorlarda en çok kullanılan yöntem olan fırça uygulamalarında; çoğunlukla Japon fırçası olarak bilinen sivri uçlu, kaliteli fırçalar tercih edilmektedir. Uygulama için, temiz bir palet üzerine kullanılacak miktarda sıvı yıldız alınarak yıldızın yoğunluğuna göre terebentin eklenerek inceltilir. Uygulama yapılacak yüzey temizlendikten sonra, fırça yardımıyla desen yüzeye aktarılır. Yüzeye uygulanan sıvı yıldız, yeterli kalınlıkta olmalıdır; pişirim sonrasında ince gelen yerlerde pembe-mor renkler oluşacak, kalın gelen yerler ise kavlanacaktır.

Kauçuk veya sünger baskı uygulaması için yine kullanılacak miktarda alınan sıvı yıldız inceltilerek hazırlanan stampalarla yüzeye uygulanmaktadır. Ancak; mümkünse, stampa için özel hazırlanan sıvı yıldız preperatları kullanımı tercih edilmelidir. Yine de, sünger veya kauçuk üzerindeki sıvı yıldızın kalınlığı her zaman istenilen kalınlıkta olmamaktadır.

Şablon yönteminde hazırlanan şablonların uygulamasında sıvı yıldızın israfını önlemek ve kalınlığını kontrol altında tutabilmek için fırça ile uygulanması daha yerinde olacaktır.

Serigrafi ve çıkartma tekniklerinde hazırlanan eleklere diğer yöntemlerde olduğu gibi uygun kalınlıkta hazırlanmış olan sıvı yıldız preperatları gerekli miktarlarda konularak desen rakle yardımıyla yüzeye veya çıkartma kağıdına aktarılır. Çıkartma dekorlarda, yıldızın kuruması beklendikten sonra lak uygulanarak çıkartma hazırlanır, istenilen şekilde kesilerek su dolu kapta bekletilir. Kağıttan ayrılan desen istenilen yüzeye uygulanır.

Sıvı yıldız preperatları uygulamasında en çok dikkat edilmesi gereken önce malzemelerin ve uygulanacak yüzeyin temizliği, sonra preperatın kalınlığıdır. Piyasada hazır satılan preperatların kalınlıkları birbirinden farklı olduğundan ve bekledikçe içindeki sıvıların buharlaşarak kalınlıkları değiştiğinden kullanılan inceltici için kesin bir oran yoktur. Uygulamayı yapanın tecrübelerine dayanarak göz kararı ayar yapması gerekmektedir. Uygulama işlemi sırasında, ortamın sağlık için iyi havalandırılması gerekmektedir. Uygulama bittiğinde, pişirim işlemi için çok uzun süre beklenmemeli ve pişirimi bekleyen ürünler mümkün olduğu kadar temiz ortamda tozdan uzak tutulmalıdır. Pişirim için, sıvı yıldız üretici firmalarının verdiği derece aralığı değişse de bu çalışmada kullanılan iki ayrı üreticiye ait ikisi altın biri

platin sıvı yıldız preparatıyla dekorlanan uygulamalar 700°C 'de pişirilmiştir. Pişirim sonrasında uygulamanın kalın yapılması nedeniyle kavlanan alan tiner yardımıyla temizlenerek yeniden yaldızlanabilir ya da ince uygulama yüzünden pembe-mor olan kısımlar tekrar dekorlanarak pişirilebilir.

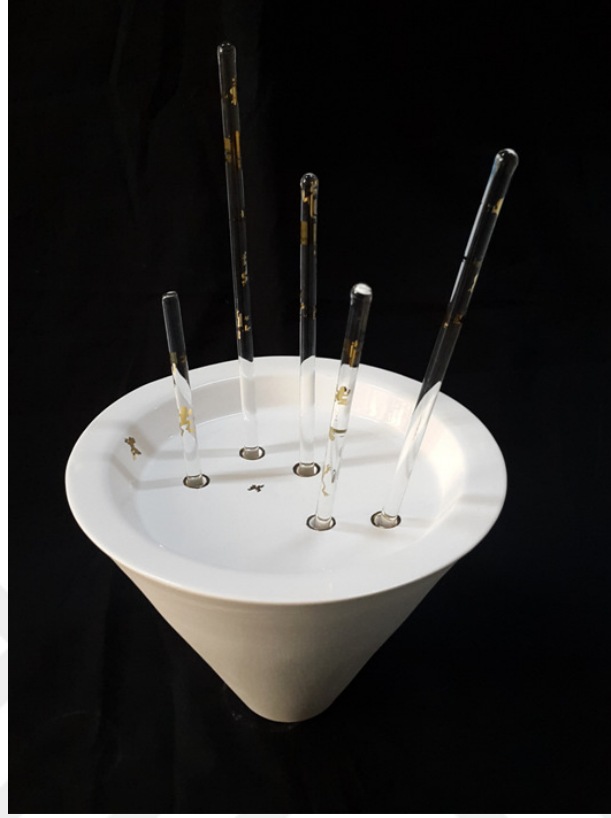
Sıvı yaldızın uygulaması ve pişirimi doğru yapıldığında yüzeye tamamen sabitlendiğinden gıda ile temasında bir sakınca oluşturmamaktadır. Bu nedenle endüstriyel sofraya eşyalarının üretiminde güvenle kullanılmaktadır.

Resim 86: Run Away, Döküm Yoluyla Şekillendirme ve Cam Çubuk, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 23x48x35 cm., 2015.

Resim 87: İsimsiz, Döküm Yoluyla Şekillendirme ve Paperclay, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 23x23x17 cm., 2015.

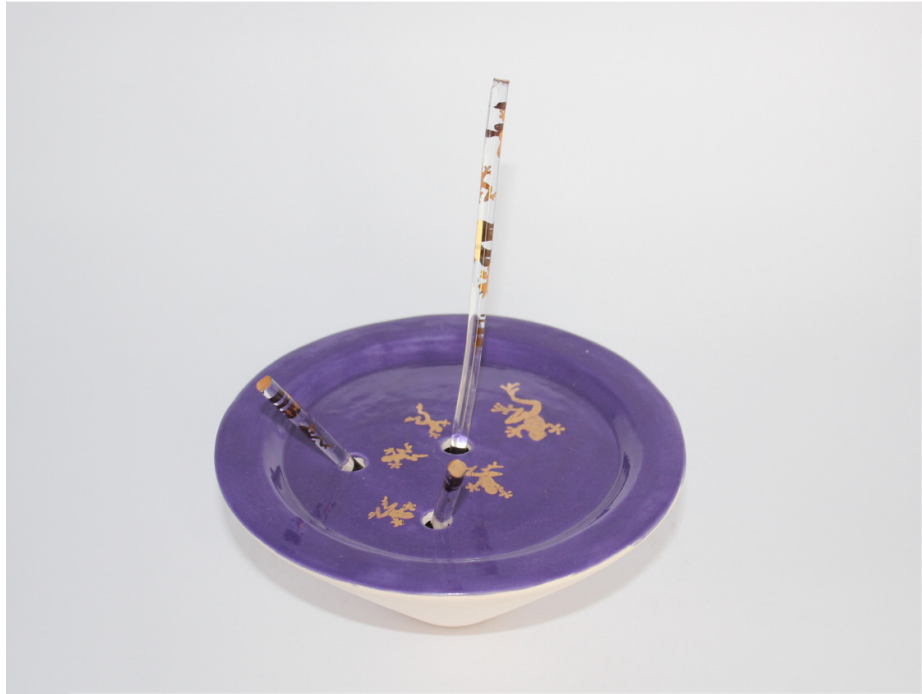
Resim 88: Run Away II, Döküm Yoluyla Şekillendirme ve Cam Çubuk, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 23x24x36 cm., 2015.

Resim 89: Drip, Döküm Yoluyla Şekillendirme, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 11x11x7,5 cm., 2016.

Resim 90: İsimsiz, Döküm Yoluyla Şekillendirme ve Cam Çubuk, Sagar Pişirimi, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 16x16x18 cm., 2016.

Resim 91: İsimsiz, Döküm Yoluyla Şekillendirme ve Cam Çubuk, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 16x16x18 cm., 2016.

Resim 92: Göç, Döküm Yoluyla Şekillendirme, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 23x23x7,5 cm., 2016.

Resim 93: Göç II, Döküm Yoluyla Şekillendirme, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 13x6,5x4,5 cm., 2016.

Resim 94: Göç III, Döküm Yoluyla Şekillendirme, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 13x6,5x4,5 cm., 2016.

Resim 95: İsimsiz, Döküm Yoluyla Şekillendirme, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 11x23x7,5 cm., 2016.

Resim 96: İsimsiz, Döküm Yolu İle Şekillendirme, Platin Yıldız Dekorlu, 700°C, 17x17x11 cm., 2016.

Resim 97: İsimsiz, Döküm Yoluyla ve Elle Şekillendirme, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 11x11x7,5 cm., 2016.

Resim 98: İsimsiz, Döküm Yoluyla ve Elle Şekillendirme, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 11x11x7,5 cm., 2016.

Resim 99: İsimsiz, Döküm Yoluyla ve Elle Şekillendirme, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 13x6,5x4,5 cm., 2016.

Resim 100: İsimsiz, Döküm Yoluyla ve Elle Şekillendirme, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 14x7x14 cm., 2016.

Resim 101: İsimsiz, Döküm Yoluyla ve Elle Şekillendirme, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 14x8x14 cm., 2016.

Resim 102: İsimli, Döküm Yoluyla ve Elle Şekillendirme, Altın Ve Platin Yıldız Dekorlu, 700°C, 14x8x14 cm., 2016.

Resim 103: İsimli, Döküm Yoluyla ve Elle Şekillendirme, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 14x8x14 cm., 2016.

Resim 104: İsimsiz, Döküm Yoluyla ve Elle Şekillendirme, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 25x7x25 cm., 2016.

Resim 105: İsimsiz, Döküm Yoluyla ve Elle Şekillendirme, Altın ve Platin Yıldız Dekorlu, 700°C, 23x7x23 cm., 2016.

Resim 106: İsimli, Döküm Yoluyla ve Elle Şekillendirme, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 16x16x8 cm., 2016.

Resim 107: İsimli, Döküm Yoluyla ve Elle Şekillendirme, Mayolika, Platin Yıldız Dekorlu, 700°C, 12x13x25 cm., 2016.

Resim 108: İsimsiz, Döküm Yoluyla ve Elle Şekillendirme, Mayolika, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 13x13x26 cm., 2016.

Resim 109: İsimsiz, Döküm Yoluyla ve Elle Şekillendirme, Mayolika, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 10x9,5x20 cm., 2016

Resim 110: İsimsiz, Döküm Yoluyla ve Elle Şekillendirme, Mayolika, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 10x9,5x17 cm., 2016.

Resim 111: İsimsiz, Döküm Yoluyla Şekillendirme, Platin Yıldız Dekorlu, 700°C, 15x15x10 cm., 2016.

Resim 112: İsimsiz, Döküm Yoluyla ve Elle Şekillendirme Cam, Altın Yıldız Dekorlu, 700°C, 16x16x7 cm., 2016.

Resim 113: İsimsiz, Füzyon Cam, Platin Yıldız Dekorlu, 700°C, 25x15x1,5 cm., 2016.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Seramik yüzeylerde altın yıldız dekorları; ilk olarak Çin’de pişirim yapılmadığı için kalıcı olamayan basit yöntemle kullanılmaya başlamış, göz alıcı albenili görüntüsü sayesinde günden güne geliştirilmesi için çaba harcanmıştır. İlk olarak toz altın denemeleriyle başarıya ulaşılsa da, kalıcılığının ve parlaklığının yeterli gelmemesi nedeniyle, kimyager ve sanatçıların çabalarıyla geliştirilmeye devam edilerek günümüz sıvı altın yıldız preparatları üretilebilmeye başlanmıştır. Altının her dönem zenginlik timsali pahalı bir maden olması nedeniyle, sıvı yıldızlar sürekli olarak ekonomik hale getirilmeye çalışılmışsa da, günümüzde hammaddesi olan altın ve değerli madenlerin piyasa fiyatına bağlı olarak halen pahalı bir uygulamadır. Altının cazibesi ve çekiciliği, yüzyıllardır olduğu gibi günümüzde de devam ettiğinden; seramik endüstrisinde üretilen ürünlere değer katmaktadır. Bu yönüyle, günümüz seramik sanatında da, sanatçılar eserlerinde farklı anlatımlar ve vurgulamalar için altın yıldız kullanımına yönelmektedir.

İlk kez Almanya’da 1830 yılında Meissen porselen fabrikasında üretilen ve yirmi yıl boyunca sır olarak saklanan sıvı altın yıldız reçetesi, fabrikadan fabrikaya dolaşan ustaların gizli reçeteleri yeni işyerlerine taşınmalarıyla küçük fabrikalara kadar yaygınlaşmış, 1850 yılında da Dutertre kardeşler tarafında hazırlanan sıvı altın yıldız preparatıyla tamamen sır olmaktan çıkmıştır. Günümüzde halen, Dutertre yöntemi ve benzer yöntemler sıvı altın yıldız hazırlamakta kullanılmaktadır.

Günümüzde sofr ve süs eşyası dekorlarında kullanılmak üzere üretilen yıldızlar; parlak yıldızlar, mat yıldızlar, sable (toz) yıldızlar ve stampa kullanımı için hazırlanmış macun yıldızlardır. Bunların yanında altın yıldızlar kadar yaygın olmasa da mat platin yıldızlar ve parlak platin yıldızlar da üretilmektedir.

Sıvı altın yıldız preparatları, piyasada kullanıma hazır olarak bulunmaktadır. Uygulanacağı zaman temiz palet üzerine ihtiyaç duyulduğu kadar alınarak kullanılması önerilmektedir. Zira, açıkta bırakılan veya uzun süre bekletilen sıvı altın yıldızlar, zamanla kalınlaşmakta hatta kurumaktadır. Bu durumda, koyulaşan preparat bir miktar terebentin ile eritilerek tekrar kullanılacak kıvama getirilebilir. Sıvı yıldız çözeltisindeki metal yoğunluğu yeterli ise pişirim yapıldığında sıvı yüzeyde kusursuz, örtücü bir yıldız tabakası oluşurken; yağlarla aşırı inceltilmiş sıvı altından pişirim sonrasında mor ya da pembe renkli lüster görünümü ortaya

çıkmakta, kalın uygulandığında ise kavlanmalar görülmektedir. Ayrıca; kullanılacak aletlerin ve uygulanacak yüzeylerin temizliği ve ortam ısısı da çalışmanın başarısını etkileyecektir.

Uygulamanın çok temiz ortam ve malzemelerle yapılmasını gerektirmesi, hataların düzeltilememesi gibi zorluklarına rağmen, çekiciliği nedeniyle sıvı yıldızlar günümüzde endüstriyel uygulamalar dışında sanatçıların da uygulamalarında yer bulmaktadır.

Bu çalışma ile sıvı yıldızlar konusunda uygulamalar yapmak isteyen araştırmacılara yardımcı olunması ümit edilmektedir.

KAYNAKÇA

AnaBritannica Genel Kültür Ansiklopedisi, 15. Basım, Cilt: 1, İstanbul: Ana Yayıncılık, 1990.

_____. 15. Basım, Cilt: 10, İstanbul: Ana Yayıncılık, 1990.

_____. 15. Basım, Cilt: 18, İstanbul: Ana Yayıncılık, 1990.

_____. 15. Basım, Cilt: 22, İstanbul: Ana Yayıncılık, 1990.

Anadolu Medeniyetleri Müzesi, **Anadolu Medeniyetleri Müzesi**, Ankara: Dönmez Offset.

Anılanmert, Beril ve Zeynep Rona."Seramik", **Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi**, Geliştirilmiş 2. Basım, Cilt: 3, İstanbul: YEM Yayın, 2008.

Arcasoy, Ateş. **Seramik Teknolojisi**, İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayın No:457, 1983.

Ayta, Tülin. "Rönesans Dönemi Mayolikalari", <http://www.tulinayta.com/pdf/RonasansDonemiMayolikalari.pdf>, [01.08.2015].

_____. "Toprak Sanatlarında Dekoratif Uygulama Yöntemleri", <http://www.tulinayta.com/pdf/ToprakSanatlarindaUygulamaYontemleri.pdf>, [01.08.2015].

_____. "Toprak Sanatlarında Teknik Terimler Sözlüğü", http://www.tulinayta.com/pdf/ToprakSanatlarindaTeknikTerimlerSozlugu_.pdf, [01.08.2015].

Bakla, Erdiñç. **İstanbul'un Yüzleri – 19 - İstanbul'un 100 Çini ve Seramik Sanatçısı**, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları, 2010.

Çizer, Sevim. **Lüster**, 2. Baskı, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, 2010.

Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, Geliştirilmiş 2. Basım, Cilt: 3, İstanbul: YEM Yayın, 2008.

Lane, Peter. **Ceramic Form Design and Decoration**, New Addition, London: A & C Black, 1998.

Hunt, L. B. "Gold In The Pottery Industry The History And Technology Of Gilding Processes", **Gold Bulletin**, 1979, 12 (3), p. 116-127.

- Küçükerman, Önder. **Dünya Saraylarının Prestij Teknolojisi Porselen Sanatı ve Yıldız Çini Fabrikası**, 1.Basım, Ankara: Sümerbank Genel Müdürlüğü Yayını, 1987.
- Manners, Errol. "Gold Decoration on French, German and Oriental Porcelain in the Early 18th Century", **The French Porcelain Society Journal**, 2011, Volume IV, p. 24-42.
- Mattison, Steve. **The Complete Potter: The Complete Reference To Tools, Materials And Techniques For All Potters And Ceramicists**, Apple Press, 2003.
- Ödekan, Ayla. "Bezeme", **Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi**, Geliştirilmiş 2. Basım, Cilt: 1, İstanbul: YEM Yayın, 2008.
- Özbek, Yıldray. **Osmanlı Beyliği Mimarisinde Taş Süsleme (1300-1453)**, Ankara: Kültür Bakanlığı, 2002.
- Özkeçeci, İlhan ve Şule Bilge Özkeçeci. **Türk Sanatında Tezhip**, 1. Baskı, İstanbul: Yazıgen Yayıncılık.
- Papazian, Aram N. "Liquid Golds The Products And Their Applications", **Gold Bulletin**, 1982, 15 (3), p. 81-89.
- Peterson, Susan ve Peterson Jan. **Seramik Yapıyoruz**, Çeviren: Sevim Çizer, İzmir: Karakalem Kitabevi Yayınları, 2009.
- Scott, Paul. **Ceramics and Print**, 2. Baskı, Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1995.
- Sevim, Sıdika Sibel. "Türkiye'de Başlangıcından Günümüze Porselen Dekorları", **Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi**, Anadolu Üniversitesi, 1994.
- _____. **Seramik Dekorları**, Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2003.
- _____. **Seramik Dekorlar Ve Uygulama Teknikleri**, İstanbul: Yorum Sanat, 2007.
- Sözen, Metin ve Uğur Tanyeli. **Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü**, On ikinci Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi A.Ş., 2012.
- Şahin, Faruk. **Seramik Sözlüğü**, İstanbul: Anadolu Sanat Yayıncılık, 1983.
- Şölenay, Emel. **Seramik Sanat Eğitiminde Sırlama ve Pişirme Yöntemleri El Kitabı**, Ankara: Murat Kitabevi Yayınları, 2011.
- Wandless, Paul Andrew. **Image Transfer On Clay: Screen, Relief, Decal & Monoprint Techniques**, New York: Lark Books, 2006.

Warren, T. Jefferson. "Gilding", **Encyclopedia International**, Vol.:8, New York: Grolier Incorporated, 1976.

Wynn, Neville. "Platinum in the Decoration of Ceramic Wares", **Platinum Metals Rev.**, 1959, 3 (2), p. 60-65.

Yardımcı, İsmail. "Anadolu'da Başlangıcından Günümüze Seramik Metal Teknik Ve Biçim Etkileşimleri", Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, 1993.

Yoleri, Halil. **Pişmiş Kil İle İletişim**, İzmir: Tibyan Yayıncılık Basım Yayım Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti., 2008.

İnternet Kaynakları

<http://academy.anadolu.edu.tr/xdisplayx.asp?kod=0&acc=sssevim>, 29.04.2016.

<http://art.montana.edu/faculty/jeremy-hatch.html>, 03.05.2016.

<http://art.thewalters.org/detail/1797>, 17.05.2016.

<http://collections.vam.ac.uk/item/O124575/vase-meissen-porcelain-factory/>, 17.05.2016.

<http://collections.vam.ac.uk/item/O153354/coffee-pot-meissen-porcelain-factory/>, 17.05.2016.

<http://collections.vam.ac.uk/item/O190089/tea-bowl-and-meissen-porcelain-factory/>, 17.05.2016.

<http://collections.vam.ac.uk/item/O192954/sugar-box-and-horoldt-johann-gregorius/>, 17.05.2016.

<http://collections.vam.ac.uk/item/O280580/plate-sevres-porcelain-factory/>, 17.05.2016.

<http://collections.vam.ac.uk/item/O97844/die-leiden-des-jungen-werther-cup-schubert-johann-david/>, 17.05.2016.

<http://collections.vam.ac.uk/item/O99275/vase-adelaide-vase-leloy-m/>, 17.05.2016.

<http://collections.vam.ac.uk/item/O99837/tasse-gobelet-hebert-cup-viellard-andre-vincent/>, 17.05.2016.

<http://collections.vam.ac.uk/item/O99866/soucoupe-saucer-sevres-porcelain-factory/>, 17.05.2016.

<http://dancingclay.blogspot.com.tr/2014/04/using-paper-stencils-to-create-pattern.html>, 17.05.2016.

<http://ferrincontemporary.com/portfolio-items/claire-curneen/#jp-carousel-4332>, 06.05.2016.

<http://ferrincontemporary.com/portfolio-items/claire-curneen/#jp-carousel-368>, 06.05.2016.

<http://global.britannica.com/art/Sevres-porcelain>, 17.05.2016.

<http://global.britannica.com/media/full/536854/142550>, 17.05.2016.

<http://johanna.demaine.org/blog/>, 05.05.2016.

http://johanna.demaine.org/blog/?page_id=176, 05.05.2016.

http://johanna.demaine.org/blog/?page_id=319, 05.05.2016.

http://johanna.demaine.org/blog/?page_id=781, 05.05.2016.

http://johanna.demaine.org/blog/?page_id=93, 05.05.2016.

<http://maaklondon.irostrum.com/BiddingProcess/BiddingScreen/164?pageNumber=15>, 06.05.2016.

<http://sciencenotes.org/kids-periodic-table/>, 04.06.2016.

<http://thedesignerproject.tumblr.com/>, 17.05.2016.
<http://www.adriansassoon.com/contemporary/ceramics.html?view=artist&id=39>,
 06.05.2016.
<http://www.aic-iac.org/en/member/association-of-ceramic-art-education-and-exchange/>, 02.05.2016.
<http://www.aic-iac.org/en/member/sidika-sibel-sevim/>, 02.05.2016.
http://www.bunzlau-scheune.de/wissenswertes_eng.html, 17.05.2016.
http://www.ceramics-aberystwyth.com/ClaireCurneen_c1664, 06.05.2016.
<http://www.ceramics-aberystwyth.com/curneen-claire.html>, 06.05.2016.
<http://www.deu.edu.tr/DEUWeb/Icerik/Icerik.php?KOD=14279>, 29.04.2016.
<http://www.gural.com.tr/urun/gural-prestij-86-parca-yemek-takimi.html>,
 17.05.2016.
<http://www.gural.com.tr/urun/new-bone-yemek-takimi-437396.html>, 17.05.2016.
<http://www.gural.com.tr/urun/sami-84-prcymktd-eldaltfile-15.html>, 17.05.2016.
<http://www.jeremyhatch.ca/read-me/>, 03.04.2016.
<http://www.kimsimonsson.com/cv.html>, 06.05.2016.
<http://www.kimsimonsson.com/history.html>, 06.05.2016.
<http://www.kimsimonsson.com/portfolio-of-sculptor-kim-simonsson.html>,
 06.05.2016.
<http://www.meissen.com/en/about-meissen%C2%AE/identifying-marks/history-meissen%E2%80%99s-identifying-marks>, 13.08.2013.
<http://www.meissen.com/en/about-meissen%C2%AE/our-tradition>, 13.08.2013.
<http://www.meissen.com/en/products/tea-arrangement-shape-neuer-ausschnitt-ming-dragon-elements-light-red-gold-rim>, 29.04.2016.
<http://www.meissen.com/en/products/tea-set-b-form-shape-b-form-gold-bronze-coloured-light>, 29.04.2016.
<http://www.metmuseum.org/toah/ht/02/afe.html>, 17.05.2016.
<http://www.metmuseum.org/toah/ht/02/wai.html>, 17.05.2016.
<http://www.metmuseum.org/toah/ht/03/wae.html>, 17.05.2016.
<http://www.metmuseum.org/toah/ht/04/eusb.html>, 17.05.2016.
<http://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/1986.281.1ab-4/>, 17.05.2016.
<http://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/1999.325.89/>, 17.05.2016.
<http://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/56.29.1-8/>, 17.05.2016.
<http://www.millisaraylar.gov.tr/portalmain/Factories.aspx?FabrikaId=9>, 17.05.2016.
<http://www.onlinegalleries.com/art-and-antiques/detail/19th-century-jacob-petit-porcelain-fruit-comport/244212>, 17.05.2016.
<http://www.ricochetstudio.com/accident/>, 03.05.2016.
<http://www.ricochetstudio.com/fancy-can/>, 06.05.2016.
<http://www.ricochetstudio.com/http/davidkhangcom/>, 06.05.2016.
<http://www.ricochetstudio.com/ormolu-tray/>, 06.05.2016.
<http://www.ricochetstudio.com/products/>, 06.05.2016.
<http://www.ricochetstudio.com/prospect/>, 06.05.2016.
<http://www.theceramicshop.com/store/category/54/299/Bamboo/>, 05.06.2016.
<http://www.tulinayta.com/pdf/RonasansDonemiMayolikalari.pdf>, [01.08.2015]
http://www.tulinayta.com/pdf/ToprakSanatlarindaTeknikTerimlerSozlugu_.pdf,
 [01.08.2015]
<http://www.tulinayta.com/pdf/ToprakSanatlarindaUygulamaYontemleri.pdf>,
 [01.08.2015]
<http://www.yoonjeekwak.com/>, 04.05.2016.
<http://www.yoonjeekwak.com/bottomless-pit.html>, 04.05.2016.

<http://www.yoonjeekwak.com/gossiping-assemble769e-de-quatre-jeunes-femmes-2.html>, 04.05.2016.

<http://www.yoonjeekwak.com/mapping-of-memories-1-series2.html>, 04.05.2016.

<http://www.yoonjeekwak.com/she-is-sitting-in-a-reminiscence.html>, 04.05.2016.

<http://www.yoonjeekwak.com/she-is-sitting-on-a-stool.html>, 05.05.2016.

<http://www.yoonjeekwak.com/work-of-art.html>, 04.05.2016.

<http://www.zehracobanli.com/>, 29.04.2016.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Vincennes_soft_porcelain_cup_1750_1752.jpg, 17.05.2016.

https://en.wikipedia.org/wiki/Manufacture_nationale_de_S%C3%A8vres, 17.05.2016.

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Gold-crystals.jpg>, 04.06.2016.

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Platinum-nugget.jpg>, 04.06.2016.

https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Silver_crystal.jpg, 04.06.2016.

<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1932076628766&set=a.1932069908598.2096011.1447781423&type=3&theater>, 02.05.2016.

<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1932109869597&set=a.1932069908598.2096011.1447781423&type=3&theater>, 02.05.2016.

https://www.porland.com.tr/ciragan-85-parca-12-kisilik-yemek-takimi_81560?d=8700, 17.05.2016.

https://www.porland.com.tr/hare-86-parca-12-kisilik-yemek-takimi_84303?d=9229, 17.05.2016.

https://www.porland.com.tr/sehrazat-86-parca-12-kisilik-yemek-takimi_84283?d=9230, 17.05.2016.

<https://www.we-heart.com/2013/07/19/kim-simonsson/>, 09.05.2016.